

REVISTA

CERCULUI JURIDIC BANĂȚEAN

DOCTRINĂ - JURISPRUDENȚĂ - LEGISLAȚIE

Inscrisă în registrul publicațiilor periodice la Tribunalul Timiș-Torontal S. III, Com. sub Nr. 46/1938

PREȘEDINTELE CERCULUI
Dr. ALEXANDRU MARTA
REZIDENT REGAL AL ȚINUTULUI TIMIȘ.

PRIMREDACTOR:
Ilie N. Lungulescu
PROCUROR GENERAL AL CURȚII DE APEL TIMIȘOARA.

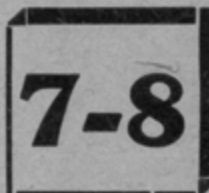
REDACTORI PERMANENȚI:

Eugen Feneșan
judecător Trib. Timiș-Tor.

Eugen Gr. Dabija
Consilier la Curtea de Apel Timișoara

Dr. Petru Budescu
judecător Buziaș

Apare în fiecare lună

Abonamente:

Pentru membrii cercului	pe an: 200 Lei
Pentru instanțele judecătorești	300 „
Pentru cei ce nu sunt membrii ai cercului	480 „
Pentru autorități, Bănci, Societăți	700 „
Pentru străinătate	1000 „

Redacția: Timișoara I, Curtea de Apel, etaj I
(Cabinetul Procurorului General)

Administrația: Timișoara I, Piața Uni
(Biroul Dr. Ioan Doboșan, avocat)

80.—

la „Luceafărul”
Timișoara

CERCUL JURIDIC BANĂȚEAN

recunoscut persoană juridică prin Sent. Trib. Timiș-Torontal S. I. cu 243/1932.

Taxa de înscriere 10 lei (odată pentru totdeauna). Cotizația 10 lei lunar, adică 120 lei pe an.

COMITETUL DE REDACȚIE:

Președinte : I. N. LUNGULESCU, procurorul general al Curții de Apel Timișoara.

Director : VASILE M. THEODORESCU, primul președinte al Tribunalului Ilfov.

Membrii : AGRICOLA IONESCU, EUGEN GR. DABIJA, Dr. ȘTEFAN ISACU, NICOLAE BĂRBAT, Maior Dr. ANDREI BUNDRĂ, EUGEN FENEȘAN, Dr. PETRU BUDESCU, magistrați; Dr. ILIE GROȘIANU, Dr. ION ȚENCHEA, Dr. EMIL BOTIȘ, AUREL BUGARIU, avocați.

COLABORATORI PRINCIPALI D-NII:

AL. P. ALEXANDRESCU
Președinte de secție la Trib. Arad
VASILE N. APOSTOLESCU
Președinte la C. de Apel Tmș. S. III.
VASILE GH. BUTUREANU
Primpreședintele C. de. Apel T.-Mureș
EUGEN CHIOVSCHI
Judecător de ședință la Trib. T.-Tor.
AL. ST. CONSTANTINESCU
Consilier la Curtea de Apel Timișoara
SCARLAT CONSTANTINESCU
Președinte la C. de Apel Tmș. S. II.
Dr. TEODOR DIACONESCU
Primul procuror al Trib. Sibiu
EMIL DIMITRESCU
Primul președinte al C. de Apel Tmș.
VASILE M. DIMITRIU
Consilier la Curtea de Apel Timișoara
CONSTANTIN DOBOȘ
Consilier la Curtea de Apel Oradea
G. P. DOCAN
Consilier la In. Curte de Cas. și Just.

NICOLAE GEORGEAN
Consilier la In. Curte de Cas. și Just.
Dr. CORNEL GROȘOREANU
avocat, Timișoara
D. IANCULESCU
Consilier la Curtea de Apel Timișoara
BUJOR A. IMBROANE
procuror de secție la Trib. Timiș-Tor.
MIHAIL KUȘNIRIUC
Judecător la Jud. de muncă Timișoara
GHEORGHE D. LAMBRINO
Președinte la C. de Apel Tmș. S. IV.
Dr. IOAN I. LAZĂR
Judecător, Dumbrăveni
SABIN MOLDOVAN
Consilier la Curtea de Apel Timișoara
VIRGIL MURGESCU
judecător de instrucție la Trib. Arad
MIHAI GH. MUȘĂTESCU
jude-președinte la Jud. rur. Deta
IOAN NEDELESCU
avocat și publicist, București
NICOLAE I. NICOLESCU
Președinte la C. de Apel Tmș. S. I.

Dr. GHEORGHE OPREA
avocat, Timișoara
GHEORGHE PAVELESCU
Consilier la In. Curte de Cas. și Just.
MARIN PÂRVULESCU
judecător de ședință la Trib. Sibiu
Dr. PETRU PENȚIA
notar public, Timișoara
IOAN N. PERIEȚIANU
Consilier la In. Curte de Cas. și Just.
Dr. GEORGIU PLOPU
Preș. on. la In. C. de Cas. și Justiție
Dr. NESTOR PORUMB
avocat, Timișoara
ANDREI RĂDULESCU
Primpreședintele In. C. de Cas. și Just.
Dr. IOAN RUSALIN
judec. la Jud. I. urb. Timișoara
DEM. TIGOIANU
judecător de ședință la Trib. T.-Tor.
ADRIAN C. TOMA
judecător de ședință la Trib. T.-Tor.
Dr. DIMITRIE VASCAN
Medic legist la Trib. Timiș-Torontal
FLOREA I. VASILIU
Consilier la Curtea de Apel Brașov

Conducerea „Cercului Juridic Bănățean” și a „Revistei” sale, roagă stăruitor pe **ONORAȚII SĂI MEMBRII ȘI AȚONAȚI**, să-și înainteze fără nici o invitațiune sau somațiune atât taxele și cotizațiile, cât și costul abonamentului, datorite pe anii 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938 și cuvenite pe anul 1939, direct și exclusiv D-lui Casier General Dr. IOAN DOBOȘAN, avocat, la domiciliul său din Timișoara I., Piața Unirei No. 11, sau — la prezentare — împuternicitului acestuia D-l IOAN BAICU din Timișoara I., Piața Unirei No. 11, incasator al Cercului Juridic Bănățean.

Conducerea Cercului Juridic Bănățean și a Revistei sale speră că acest anunț își va produce imediat efectul, astfel că va fi dispensată, de marea neplăcere de a sista trimiterea revistei, tuturor celor care nu sunt în curent cu plata abonamentului.

REVISTA CERCULUI JURIDIC BĂNĂȚEAN

ANUL VIII. — No. 7—8

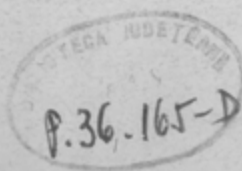
DOCTRINĂ, INFORMAȚIUNI, RECENZII ETC.

La telegrama trimisă Majestății Sale Regelui Carol II. d e Excelența sa Domnul Dr. Alexandru Marta, Rezidentul Regal al Ținutului Timiș, în calitate de Președinte al Cercului Juridic Bănățean, cu ocaziunea adunării generale a Cercului din 11 Iunie 1939, Majestatea sa, a binevoit a răspunde prin următoarea

TELEGRAMĂ:

Majestatea Sa Regele, mă însărcinează a vă transmite Inalte mulțumiri pentru sentimentele de devotament și bunele urări exprimate de Dvs. cu ocaziunea adunării generale a juriștilor bănățeni.

Mareșalul Curții Regale,
Constantin Flondor

ROMANITATEA DREPTULUI NOSTRU DE

Andrei Rădulescu

Prim-președinte al înaltei curții de casație și justiție, profesor universitar
membru al academiei române

Problema, despre care vreau să vă vorbesc azi, nu este nouă; totuși am socotit că este necesar să atrag atenția asupra ei. Această problemă n'a fost tratată așa cum cere însemnătatea ei în deosebi pentru noi; am putea spune că — în unele privințe — ne-am mulțumit deseori cu afirmații generale, de foarte multe ori nejustificate. După o perioadă de tăcere au început — de câțve timp — a se ivi păreri, care nu numai că nu sunt exacte din punct de vedere științific, ci ne pot face rău din alte puncte de vedere. Se pare că latinitatea noastră începe a fi discutată de necunosători sau de interesați și — în tot cazul — nu este bine prețuită.

De aceea a vorbi despre romanitatea Dreptului nostru nu este fără folos.

Pentru unii problema nu se mai poate pune deoarece au ideea că Dreptul nostru vechiu, în cea mai mare parte, are felurite origini străine iar cel de azi este de origine franceză.

O părere răspândită este aceea că Dreptul nostru anterior este de origine slavă și cu puține urme romane. Alții cred că în compoziția Dreptului nostru au intrat și multe elemente de origine tracă. După altă opinie Dreptul popoarelor germane ar fi influențat puternic normele noastre juridice.

S'a susținut, mai ales în ultimul timp, că Dreptul maghiar ar fi avut un rol hotărîtor în formarea Dreptului nostru, în special cel nescris. Cât despre romanitate, afară de necercetarea ei, pare a fi privită cu neîncredere și a fi socotită ca o exagerare, chiar ca o reminiscență a ideilor de altă dată, când trebuia să ne afirmăm originea latină.

Încerc să infățișez problema în adevărata ei lumină și în deosebi vreau să vedem în ce măsură Dreptul nostru cuprinde Drept roman.

În timpul rezervat unei comunicări nu vor putea fi expuse decât liniile mari, cadrul, urmînd ca el să fie completat prin cercetări de amănunt.

Înainte de toate socot că este util să amintim pe scurt *ce au crezut predecesorii și în special ai noștri despre romanitatea Dreptului aplicabil în țările române*; e util a face aceasta mai cu seamă că părerile contrarii sunt produsul ultimelor decenii.

Voi începe cu o interesantă mărturie a unui străin, *Paul Giovio* în lucrarea sa: „*Historia sui temporis ab anno 1494 ad annum 1547*” tipărită la Paris 1533 ¹⁾, spune: „*Apud Valachos enim, non Romanae modo disciplinae certi mores, et leges vigent, sed ipsa quoque Latine linguae vocabula servantur*”.

Pentru acesta, care a trăit între 1483 și 1559 și care avea destule cunoștințe despre ceea ce era la noi, surprinzător era nu că Valachii aveau obiceiuri și *legi romane* ci că se servesc și de limba latină. Or dacă este neîndoios că afirmația lui privitoare la limbă este în totul exactă, cum s'ar putea pune la îndoială aceea referitoare la legi? Ea dovedește — deci — că normele juridice, care se aplicau atunci erau romane sau în cea mare parte romane. Oricât de sever ar fi cineva în aprecierea valorii izvoarelor nu va putea înlătura această afirmație așa de categorică.

Acei cari i-au procurat informația cunoșteau lucrurile dela noi, unde desigur exista,

¹⁾ Arhiva istorică II pag. 29.

cel puțin la cei mai luminați, ideea romanității legilor.

Această informație a lui Giovio este admisă și reprodusă și de *Leonhardus Goreccius* în lucrarea sa: „*Descriptio belli Ivonie palatini Valachiae quod in anno 1574 cum Selymo II Turcarum imperator gessit*” 2).

Probabil că sub influența acestei idei s'a căutat să se alcătuiască pravilele lui Vasile Lupu și Matei Basarab, care, cum vom vedea, au izvoare aproape în totul romane.

Probabil că tot această stare de spirit a făcut ca Stolnicul C-tin Cantacuzino să se îndrepte spre Italia, la Padova, unde a învățat și Dreptul roman; ei s'ar datora de asemenea și năzuința unora dintre boieri de a învăța latinește. Conștiința romanității s'a dezvoltat desigur și în forma aceasta a Dreptului și poate mai mult ca în alte privințe.

Această idee se constată în special în secolul al XVII-lea. *D. Cantemir* în *Descriptio Moldaviae* spune ritos: „Dacia prefăcută în provincie romană, fu răsădită u sămânță romană și primi dela coloniștii romani și legile romane”; adaugă însă că mai târziu drepturile romane au început să se strice.

Ideea că Dreptul roman este temelia Dreptului român s'a dezvoltat tot mai mult și grație faptului că în special în acest secol au început să fie mai întrebuițate izvoarele romane și bizantine și în deosebi *Basilicalele* și *Manualul lui Armenopol*. Această idee devenise un fel de dogmă în secolul XIX; o găsim în precuvântările izvoarelor de drept dela începutul acestui secol: *Manualul lui Donici*, *pravilele Caragea și Callmach*, într'o anaforă a boierilor moldoveni dela 1819, în alta dela 1827. E adevărat că acestea sunt influențate de opera lui Cantemir dar aproape nimeni nu credea altfel.

2) Pasagiul este următorul: „Apud valachos enim non modo Romanae disciplinae mores certi legesque vigent sed ipsa quoque Latinae linguae, vocabula per multa servantur” (*Poloniae historiae Corpus* III 85). S. G. Longinescu *Legi vechi românești și izvoarele lor*. Vol. I, p. E.

Ideia romanității dreptului o întâlnim și în trimiterea de tineri spre a învăța Dreptul în Italia, când era de așteptat să fie trimiși spre Viena de unde le veneau profesori, spre Germania, vestită prin învățătură sau spre strălucirea Franței; o întâlnim în alte diverse manifestări culturale, în lecțiile ținute de profesorii vremii: *Morolu*, *Flechtenmacher* și de profesori ca *Ștefan Ferekide* și alții cari țineau cursuri la Sf. Sava pela 1837—1840 sau de profesorii din Moldova. O găsim în comentarii ca al lui Bărbătescu. *Mihail Kogălniceanu* spunea în celebra sa lecție dela Academia Mihăileană că legile, obiceiurile, limba, începutul nostru se trag din Romani și că istoria de mult au vădit aceste adevăruri 1).

Chiar cei ce învățaseră în Apus ca *Brătloiu*, *Costaforu*, *Bozianu* și alții cari profesează sau scriu mai târziu, au această părere. În organizarea învățământului se vede aceeași idee. Pentru toți era ceva care nu mai putea fi discutat: Dreptul român este Dreptul roman și, pentru unii, ultima formă a evoluției, a transformării dreptului roman.

Se străduiau, în acea epocă, să probeze că limba noastră este latină; de Drept, însă nu se preocupau deoarece pentru ei era afară de orice îndoială că este roman; nici nu se mai punea problema în această privință.

Chiar după 1864—1866 multă vreme nu s'a gândit nimeni că Dreptul românesc ar avea altă temelie decât cea romană. De abia târziu, cam după 1890, când se redusese mult numărul celor ce aplicaseră Dreptul vechiu și când noua generație uitase aproape cu totul ceea ce au gândit predecesorii lor, buni cunoscători ai trecutului, au început să se ivească alte păreri în privința originii Dreptului nostru. În acest timp părerea despre originea romană a fost tot mai neglijată.

În scurt, cei ce cunoșteau Dreptul vechiu românesc îl socoteau că este, în cea mai mare parte roman sau greco-roman, și aproape

1) Letopisești I p. 39.

numai cei ce nu l'au cunoscut i-au atribuit alte origini.

* * *

Lăsând la o parte ceea ce au crezut predecesorii sau contemporanii noștri, să cercetăm pe scrupul care este realitatea.

Dreptul românesc, ca al tuturor popoarelor, a fost la început nescris și mai târziu și scris.

Dreptul nescris este format — cum se știe — din normele care s'au aplicat un timp mai mult sau mai puțin îndelungat, cu un caracter obligator, fie că au fost cuprinse în acte particulare sau publice ori adunate în colecții. La noi Dreptul nescris a fost coprinș în așa zisul *Obiceiul al pământului*. El a cărmuit viața întregului neam românesc. Acel *jus valachicum*, întâlnit până și în Polonia, este forma acestui obicei. El a influențat — desigur — și dreptul popoarelor care au conlocuit cu poporul român. În dreptul obișnuit maghiar, a cărui originalitate se exagerează, sunt desigur — afară de părți de Drept s'av — și părți de Drept românesc.

Obiceiul pământului ne-a cărmuit până la introducerea noilor legiuri la 1864—1866; puterea lui a fost recunoscută expres mai în toate praviile și într-o sumă de acte. De altfel chiar aceste legiuri noi îl recunosc uneori și în tot cazul i s'ar putea găsi câmp de aplicare pentru tot ce nu este contrar noilor norme.

În acest Obicei se află toate formele de drept public și privat.

Ce cuprinde ca romanitate Dreptul nostru nescris? Ce origini are? Problema nu este ușoară.

Dela început trebuie să mărturisim că un răspuns definitiv nu poate fi dat — acum — pentru că n'avem încă adunat și reconstituit tot Dreptul nostru nescris. Avem mult material dar nu-i suficient pentru a îngădui darea unei hotărâri definitive. Din ceea ce avem se pot deduce anumite concluzii; și totuși ele se pot referi numai la anumite regiuni,

la anumite epoci, la anumite meterii. Obiceiul pământului se găsește în literatura populară, în concepțiile poporului mai ales dela țară, în actele particularilor sau ale dregătorilor publice. Ar fi trebuit adunat imediat după introducerea legilor dela 1864—1866. Marele *Hajdău* începuse această lucrare dar a rămas un simplu început. Poate că și acum s'ar mai putea încerca, deși nu cu aceleași rezultate din cauza influenței legilor noi care ne guvernează de aproape 75 ani. Lucrarea ar trebui însă efectuată nu de oricine ci mai ales de elementele pricepute, bune cunoscătoare ale trecutului și prezentului spre a putea distinge ce este de altă dată și ce se datorește influențelor noi.

Numai după ce am avea adunat și reconstituit, în cea mai mare parte, acest Obiceiul, am putea cerceta în mod exact care-i sunt originile. Până atunci nu se poate formula o judecată necriticabilă, mai ales când ea se sprijină pe câteva elemente din literatura populară, ori pe câteva documente răslețite ca loc și timp, uneori chiar pe un document.

Deci mai multă prudență și în orice caz mai puțină grabă în formularea de teorii.

Adunarea și reconstituirea dreptului nescris este însă o muncă uriașă; și totuși trebuie înfăptuită încetul cu încetul.

Nu urmează — de aci — că nu putem cerceta și afirma nimic în privința originii acestei forme de Drept

Avem destule elemente și argumente care ne îndreptățesc să susținem romanitatea acestui Drept; rezerve putem face numai asupra unor părți.

Când Romanii au cucerit ținuturile noastre au adus Dreptul lor public organizând provincia și autoritățile după rândueile lui. Independent de alte dovezi, se înțelege dela sine că au adus și norme de Drept privat, cel puțin pentru cetățenii lor, dacă nu cumva asemenea norme vor fi pătruns, ca în genere influența romană, înaintea cuceririi militare. Dar și elementul trac, aflător aci și care a continuat să trăiască și să se amestece cu cel roman a trebuit să

aibă norme de drept, căci fără ele un popor nu poate viețui. Aceste norme vor fi fost mai simple ca ale Romanilor dar probabil într'o oarecare măsură asemănătoare, desigur că au fost multe din fondul comun arian, poate chiar mai vechi, așa cum le-am găsit și arătat aci într'o cercetare referitoare la asemănările dintre ideile juridice primitive ale poporului din Bretagne și ale poporului nostru¹⁾

De alte parte desigur că și elementul roman venit în Dacia nu folosea, în raporturile lui juridice controversale jurisconsultilor dela Roma ci norme mai simple și mai pe înțelesul celor cari căutaseră în aceste margini ale Impărăției o soartă mai bună.

Normele romane s'au amestecat — desigur — și cu elemente trace și s'a ajuns astfel la un drept care s'a aplicat sub formă de obicei,

După retragerea legiunilor este neîndoios — în ciuda tuturor amatorilor de teorii — că nu s'a rupt legătura între lumea romană dela Sudul Dunărei și cea dela Nord. Ea a dăinuit continuu sub diverse forme. Limba populației dela Nord nu s'a pierdut. Și nu este absolut niciun motiv că s'ar fi întâmplat altfel cu normele juridice; acestea desigur au trăit, s'au aplicat, căci o cereau viața și relațiile oamenilor, s'au dezvoltat numai sub formă de obiceiuri pentru că nu mai exista autoritatea să le stabilească în alt chip.

Când s'a putut vorbi de un popor român cu limba lui proprie, cu obiceiurile, însușirile lui, atunci a trebuit să aibă și normele lui de Drept proprii. Aceste norme au trebuit să se refere nu numai la ceea ce numim Drept privat ci și la Dreptul public. Nu mai era Impărăția romană să impună organizația și autoritățile ei, ci o populație cu viață patriarhală care a trebuit, desigur sub influența a ceea ce fusese în vremea Romanilor, să stabilească

anumite rândueți și pentru viața publică, atâta și așa cum era.

În acest fel trebuie să se fi stabilit Dreptul nescris, care s'a dezvoltat cu vremea, de sigur și sub influența normelor care se mai aplicau la sudul Dunării, drept care a cârmuit viața poporului sub feluritele ei manifestări până la legile scrise și multă vreme după ele.

Simple considerațiuni logice impun concluzia că Dreptul nescris s'a format din elemente romane. Probabil că în compoziția lui vor fi intrat la început unele elemente trace, dar cu greu vor putea fi identificate asemenea elemente; probabil că au fost foarte puține.

N'avem dovezi sigure despre influența năvălirilor asupra Dreptului nostru în epoca formării lui. Se încearcă teorii dar fără puțința de a convinge. Influențe slabe, mai mult în anumite regiuni sau mai târziu, au fost dar fără să schimbe caracterul fundamentel roman.

Se susține totuși că o puternică influență ar fi fost cea slavă; se pretinde chiar că Obiceiul pământului ar fi de origine slavă.

În sprijinul acestei păreri s'au adus însă argumente care nu sunt deloc convingătoare. Cuvântul „obicei”, de care s'a făcut atâta caz, care e de origine slavă ca și „pravilă”, „voevod” și altele nu sunt îndestulătoare. Numai denumirile unor instituții sau norme nu sunt dovezi când fondul, conținutul poate duce și la altă concluzie. De altă parte este cunoscut că atunci când era vorba de judecări, de acte, nu se zicea cum se crede, numai „după obicei”, „după pravilă”, ci mai ales „după lege, după legea, i-au dat lege”, „după dreptate” sau alte expresii ca: „precum s'a mai urmat, pă cum s'a mai făcut”, etc. De altfel chiar dacă numărul cuvintelor slave pentru noțiunile juridice ar fi mai mare, ca și în materie de limbă nu numărul hotărăște de originea acelor noțiuni și reguli ci întrebuintarea lor, înțelegerea, pătrunderea în mase, spiritul lor.

Deci numai anumiți termeni nu pot hotări în privința originii slave.

S'a invocat însă și unele instituții. Se crede, de pildă, că organizația moșnenilor și răzeșilor se aseamănă cu a mirului răsesc. Socot că

¹⁾ Asemănări între ideile primitive ale poporului din Bretania și ale poporului român. 1931 Publicat și în franceză în *Revue historique du droit français et étranger* Nr. 1. 1932.

ceastă credință este greșită. Mirul este o asociație cu o proprietate colectivă pe care membrii ei o pot avea numai spre folosință. Ceata noastră de moșneni este altceva. Moșnenii au fiecare dreptul lor reprezentat printr-o cotă ideală, părți, dramuri, stânjeni, etc., de care fiecare poate dispune, fără consimțământul celorlalți, afară de unele restricțiuni, cum era protomisul. Ei se pot folosi de drepturile lor, cu toții la un loc, de obicei la izăz și pădure, dar și separat, la locurile de casă, grădină și chiar la cele de muncă din țarină. Ei pot ieși din această colectivitate, din această stare de indiviziune, de devălmășie, prin stăpânire îndelungată în anumite condiții, prin uzucapiune, sau prin împărțea de bună voie, ori prin judecată, prin hotărnicie și alegere. Proprietatea moșnenilor și răzeșilor reprezintă tot o formă de proprietate colectivă, care a existat la toate popoarele, dar într'un stadiu mai înaintat decât a mirului rusc, un stadiu în care se alătură și proprietatea individuală și în care îndrumarea spre această din urmă formă este vădită. Visul moșneanului a fost să-și aleagă partea lui și Dreptul Țării i-a permis să și-l realizeze; cu greu, e adevărat, ajungea acolo, dar avea dreptul. El nu era ținut să rămână în colectivitate ca în mirul rusc. Deci o diferență mare peste care se trece prea ușor.

Dar chiar dacă ar fi oarecare asemănare între aceste instituții de ce să admitem că a noastră este luată dela Slavi? Oare populația care a locuit aci înainte de a fi venit Slavii să nu fi avut proprietate colectivă, care — am spus și se știe — a existat la toate popoarele, cu variații numai în ceea ce privește folosirea ei? Și, afară de aceasta, de ce să căutăm asemănări la Slavi și să nu ne gândim la marea asemănare cu proprietatea neamului, *gens* dela Romani.

În orice caz argumentul cu mirul slav nu convinge.

S'a încercat — apoi — să se găsească o asemănare între organizarea familiei la noi și *zadruga*, instituție dela Slavii de Sud. Se face

iarăși o greșeală. N'am avut o astfel de instituție asemănătoare cu a Slavilor. Și din documente, dar mai ales din ceea ce este la țară și din ceea ce se poate afla, de către cel pregătit, din viața de altă dată a satelor se constată că familia la noi a avut o organizație foarte asemănătoare cu cea romană, organizație care desigur, se afla cam în aceeași formă și la Traci. Puterea părintească era mare; traiul în aceeași curte uneori și casă, chiar după căsătoria copiilor, uneori munca împreună, se întâlneau deseori. Totuși fiecare copil după ce se căsătoria își avea drepturile lui. Cel mai bătrân al familiei avea mai mult o autoritate morală.

Organizarea familiei noastre, cu formă de individualism pronunțat, a fost totdeauna departe de colectivismul întâlnit mai peste tot la Slavi. Și aci neamul nostru, parte din trupu traco-roman, s'a ridicat de mult pe o treaptă superioară.

S'a mai susținut că *instituția cojurătorilor*, mijloc pentru aflarea adevărului în litigii prin jurământul unui număr de persoane cam de aceeași categorie socială, este tot dela Slavi.

Nici această susținere nu este întemeiată. S'a afirmat de unii între care și *Xenopol*¹⁾ că este de origine germană. Adevărul este că se găsește și la Germani dar și la Romani. Care-i motivul să credem că e luată dela Slavi sau dela Germani? Nu este mai normal să admitem că este luată dela Romani sau poate chiar dela Traci?

Prin urmare niciunul din temeiurile pe care încearcă a se sprijini părerea slavofilă nu poate rezista unei critici serioase.

În schimb avem o serie de *considerațiuni care îndreptățesc părerea romanității Dreptului nostru nescris*. Chiar o expunere sumară a lor, o enumerare va face dovada cuvenită.

Familia — cum văzurăm — a fost organizată aproape ca la Romani, bine înțeles cu unele modificări impuse de vremuri ca de altminteri în toată lumea romană. Tatăl avea mari

¹⁾ Istoria Românilor IV, p. 128—150.

drepturi asupra copiilor; putea merge până la desmoştenire, drept pe care-l avea şi mama. Femeia măritată era sub puterea bărbatului; şi oricât s'ar susţine că n'avea nevoie de autorizarea soţului pentru anumite acte, nu sunt convinşi de aceasta când, independent de documente şi capete de pravilă, ştii din adâncul sufletului ţărănesc cum a fost şi cum a fost înţeleasă acolo situaţia soţiei, care nici azi nu îndrăzneşte să meargă alături cu soţul ci rămâne în urmă.

Chiar în sărbătorirea pompoasă a nuntei, interesantă din atâtea puncte de vedere pentru cunoaşterea poporului nostru şi a vechimii lui, se pot găsi urme puternice romane.

Deasemenea în luarea de copil de suflet, adopţiune, în iertarea de vârstă, emancipare, în situaţia averii scţilor se văd norme de Drept roman.

Regimul bunurilor în genere: proprietate, uzufruct, servituţi este aproape în totul regimul roman; deasemenea în ceea ce priveşte proprietatea subsolului, aluviune, avulsione etc.

Menţionăm — apoi — emfiteoza, embaticul, besmanul, otaşniţa, numiri din limbi diferite pentru acelaşi contract, care exista şi în dreptul roman şi care se întâlneşte pe o mare parte din pământul neamului nostru.

Rumânia, vecinătatea, claca, oricât ne tot străduim să le găsim explicare şi originea, au la bază instituţia colonatului din Dreptul roman, greco-roman.

Să mai vorbim de materia obligaţiilor şi contractelor, care este aproape pur romană. Amintim încheierea contractelor prin acordul de voinţă, baterea palmei şi aldămaşul precum şi transmiterea proprietăţii prin predare, chestiuni de care v'am vorbit, când m'am ocupat aci despre asemănările dintre ideile populare primitive ale poporului din Bretania şi ale poporului român. Amintim tot ca o curiozitate, pactul comisoriu în materie de anticreză, care se întâlneşte şi azi la sate, cu interdicţia codului civil.

Dacă trecem la alte materii, romanitatea

se întâlneşte peste tot. Testamentul verbal, cu martori, succesiunile cu regimul egalităţii între moştenitorii de sânge — excepţiile sunt rare şi sub influenţe străine noi, — procedura chiar, cu aducerile la judecată şi cu evitarea judecăţii în lipsă.

Dacă trecem în domeniul Dreptului public găsim deasemenea o foarte puternică influenţă a romanităţii. Independent de ceea ce va mai fi rămas din timpul stăpânirii romane pentru rânduiala satelor şi târgurilor, precum şi a micilor organizaţii politice: cnezate şi voievoodate, organizarea Statelor noastre s'a făcut în special sub influenţa romanităţii din Orient. Aşezarea fundamentală a ţării, drepturile Domnului, organizarea serviciilor publice, a Bisericii drepturile şi datoriile boerilor şi a celorlalte clase sociale, dreptul penal, etc., toate au la bază norme romane sau bizantine.

Multe din acestea se pot găsi uşor şi în literatura populară, dar mai ales în sufletul poporului şi în deosebi în al bătrânilor. Trebuie însă să ştii să le descoperi şi să le înţelegi.

Pentru cine vrea dovezi scrise le va avea în miile de documente publice şi private care aşteaptă să fie cercetate cu toată atenţia şi din acest punct de vedere.

Fără să enumer sau să analizez din acestea — acum — voiu aminti numai că răposatul nostru coleg *Ştefan Longinescu* a citat o serie de documente ¹⁾ anterioare pravilei lui V. Lupu pentru a dovedi că s'a aplicat pravila lui Alex.-cel-Bun a cărei existenţă el a susţinut-o. Aceste documente conţin dispoziţii civile şi penale, care sunt — în adevăr — norme de drept roman. Cu toată strădania lui *Longinescu* nu se poate dovedi existenţa pravilei lui Alex.-cel-Bun. Documentele citate probează însă în mod cert existenţa şi aplicarea dreptului roman în ţările noastre. Şi cum nu se dovedeşte că pravila ar fi avut fiinţă, normele romane din documente au fost cuprinse în Obiceiul pământului. Iată că — şi pe această cale — se dove-

¹⁾ Istoria Dreptului românesc, pp. 178 şi urm.

dește că Dreptul nescris a fost — în cea mai mare parte — roman.

Cercetările amănunțite, metodice, vor putea înlătura orice îndoială ar mai fi în această privință.

Au existat desigur și influențe străine, care au lăsat urme, dar temelia și cele mai multe rândueli sunt romane și dezvoltate în spirit roman.

În tot cazul nu este bine să mai atribuim, cu atâta grabă și ușurință, Dreptului nostru nescris felurite origini și influențe și să neglijăm, chiar să uităm pe cea romană.

* * *

Să trecem — acum — la *Dreptul scris* și să vedem ce este roman în el. Această formă de Drept a apărut târziu, ca și la alte popoare. O parte, apărută în primul rând este dreptul bisericesc, care e necontestat luat din dreptul bisericii răsăritene.

Dreptul public propriu zis, în formă de Drept scris a apărut foarte târziu. Multă vreme organizația Statelor a rămas tot sub forma de Drept nescris, care — cum am văzut — era întocmit pe baze romane sau greco-romane. În acest domeniu s'a exercitat, mai mult ca în dreptul privat, influențe străine și în special poloneze, ungare; totuși bazele și caracterul general au rămas aproape neschimbate,

Dreptul privat, în formă de Drept scris, ne procură, însă, elemente și mai prețioase de romanitate.

Noi n'am avut legi laice, scrise până la jumătatea secolului XVII. S'a susținut — cum se știe — că Alexandru cel Bun ar fi întocmit o pravilă din Basilicalele trimise de Împăratul dela Constantinopol. Oricât am dori să ne mândrim cu o astfel de pravilă la 1400, totuși n'avem dovezi certe despre existența ei. Dacă însă a existat, avem cea mai veche dovadă a romanității Dreptului nostru, căci ea era greco-romană.

Cele dintâi legi scrise, în care sunt și părți de drept laic, au fost: *Cartea româ-*

nească de învățătură a lui Vașile Lupu, apărută la 1646 și *Indreptarea legii* a lui Matei Basarab, apărută la 1652. S'a crezut că ele sunt luate numai din dreptul bizantin. În urma cercetărilor norocoase ale colegului Longinescu s'a făcut dovada că sunt scoase din lucrările romanistului italian Prosper Farinaccius.

Legiuirea moldovenească a fost alcătuită cea dintâi, desigur sub influența culturii polone, iar cea munteană a luat-o aproape în întregime. Oricâte îndoeli ar mai exista pentru unii, pentru mine este pe deplin dovedit că izvorul principal al acestor legiuiri este opera lui Farinaccius.

Partea din legiuirea lui Matei Basarab, care nu e luată din cea moldovenească este luată din Dreptul bizantin.

Fie că izvorul este Farinaccius și Drept bizantin, fie numai Drept bizantin, rămâne cert că aceste legiuiri reprezintă Drept roman sau greco-roman. Primele noastre legi scrise sunt deci Drept roman, mai vechiu sau mai nou. Orice s'ar spune despre aplicarea lor, desigur că n'au fost făcute numai pentru a fi păstrate în dulapuri, ci s'au aplicat într-o oarecare măsură. Ele au răspândit și mai mult folosirea Dreptului roman și au contribuit, fără îndoială, la dezvoltarea conștiinței romanității, care a devenit tot mai puternică.

În secolul XVII s'a încercat de mai multe ori să se dea țării legi scrise, din cauza re-ajunsurilor proprii Obiceiului și a împrăstierii și necunoașterea legilor. Toate înfăptuirile sau încercările de legiferare au la bază Dreptul roman sau greco-roman.

Astfel Ștefan M. Racovița a pus la 1765 pe Mihail Fotino din Chios să alcătuiască un corp de legi politice, adică civile, ceea ce a și făcut în trei volume cu titlul: *Manual de legi*. El a avut ca izvor toate ordonanțele legale, adică hrisoavele domnești, obiceiurile pământului, folositoare și potrivite și a luat material și din legile împărătești și din canoanele bisericești și din diferite alte cărți de legi. Știind care era temeiul obiceiurilor și al hrisoavelor, putem afirma că aproape toată lucră-

rea avea baza pe care am arătat-o: romană.

Peste câțiva ani (la 1780) apare în Muntenia *Pravilniceasca condică a lui Alexandru Ipsilante*, cu titlul exact „Mic manual de legi” lucrare tipărită în grecește și românește.

Pe lângă unele părți din obiceiurile mai des urmate în țară și unele rândueli stabilite de Domn, din ceeace întâlnise în jălbi și în principii, atât prin precuvântarea acestei legi, cât și din cercetarea textelor ei rezultă că partea ei cea mai insamnată este luată tot din pravilele împărătești (Basilicale), pe care a avut să le armonizeze cu obiceiurile locale mai des întrebuițate; deci baza și aci este tot Dreptul roman.

În curând a apărut în Moldova, la 1785, *Sobornicescul hrisov*, pentru dani, schimburi, vânzări și pentru țigani, întocmit de Alexandru Mavrocordat cu Sfatul de obște. Acest hrisov se referă la alte hrisoave asupra aceleiași materii, date de Grigore Ghica Vodă Bătrânul și Grigore Alexandru Ghica Voevod și se întemeiază și pe 2 anaforale ale organului îndreptățit oarecum a legiferă, adică a Adunării formată de Mitropolit, Arhiepiscop, Arhimandriți, Egumeni și toți veliții boieri pământeni, persoane care cunoșteau bine Dreptul Țării. Din examinarea lui se constată deasemenea folosirea dreptului roman și greco-roman; dealtfel Armenopol este chiar citat într'un text.

Afară de aceste rândueli care au formă și cuprins de legi mai mari, s'au făcut și hrisoave mai scurte, pentru anumite materii. Cităm un hrisov din Moldova în care se cuprind dispoziții privitoare la testamente și altul la protimisii și care sunt luate, deasemenea, aproape în totul din Dreptul roman.

Alături însă de Dreptul nescris și de cel scris, în tot timpul decând au început să fie întrebuițate asemenea norme scrise — și probabil chiar mai devreme — au fost folosite în țările române, monumente de Drept roman și mai ales greco-roman. Ele au fost întrebuițate, în mod subsidiar este adevărat, pentru a completa și interpreta normele din țară, dar este

sigur că au fost aplicate. Aceasta reiese din faptul că au fost folosite la întocmirea unei părți a pravilei lui Matei Basarab, dintr'o mențiune în pravila lui Vasile Lupu, în care se prevede să se țină seamă de pravilele împărătești, din cele cuprinse în pravilele și hrisoavele menționate mai sus și din diverse mențiuni cuprinse indeosebi în actele referitoare la judecăți. În special, în epoca Fanarioților, Dreptul greco-roman a fost mult întrebuițat și în practică, datorită și împrejurării că limba grecească era așa de răspândită.

Dintre monumentele Dreptului greco-roman au fost utilizate mai ales Basilicalele, dar mai mult ca orice Manualul lui Armenopol.

Această întrebuițare a contribuit să întărească și mai mult părerea că Dreptul țărilor noastre este Drept roman și că este tot ce poate fi mai bun, că este însăși rațiunea scrisă. Întrebuițarea lor a continuat până la introducerea noii legislații dela 1864—1866.

În a doua jumătate a secolului XVIII am putea spune că eram în plină romanitate a Dreptului nostru, care n'ar mai fi putut fi contestată de cineva.

Când am pășit pragul secolului XIX s'a năzuit să se alcătuiască legi tot mai potrivite cu nevoile țării, mai ușor de înțeles dar nu se concepea să fie făcute altfel decât scoțându-le din Dreptul roman sau greco-roman.

Alexandru C. Moruzi (1804) a însărcinat pe Toma Cara să traducă în limba greacă mai întâi Manualul lui Armenopol, lucrare care a fost terminată. Nu s'a mulțumit numai cu aceasta ci, ca alți Domni Fanarioți, a voit să inzestreze țara Moldovei cu un cod civil și penal. Lucrarea a fost dată tot lui Toma Cara, care n'a făcut decât partea despre persoane și a murit (1806) lăsând neterminate celelalte 2 părți despre lucruri și despre vinovății. Titlul era: „Pandecte sau sistema sinoptică și metodică a tuturor rânduelilor legislative din Basilicale”; deci încă odată dovedită afirmația că nu înțelegeam să facem altceva decât să folosim Dreptul greco-roman.

În curând iau ființă trei lucrări juridice de o importanță și mai mare pentru subiectul nostru.

În 1814 a apărut așa zisul *Manual al lui Andronache Donici*, al cărui titlul are ca început cuvintele: „Adunare din pravilele împărătești”, ceea ce arată ce legătură avea cu Dreptul roman. Dealtfel din prefață, cum spuneam, se vede că pentru el Dreptul roman — deși uitat câțeva vreme — a fost totdeauna Dreptul neamului românesc.

Romanitatea Manualului lui Donici poate fi constatată de oricine, fără multă oboseală. Este destul să se deschidă ediția I sau II — aceasta întocmită la 1858 de C. Negruzzi — dar mai ales ediția I întocmită de autor. În dreptul fiecărui articol-paragraf se arată izvoarele romane sau greco-romane, care au fost utilizate. E păcat ca în ediția III-a, Hamangiu, nu s'a mai reprodus indicația izvoarelor, ca oricine să vadă caracterul roman al acestei valoroase lucrări.

Peste câțiva ani, la 1 Sept. 1818, a fost pusă în aplicare în Țara-Românească legiuirea lui Caragea, așa zisul *Cod Caragea*. Și pentru facerea acesteia s'a folosit în cea mai mare parte tot Dreptul roman și greco-roman, dar se pare că s'a urmat mai mult legislația lui Justinian. Atât hrisovul de promulgare cât și textele duc la această concluzie.

Cu un an înainte, în 1817, fusese publicat și pus în vigoare în Moldova *Codul Calimach*, fala Dreptului nostru anterior celui actual, foarte apreciat mai mult de străini decât de noi. Încă de acum câteva decenii s'a răspândit părerea că este o copie a codului austriac. Aci am dovedit cât de greșită este această părere și că izvoarele sunt dreptul roman și greco-roman și anume în prim rând Basilicalele, apoi Digestele, Codul, Institutele, unele novele, mai puțin Armenopol, etc.; lângă acestea se adaugă hrisoavele anterioare din țară, Manualul lui Dnnci, Obiceiul pământului și ceva din codul francez. Planul și metoda sunt luate în cea mai mare parte din codul austriac; asemănarea

între acesta și codul Calimach, am explicat-o prin întrebuintarea acelorași izvoare romane.

S'a încercat de un distins profesor dela Atena, *Trandafilopolos* să-mi combată în parte părerea; desigur că dacă ar fi cunoscut tot ce am scris în această privință mi-ar fi recunoscut dreptatea. Codul Calimach deși ca aparență se aseamănă cu codul austriac, în realitate are multe părți diferite, care pot fi observate ușor; și de altfel se înfățișează în unele privințe mai bine decât codul austriac.

Profesorul *Levy-Ollmann* în 1921 spunea despre codul civil austriac „que c'est peut-être le plus romain de tous les codes”. Am spus-o și o repet că dacă este un cod care are dreptul să fie calificat „le plus romain de tous les codes” este codul Calimach. Și desigur ilustrul profesor francez i-ar fi atribuit această calificare dacă l'ar fi cunoscut.

Acest cod reprezintă forma cea mai aleasă a romanității în Dreptul românesc.

Vodă Calimach promulgându-l confirmă puterea Dreptului roman, ca drept al Țării și în celelalte domenii juridice, spunând că până la facerea și a altor coduri noi pentru diversele materii vor fi aplicate legile romane.

Deci în al doilea deceniu al secolului al XIX-lea romanitatea dreptului nostru era o realitate necontestată, înfăptuită în normele care se aplicau.

Erau cu toții convinși pe deplin că dreptul român este dreptul roman. Despre legiuirea Calimach spuneau că este îndreptarea cea de pe urmă a Dreptului roman.

Aceste două legiuri, Calimach și Caragea, cu oarecare modificări, ne-au cărmuit, cum se știe până la 1 Dec. 1865; dar și de atunci au mai servit și servesc pentru deslegarea unor litigii.

Prin urmare pe terenul Dreptului scris, romanitatea aproape totală nu poate fi o clipă discutată. Și e curios cum — în cercetările asupra problemei de care ne ocupăm — nu s'a observat această situație.

Interesant de semnalat şi părerea justă pe care o găsim în *Basarabia*, devenită provincie rusească. Se ştie că Ruşii au lăsat acolo în vigoare legile locale prin care înţelegeau: Manualul lui Armenopol, Soborniceacul hrisov şi Manualul lui Donici, pe lângă care, fără o recunoaştere formală s'a aplicat Obiceiul şi Dreptul roman şi greco-roman, în special Basilicalele. Au luat — totuşi — măsuri să se facă un cod civil pentru această provincie. Lucrarea a fost întocmită de *Petru Manega*, Doctor în Drept dela Paris şi publicată în franţuzeşte cu titlul: *Projet de code civil pour la Bessarabie*. N'a avut norocul să capete putere de lege, dar este foarte interesant.

În discursul preliminar, semnat de Manega şi Baronul Brunov, spuneau la 1825 despre Moldova şi Valachia: „Ces provinces qui paraissent aujourd'hui si pauvres de lois qu'a peine l'on en conserve le souvenir, ces provinces, disons nous, sont les riches héritières de tous les trésors de lois que renfermaient Rome et Byzance. En effet tous les institutions, tous les souvenirs de lois que la province a conservés jusqu'à ce jour sont de fondation ancienne”. Mai departe spunea: „La source véritable des lois est le droit romain” iar altundeva: „Le droit romain est l'héritage le plus précieux de la Bessarabie”.

Iată ce gândeau juriştii cari cercetaseră sau folosiseră cercetările făcute de peste un deceniu cu privire la starea normelor de drept din ţările române.

Iar la cei din ţările noastre rămase oarecum libere romantitatea legilor nediscutată dădea chiar prilej de scene mişcătoare. Astfel în Ţara-Românească în 1827, la examenele profesorului de Drept roman, Moroiu, când elevii au început să vorbească despre legile romane „cu lacrimi în ochi asculta tot însul legile strămoşilor noştri romani. Aceluia — spune un contemporan — ce numai o picătură de sânge român a avut, i-ar fi pricinuit cea mai mare zi de bucurie”.

Acelaş entuziasm a deşteptat şi în Moldova lecţia de deschidere ținută la 3 Iunie 1830 de *Hristian Flechtenmacher* principalul autor al codului Calimah. Subiectul era: Istoria dreptului românesc sau a pravilelor româneşti. S'ar crede că era vorba de ceea ce noi înţelegem prin Drept românesc. Nu; era vorba de Dreptul roman şi de continuarea lui, Dreptul românesc. Într'atât erau convinşi de continuitatea şi unitatea acestui drept încât socoteau că pot fi denumite ambele forme cu expresia de românesc. Şi aci, lecţia, a fost un eveniment deosebit, a mişcat sufletele şi a contribuit, ca întreg cursul, tot mai mult la redeşptarea conştiinţei naţionale.

* * *

Încă de prin secolul al XVIII începe a se simţi la noi influenţa Apusului şi pe terenul juridic. Ea e bine contată pe la începutul secolului al XIX-lea, iar de prin al doilea deceniu al acestui secol este tot mai pronunţată. Se trimit tineri să înveţe Dreptul dar e interesant că se îndreaptă mai întâi spre Italia, desigur cu vechea idee că acolo este locul cel mai potrivit pentru învăţătura Dreptului ţarei, Dreptul roman. De abia mai târziu merg spre Franţa.

Se începe organizarea învăţământului juridic în ţară, după sistemele apusene. Se aduc modificări legilor în sensul celor occidentale şi se fac unele noi în acest sens. Dreptul public în special a suferit schimbări mai mari. S'au făcut proiecte de Constituţii la 1822, şi chiar Constituţii ca Regulamentul Organic, Constituţia dela 1848.

Perioada aceasta de câteva decenii am numit-o perioada de adaptare a culturii din Apus la stările dela noi. Influenţa apuseană, italiană, mai întâi, franceză mai târziu, a devenit atotputernică încă dela începutul celei de a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea, iar la 1864—1866 s'au introdus noi aşezăminte şi norme juridice.

Acum s'ar putea spune — şi s'a spus — că s'a terminat cu romanitatea Dreptului. De

aci înainte avem drept străin, francez în cea mai mare parte, s'a rupt legătura cu trecutul și cu mare grabă; aceasta se repetă de atâtea ori.

Nu mă pot ocupa pe larg de această părere, mai ales că am vorbit de mai multe ori despre ea, arătând cât e de greșită.

Dreptul nou, adoptat din Apus în secolul al XIX-lea și mai vârtos la 1864—1866 nu este un drept cu totul străin de firea și concepțiile poporului român. El cuprinde în mare parte tot Drept roman sau greco-roman. E destul să amintim că noul cod civil are ca izvor principal codul civil francez, în care Dreptul roman are o parte foarte însemnată. De altminteri și celelalte legi, de drept privat ori public, sunt luate dela popoare latine: francez, italian, belgian și au la bază cel puțin principii și în tot cazul spirit roman, spirit latin, care există și în drept și pe care-l zeflemisesc numai cei ce nu-l pot desprinde.

Am schimbat dreptul și în grabă fiindcă ne au silit împrejurările prin care trecea noul Stat; trebuia făcută unificarea legislativă, consolidarea Statului, adaptarea deplină la formele de civilizație occidentală. Numai cine cunoaște bine greutățile de guvernare ale lui Vodă Cuza, înțelege măsura dela 2 Mai 1864 și schimbarea Dreptului anterior.

Asemănarea noilor legi cu ceea ce a fost, explică — am mai arătat în altă comunicare — de ce pentru schimbare nu ne-am îndreptat spre alte legislații și mai cu seamă, cum de au fost păstrate noile legi — și încă nemodificate — atâtea decenii, deși fără îndoială au provocat unele prefaceri în viața publică și privată.

Dela introducerea noului Drept am intrat într-o nouă epocă. Nu mai putem spune — ca înaintașii noștri — că Dreptul roman este Dreptul Țării, dar nici că avem un drept cu totul străin de Dreptul roman. Chiar străin de ar fi fost — s'a naționalizat printr-o întrebuintare așa de îndelungată și prin modificările aduse.

Dreptul român actual are încă o mare parte de Drept roman, și în tot cazul — cum spuneam — are principiile și spiritul roman. Indiferent de texte cari pot diferi, și în Drept este ceva care poate fi asemănat cu sintaxa în materie de limbă. Acel ceva, ziceți-i spirit, sau altfel, este spirit roman, este semnul latinității.

Astfel fiind, cred că putem da Dreptului nostru de astăzi și o calificare potrivită cu acest caracter. După cum din limba latină, română, au ieșit limbile romanice, tot așa din Dreptul roman putem spune că au ieșit drepturile romanice. Dreptul unui popor latin, care are la bază Dreptul roman, poate fi denumit Drept romanic. Drepturile acestor popoare latine diferă între ele în unele privințe — cum este normal — ceea ce se petrece și în materie de limbă dar ele rămân cu atâtea puncte comune și merită calificarea de romanice.

* * *

Față de cele expuse putem conchide că Dreptul nostru vechiu este, în cea mai mare parte roman și greco-roman, iar dela 1864 avem un Drept romanic. Totuși să nu-l credem o simplă copie, ci un Drept cu multă originalitate.

N'avem pretenția absurdă că asupra lui nu s'a exercitat nici o influență. În compoziția celor mai vechi norme desigur c'au intrat și însemnate elemente preromane. Afară de aceasta au fost și alte influențe și înrâuriri unele mai vechi, altele noi. Despre una din acestea din urmă, cea belgiană, v'am și vorbit, iar despre altele sper să vă vorbesc cândva, cu dorința de a scoate în evidență atât aceste influențe, cât și ceea ce este propriu al nostru. Cu toate aceste influențe, romanitatea a rămas și ne stăpânește puternic. În cea mai mare parte a textelor, a principiilor, a spiritului general am rămas Romani, și cred că am rămas Romani cel puțin tot atât cât suntem în materie de limbă, dacă nu chiar mai mult.

Iar dacă am avea mai mult curaj, comparându-ne cu alte popoare, poate am îndrăzni să afirmăm că, din punct de vedere al romanității Dreptului suntem îndreptățiți la primele locuri în lume.

Acestea trebuiesc puse cât mai bine în evidență prin cercetări adânci, numeroase și prin publicații. aci și peste hotare. Numai așa se va putea lumina cum se cuvine această problemă.

Luminarea ei este necesară — sper că v'ați convins — pentru a ne cunoaște mai bine ființa și patrimoniul cultural al neamului pentru a ne putea apăra de judecățile nedrepte, dar și pentru a ne putea mândri. Dacă cei ce n'au latinătate și romanitate o caută cu orice preț și vor să facă să se creadă c'o posedă, nouă nu ne este iertat mai ales în vremile de azi să n'o cunoaștem, să n'o prețuim și să n'o punem în valoare, arătând lumii ceea ce suntem și ceea ce avem și necerând altora decât să fim judecați drept.

Dar mai ales în acest an când se preamărește romanitatea din vremea lui August cred că n'a fost rău că, în instituția noastră, să se amintească cel puțin că nu numai prin limbă și unele obiceiuri suntem legați de această romanitate, ci și prin ceea ce Roma a creat mai etern, prin rânduelile de drept. *Jus romanum* a

fost și a rămas și al nostru, a trăit și trăiește în sufletul neamului, care singur, poartă pe lume numele Romei. Am schimbat acest drept, în multe părți, mai ales în vremurile mai apropiate, dar nu ne-am instrăinat; am luat ce era mai potrivit cu timpul și nevoile, ce era mai bun tot dela neamurile romane, am rămas tot în marea familie a latinității, a cărei mare însemnătate pentru existența noastră nu trebuie s'o uităm o clipă, și a cărei unitate și putere s'o dorim din toată inima.

Din aceste constatări și observații mai rezultă însă altceva; rezultă marea datorie ce avem de a conserva această romanitate în domeniul Dreptului. După cum trebuie să ne păstrăm limba, tot așa trebuie să ne apărăm și Dreptul. Orice prefaceri ar interveni, oricâte nevoi de schimbări s'ar ivi, să nu ne încântăm ușor de Dreptul oricărui neam. Nu există — am spus-o aci și o repet — neamuri mai pregătite pentru Drept ca neamurile latine. Cu ele să ne împărtășim și în același spirit să moditicăm și să îndreptăm. Orice am face, să nu ne abatem din drumul istoric al neamului și să clădim cât de frumos dar pe temeliiile romane.

Avem datorii sacre pe care ni le impun trecutul și sufletul poporului nostru și pe care trebuie să ni le amintească mereu numele lui mândru.

Abonați

Revista Cercului Juridic Bănățean

Mihail Eminescu, jurist și sociolog

(In loc de cronică)

Cunoscut până la universal renume ca cel mai de frunte poet liric al nostru, *Mihail Eminescu* a fost prea puțin cunoscut ca *jurist* și *sociolog*.

Și totuși, dacă în latura creațiilor poetice geniul său a excelat cum n'a excelat nimeni până acum pe pământul românesc, apoi putem spune că și în latura cugetării sociologice, personalitatea sa a marcat brazde adânci, luminoase și unele cu totul *originale*.

Firește, nu vom spune că nemuritorul cântăreț al neamului și-a încheiat într'un sistem și și-a prezentat într'o lucrare aparte concepția-i în problemele de Drept și în cele de Sociologie. Nu e mai puțin adevărat însă că în nenumăratele studii și articole publicate în special în ziarul „*Timpul*”, în care mai cu deosebire el și-a risipit energia, munca și talentul, *Mihail Eminescu* și-a înfățișat în linii cât mai luminoase și în contururi cât mai precise, ca un doctrinar consumat în materie, gândurile sale despre *Stat*, despre *națiune*, despre *legi* și despre *drept* în genere.

Interesul pe care ni-l provoacă nouă, profesioniștilor de astăzi în sanctuarul Justiției sociale, revelațiile eminesciene în această privință, credem că este destul de mare pentru a ne opri puțin și asupra acestui nou aspect al miraculoasei personalități culturale a celui ce a fost *Mihail Eminescu*.

* * *

În concepția lui *Eminescu*, Statul nu e o creație artificială și deci arbitrară a spiritului omenesc, ci o construcție *organică* și *firească* în același timp.

Natura, acest mare *Demiurg* al întregii existențe, dintru începuturile sale creatoare n'a dat ființă concretă *Umanității* ci *națiunilor*, elemente componente ale celei dintâi.

Ca realitate, cu fizionomie distinctă și cu

esență aparte, — umanitatea nu există. Ceeace există e *nația*.

Națiunile își au ființa lor proprie, viața lor proprie, caracterele lor proprii prin care unele se disting fundamental de celelalte, iar existența și mai ales dezvoltarea lor e guvernată de legi pe care natura însăși — nu omul — le-a impus.

Expresia social-juridică a nației e *Statul*, iar dacă am voi să-l definim, putem foarte bine spune că Statul nu e decât forma organizată și naturală a națiunii, *Statul* e deci cu un cuvânt *națiunea organizată*.¹⁾

Greșesc dar toți cei ce — în frunte cu *Rousseau* — socotesc Statul ca o expresie a unei înțelegeri între membrii săi, ca o consecință prin urmare a unui contract social intervenit *ab initio* între cei ce-l compun, ca o creație arbitrară a rațiunii noastre.

...„Unii își închipuiesc că *Statul* e rezultatul unui contract sinalagmatic, al unei convențiuni stabilite între cetățenii lui. Noi credem din contră că el e un *product al naturii*, că asemenea unui copac din pădure își are fazele sale de dezvoltare asemenea oricărui organism, își are evoluția sa.

„*Stat* și *Societate* sunt departe de a fi opuri ale mult lăudatei minți omenești ele sunt fapte ale naturii“...

„În zadar ar încerca cineva să dovedească că Statul e un rezultat al convențiunii și al punerii la cale prin teorii, — el este și rămâne un *product al naturii*, un organ al Societății și precum omul nu-i liber de a-și schimba inima sau creierul sau pământii după plac, asemenea nici Societatea într'o stare anumită de lucruri economică și culturală, nu poate să schimbe după plac forma și funcțiunile Statului, nu poate să se joace ne-

¹⁾ Este interesant de amintit că *M. S. Regele Carol II* vorbind în Februarie 1939 cu prilejul sărbătoririi unui an dela promulgarea noului Constituții, a definit, cași *Eminescu*, Statul ca nefiind altceva decât *națiunea organizată*

pedepsită de-a parlamentul și de-a guvernul².....

Dar dacă Statul, Statul adevărat e o creație a firii, ce formă, ce structură, ce instituții, ce fel de organe, trebuie să aibă el pentru a nu i se falsifica — spre păguba tuturor — ființa și a nu i se perverti — spre interesul unora — esența?

Răspunsul în această privință nu ne poate veni decât dela realitatea organică pe care el o îmbracă și o cuprinde și care este *națiunea*.

Numai în funcție de acest element originar și component al său, Statul va trebui să-și croiască haina sa socială și haina sa juridică.

Și dacă națiunea este realitate primordială și realitatea naturală a Statului, apoi ea e în același timp și scopul spre îndeplinirea căruia converg toate funcțiunile și toate organele sale.

Cine vorbește de cosmopolitism, cine vorbește de popoare nediferențiate în națiuni, cine vorbește de State care nu sunt expresii ale realităților naționale ce cuprind, acela este așa dar în afară de adevăr și deci în afară de natură.

Fiind în afară de adevăr și în afară de natură, Statul cosmopolit e o incarnație hibridă, artificială și monstruoasă care nu poate dura, căci totdeauna călcarea adevărului se expiază iar înfrângerile naturii se plătesc.

„Am susținut în totdeauna că chestiunea cosmopolitismului e una ce nu există. Să nu fim inventivi în chestiuni al căror înțeles ar fi greu de definit pentru fiecare din noi. Poate că ar exista cosmopolitism — dacă ar fi posibil³. Dar el e imposibil. Individul care

²) Acest raționament întrebuintat aici de *Emilescu*, este inspirat de *Leibniz*. Se știe că filosoful german, examinând valoarea probei ontologice carteziene, privind existența lui Dumnezeu, i-a acordat adeziunea cu o singură restricție: să se dovedească în prealabil că noțiunea Dzeu nu e contradictorie în sine, sau, ceea ce e totuna, că Dzeu e posibil. Indată ce se va dovedi că Dzeu e posibil, El există. (*Si Deus est possibilis, sequitur quod existat*). De ce? Pentru că firesc este ca cel ce n'are nici-o limită și numai perfecțiune și puternicie este, odată ce e posibil să existe, El să și existe cu adevărat. (vezi lucrarea noastră: *De pe culmile gândirii spre zarea Absolutului*).

are într'adevăr dorința de a lucra pentru societate nu poate lucra pentru omenire, care nu există decât în părțile ei concrete, — în naționalități.

„Individul e osândit prin timp și spațiu de a lucra pentru acea singură parte căreia el îi aparține. În zadar ar încerca chiar de a lucra deodată pentru toată omenirea — el e legat prin lanțuri nedesfăcute de grupa oameni în care s'a născut. Nimic nu e mai cosmopolit decât matematica pură de ex., și cu toate acestea omul de știință va fi silit să o scrie într'o limbă oarecare și prin acest mediu de comunicare ea devine întâi și întâi proprietatea unui grup de oameni, a unei naționalități și aceea naționalitate privește pe omul de știință de al său, ori cât teoriile lui ar putea să aparțină omenirii întregi...”

Prin urmare, în afară de *națiune*, realitate de sine stătătoare nu există, fie ea numită *umanitate*, *indivd* sau *om*. Tot ceea ce există, există, se mișcă și lucrează doar în cadrul acestei realități.

Națiunea e totul, restul prea puțin conțenează. Ea e societatea naturală, societatea adevărată, societatea fundamentală, societatea dintru începuturi dată și dintru începuturi construită în care fiecare din noi ne desfășurăm viața.

Și dacă națiunea e realitatea naturală în lume, însemnează că Statul, ca forță organizatoare a ei, trebuie să fie — ca să vieze, să se desvolte și să progreseze — un Stat *național*, în sensul ca în el să aibă cuvânt hotărâtor și mai ales în problemele lui fundamentale și în interesele lui superioare, doar poporul acela care îi și imprimă caracterul național al său.

Ceea ce înseamnă că în Statul românesc, stăpân și conducător al lui va să fie numai *poporul românesc*.

„Statul nostru nu are altă rațiune de a fi decât aceea că e Stat românesc, deci dezvoltarea elementului românesc este și cată să fie ținta noastră de căpetenie.

Așa că sau *fara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie*.”

Chestiunea de căpetenie pentru istoria și continuitatea de dezvoltare a acestei țări, este ca elementul românesc să rămâie cel determinant, ca el să dea ti-

parul acestei forme de Stat, ca limba lui, înclinările lui oneste și generoase, bunul lui simț, c'un cuvânt *geniul* lui să rămâie și pentru viitor norma de dezvoltare a țării și să pătrundă pururea această dezvoltare. Voim *Statul național*, nu *statul cosmopolit*, nu America dunăreană... Noi credem că, menținându-ne cu statornicie punctul de plecare al statului național, e mai mult ori mai puțin indiferent dacă oamenii care supun dezvoltarea lor proprie dezvoltării naționale a României, sunt în orice caz de origine pură traco-romană, sau dacă într'un număr de cazuri această origine nu este atât de proprie".

"De aceea credem, întemeiați pe vorbele bătrânului *Matei Basarab*, că țara este, în linia întâia, *elementul național* și că e scris în cartea veacurilor ca acest element să determine soarta și caracterul acestui Stat."

"*Natura* poporului, *instinctele* și *înclinările* lui moștenite, *geniul* lui, care adesea neconștiut urmărește o idee, pe când țese la războiul vremii, acestea să fie determinante în viața unui Stat."

Prin urmare, rădăcinile Statului sunt în natură, elementul de bază al Statului — națiunea — provine dela natură, caracterul național al Statului e cerut de natură, în sfârșit dezvoltarea Statului, în sensul indicat de geniul specific al națiunii ce cuprinde, e reclamantă de natură.

Aceasta este concepția lui *Eminescu* în ce privește structura general-fundamentală a Statului.

Referindu-se la viața interioară a popoarelor desfășurată în cadrul unui Stat, *Eminescu* precizează că ea e guvernată de o permanentă luptă dusă între cei ce înaintea Statului pun individul și cei ce înaintea individului pun Statul.

Națiunea — zice el — înăuntrul Statului e constituită din diferite clase, fiecare din ele corespunzând diferitelor interese. Identitatea nevoilor, aspirațiilor, profesiunilor, funcțiilor etc., creiază identitatea de organe, deci de *clase* și invers: diferența acestora atrage fatal diferența de clase. De aci și nașterea breslelor altădată și renașterea lor — zicem noi — astăzi.

Aceasta nu va să însemne însă — precum susțin marxistii — nici că lupta între clase e

legea ineluctabilă a societăților omenești și nici cu atât mai puțin că una din datoriile Statului ar fi și aceea să promoveze această luptă spre a face ca victoria clasei proletare în dauna celorlalte să fie, cu ajutorul său, totdeauna asigurată.

Nu. Ci linia de conduită a Statului va să fie luminată de acest adevăr: că mai importante decât interesele unora sunt interesele tuturor, mai important decât individul e nația însăși, în care și prin care cel dintâiu există, trăește și se mișcă și în consecință, în locul *luptei de clase* între membrii aceleiași familii naționale — care păgubește și pe unii și pe alții — va să se întroneze *armonia între clase*, care folosește tuturor.

Ca atare, nu individualism ci *solidarism* între cei ce constituie componența unei națiuni și nu ideia vrășmășiei intereselor ci ideia *armonizării* intereselor contrarii va să fie principiul suprem de guvernare al Statului.

"Istoria dinăuntru a popoarelor este o luptă între ideea statului și individualism. Ce este *individualismul*? Fiecare ființă organică e pentru sine lucrul principal, semenul său lucru secundar. Dorințele și aspirațiile oricărui individ omenesc sunt nemărginite, încât funcțiunea principală a vieții, a inimii sale este, nu realizarea unei dorinți ci dorința, voința ca atare. De acolo proverbul: *toată lumea să peară, numai Manea să trăească*... Acest element e și periculos și folositor. Periculos, dacă o putere mai mare nu-i pune margini; folositor dacă în marginile legiuite el caută a-și realiza prin muncă aspirațiile sale. Dar precum soarele este tatăl luminii și al umbrii, tot așa individualismul este tatăl înfloririi și al decăderii, justiției și in justiției, binelui și răului.

"Față cu această iluzie a inteligenței și a inimei individuale, care e cauza că om pe om se exploatează, om pe om se nimicește, față cu acest *bellum omnium contra omnes*, un ochiu mai limpede zice: Stai. Nimicind pe vecinul tău, tu lovești în tine, căci puterile, care explotează natura brută, s'au împuținat, tu ești mai sărac, cu o sumă oarecare de puteri. Deci vecinul să trăească El produce grâu, el are trebuință de mine, eu de el, nimicirea sa ar fi o pierdere vădită pentru mine, care nu mă pot ocupa cu toate celea. Va să zică interesele individuale sunt armonizabile. Iată dar ideea Statului: *ideia armoniei intereselor*. Dar producătorii de grâu au o țintă comună, interese comune, iată *clasa*; identitatea de interese naște o identitate de păreri: iată *principiile*; se cere realizarea acestor păreri în Stat: iată

partida. Tot așa fac breslații. Formează o clasă, au principii, sunt o partidă. În locul individualismului personal vine cel de clasă.²⁾

„Statul însă, ca o formă și mai înaltă a aceluiaș principiu, nu vede în clase indivizi deosebiți, ci un complex de organe sociale, un individ: *națiunea*. Toate clasele sunt înaintea sa egal de importante; menirea sa este de a stabili armonia între ele, de a opri ca una să fie exploatată prea mult prin alta, căci toate trăesc și înfloresc una dela alta și peirea uneia condiționează peirea mai curândă sau mai târzie a celeilalte.“³⁾

* * *

Punând centrul de greutate al concepției sale despre Stat în elementul natural al lucrurilor, de sigur că și în concepția sa *juridică*, *Eminescu* tot pe această cărare va merge.

Legile unui popor? Dar ele nu pot fi altele decât cele pe care firea acestui popor le reclamă și pe care istoria acestui popor le impune.

„Nouă ni se pare-zice *Eminescu* — că pentru fiecare popor dreptul și legislația purced dela el și le creiază când și cum trebuiesc ... Și mai departe: „pentru noi adevărurile sociale, economice, juridice nu sunt decât adevăruri *istorice*“.

Nu există principii absolute sau adevăruri absolute de orice natură vor fi ele în lume, ci și unele și altele sunt relative în sensul că sunt condiționate și de timp și de spațiu și de firea oamenilor și de nevoile popoarelor cărora se aplică.

Așa fiind și *legea* și *Dreptul* tot relative sunt, deci în atârănare de atâția și atâția factori care le construiesc ființă.

„Precum haina se îndreptează după climă și e în țările calde un obiect de lux, supus unor schimbări foarte fantastice, pe când la nord devine un apărător foarte neschimbat contra frigului, adaptându-se agenților naturii, tot astfel legile și instituțiile nu sunt decât expresia aceluia instinct de conservare al popoarelor,

²⁾ Par'că ne găsim în plină concepție a *Solidarității Sociale* de mai apoi, formulată de francezul *Leon Bourgeois*.

instinct în toate popoarele același și totuși manifestat în sute de forme deosebite, căci un popor, ca societate organizată prin natură contra agenților destructori ai naturii, are a se lupta ici cu arșița, dincolo cu apa mării, colo cu nefertilitatea pământului, colo iar cu invaziuni repetate și având toate același scop, adică conservarea existenței proprii, popoarele se folosesc pentru ajungerea lui de cele mai deosebite mijloace“.

Dreptul așa dar își găsește sursa în istorie, își definește structura prin evoluție, și își infixează rădăcinile în însăși mediul psiho-biologic al poporului pe care-l guvernează.

El nu e prin urmare, cum afirmă concepția clasicismului juridic, fructul rațiunii noastre și nici creația arbitrară și eminentă ideală a spiritului omenesc. Nu. Ci specificul național îți dă specificul juridic, geniul unui popor, precum și-a construit el în decursul istoriei ființa și precum i l'a făurit lui natura, — îți dă și principiile dreptului corespunzător.

Dreptul cu alte cuvinte nu e creat de lege, fiindcă înainte de a fi legi el a existat, sub forme nelegalizate firește dar sub forme reale și efective — *echitate, tradiție, obiceiuri* — impuse, nu de omul legislator ci de natura însăși, poporului întru începuturile lui neajunse la juridicitatea legalizată de mai apoi.

„Genialul *Montesquieu* însuși, intemeiatorul cercetării naturaliste în materie de viață, publică, zice (în cartea *De l'esprit des lois*) că înainte de a exista raporturi de echitate și de justiție. „A zice să nu există nimic just și nimic în just decât ceea ce ordonă sau opresc legile pozitive, este a zice, adaogă el, că înainte de a se fi construit un cerc, razele lui nu erau egale“.

Aceste legi nescrise au fost de o mie de ori mai bune în trecutul neamului nostru românesc decât mulțimea legilor scrise, imprumutate — ca pe haină streină — dela popoare a căror fire nu se proprie de firea noastră și a căror cultură se găsea cu mult superioară culturii noastre.

De ce? Tomai pentru motivul că ele, reprezentând vopcea naturii și geniului nostru național în viața Statului român se îndeplineau în mod natural și fără silă, așa cum se îndepli-

nește faptul cel bun de către omul virtuos sau așa cum se îndeplinesc, cu o precizie matematică și cu o disciplină ierarhică desăvârșită, fără discursuri, fără raționamente și fără judecăți, toate rosturile casei într'un stup plin cu albine.

De aceea *Eminescu* se ridică cu toată vigoare contra permanentei tendințe a Statului român de a adopta, fără alegere și fără măsură, legi streine, care să guverneze un popor, căruia nici tradiția, nici sufletul și nici cultura nu-i permit să se folosească de ele și aceasta pentru simplul motiv că nu i se potrivesc.

Și ceea ce nu se potrivește, fiindcă e forțat, e contra naturii, iar ceea ce e contra naturii strică.

„Legile noastre sunt streine, ele sunt făcute pentru un stadiu de evoluție socială care în Franța a fost, la noi n'a fost încă.

Am făcut strane în biserica naționalității noastre, neavând destui notabili pentru ele, am durat scaune care trebuiau umplute...

Dar introducând legile cele mai perfecte și mai frumoase într-o țară, cu care nu se potrivesc, duci societatea de răpă, oricât de curat ți-ar fi cugetul și de bună inimă. Și de ce asta? Pentru că întorcându-ne la cărarea noastră bătută, — orice nu-i icoană⁴⁾ ci viu, e organic și trebuie să te porți cu el ca și cu orice organism. Iar orice e organic se naște, crește, se poate îmbolnăvi, se însănătoșează, moare chiar. Si precum sunt deosebite soiuri de constituții, tot așa leuirea se face întraltfel, și, pe când Stan se însănătoșează de o buruiănă, Bran se îmbolnăvește de dânsa și mai rău.

Cum numim însă pe aceia cari zic c'au descoperit o singură doftorie pentru toate boalele din lume, un leac fără greș, care, de ești nebun te face cu minte, de-ai asurzit, te face să auzi, în sfârșit, orice-ai avea, picingine, chelie, ciupituri de vărsat, degerătură, perde la ochi, durere de măsele, tot c'o alifie te unge și tot c'un praf te îndoaie?

„Pe un asemenea doftor l-am numi: *șarlatan*.

„Ce să zicem acum de doftorii poporului românesc, cari la toate neajunsurile noastre tot c'un praf ne îndoaie, care cine știe de ce-o fi bun?

„Da-i șoseaua rea, încât se frânge caru'n drum? *Libertate, egalitate și fraternitate*, și toate vor merge

⁴⁾ adică lucru mort

bine. Dar se înmulțesc datoriile publice? *Libertate, egalitate și fraternitate* dă oamenilor, și s'or plăti. Da-l școala rea, da nu știu profesorii carte, da țaranul sărăcește, dar breslele dau înapoi, dar nu se face grâu, da-i boală de vite?... *Libertate, egalitate și fraternitate*, și toate or merge bine ca prin minune.

„Or fi bune ele buruienile acestea pentru ceva, dar se vede că nu pentru ceea ce ne lipsește tocmai nouă.“...

Și de către cine au fost aduse buruienile aceste miraculoase — *libertate — egalitate — fraternitate, suveranitate etc.*, — ca leac pentru toate boalele și pentru toate neputințele societății noastre românești? De către chiar fiii cinstiților boeri ai țării cari tineri fiind și plecați la studii în streinătate, s'au reintors apoi „plini de înaltă știință și de suverană înțelepciune“ acasă.

„Când au sosit din cele țări streine la graniță, bătrânii i-așteptau cu masa întinsă și cu lumânări aprinse, habar n'aveau de ce-i așteaptă și de ce belea și-au adus pe cap. Bucuria lor, că venise atâtea băieți tobi de carte, scoși ca din cutie și frumoși nevoie mare!

„Dar ce să vezi? În loc să le sărute mâinile și să le mulțumească, ei se fac de către pădure, și încep cu *libertatea egalitatea, fraternitatea și suveranitatea*, încât bătrânii 'și pierd cu totul călindarul. Parcă se pornise morile de pe apa Siretului. Și le povesteau câte în lună și în soare, câți cai verzi pe pereți toți, c'un cuvânt câte prăpăstii toate. Cum să nu-i amețească? Cap de creștin era acela, unde se mai pomenise atâtea asupra lui? Apoi s'au pus pe iscodit porecle bătrânilor. Ba strigoi, ba baccele, ba ciocoi, ba retrograzi, ba câte altele toate, până ce au ajuns să le zică, că nu sunt nici români, ci numai d-lor, care știu pe *Saint-Simon* pe de rost, sunt români, iar bătrânii sunt altă mâncare. Vorba ceea: n-crede ceea ce vezi cu ochii, crede ceea ce-ți zic eu. Și, cu toate acestea, ei nu fuseseră decât numai români.

De aceea, la dreptul vorbind, nici nu pricepeau bine acuzarea ce li se făcea. Neam de neamul lor trăit în țară, nepricepând altă limbă decât cea românească, închinându-se în această limbă, vorbind cum se vorbește cu temei și sănătos, ei, auzind *fiunile și ționile, imperatoarele, redactorele admisibile și propriamentele*⁵⁾, au gândit în gândul lor: „De frate, noi om fi fost proști Noi socotem că, dacă știm ceaslovul și psaltirea, cum se ară gospodărește un ogor, cum se cresc vite

⁵⁾ Expresiile acestea se referă la vorbirea afectată și frantuzită a tinerilor întorși dela studii din străinătate, vorbire pe care bătrânii lor părinți n'o înțelegeau.

și cum se strâng banii, apoi știm multe. „Da ia auzi-i, că nu știm măcar românește”. Și în loc să ia biciul din cui să le arate care le-i popa lor, au zis: „De dragii moșului, așa o fi. N'om fi știind nici românește... Dar de acuma mult a fost, puțin a rămas, și în locul nostru voi veți stăpâni lumea și veți orându-i-o cum vă va plăcea vouă”. — Și, luându-și ziua bună de la cel codru verde, s'au strecurat pe rând acolo, unde nu le mai zice nimenea că au fost răi români. mai fericiți decât noi, cari am fost meniți să ajungem zilele acestea de ticăloșie, în care țara se înstrăinează pe zi ce merge în gândire și'n avutul ei și când toți se fălesc de a fi români fără a fi.

„Dar poate că legile acestea luate dela streini, în special dela francezi, și introduse în a noastră țară, vor fi făcut ca noi să ștăm mai bine ca altă dată.

„Nu — răspunde *Eminescu* — ci de zece ori mai rău căci instituțiile noi nu se potriveau cu starea noastră de cultură cu suma puterilor muncitoare de care dispunem, cu calitatea muncii noastre, încât trebuie să le sleim pe acestea, pentru a întreține aparatul costisitor și netrebnic al Statului modern.

„Suntem țărani, curată socoteală și țărănește ar fi trebuit să gospodărim. Țăranul, oricât se la rărunchi ar avea, bani n'are, și statul modern are nevoie de bani. Un pas pe care-l face deputatul în cameră o prostie care o zice, costă pe țară bani și banul e muncă. Un șir, scris de un ajutor de primar la sat, costă bani și banul e muncă. O prelegere rea, ținută la universitate, costă bani și banul e muncă, — în sfârșit banul este pretutindenea reprezentantul și tălmicirea citeață a muncii, înrânsul e sudoare și putere musculară și precum arățătorul pe ciornic spune la numărul cutare câte ceasuri au trecut, asemenea suma din buzunarul meu arată cât s'a muncit pentru mine în societatea omenească.

„Dar va zice cineva ' Ei ? Cu munca Românului nu pot face stat *constituțional*, cu *libertate*, *egalitate fraternitate* și *suveranitate*? Franțujii sunt farmazoni⁶⁾ de au putut-o face — și noi să nu putem? Nu suntem noi oameni și nu putem să ne luăm după dâșii? Adecă e; să fie mai cu cap de cât noi?

„Adevărat. Franțuzul nu-i mai cu cap decât noi.. dar mai este un cusur la mijloc, care ne'mpiedică sau ar fi trebuit să ne'mpiedice.

„Franțuzul ia o bucată de metal în preț de 50 de parale și-ți face din ea un ceasornic pe care ți-l vinde cu doi napoleoni; d-ta îi vinzi ocaua de lână cu un franc și el ți-o trimite înapoi sub formă de postav și-ți ia pe aceeași oca 20 de franci; franțuzul ia paie de orez, care nu-l țin nimica și-ți împletește din ele o pălărie, pe care nevasta D-tale dă trei sau patru napoleoni.

„Nu-i mai cu cap, pentru că mintea nu se mănâncă

cu lingura, ci o moștenește omul dela tată și dela mamă, încât un mocan poate fi tot atât de isteți și deschis la cap ca și un ceasornicar din Paris, numai vorba e că mocanul n'a deprins meșteșugul, și de acela câștigă într'un an cât câștigă meșterul din streinătate într'o zi.

„De aceea însă meșterul din Paris are de unde plăti camere, universități, teatre, biblioteci, ba chiar brânză de iepure, de ar avea poftă de dânsa, poate s'o aibă. Dar noi, popor de țărani, nu le putem toate acestea decât cu încetul, și unde Franțuzul e cu dare de mână, noi trebuie să legăm paraua cu trei noduri, pentru că ceea ce un popor agricol nu are niciodată, sunt banii.

„Căci, ce se întâmplă într'adevăr?

„Ai vândut ocaua de lână cu un franc, pe care-l ai în mână și-l poți da iar, dar ea, când ți-a venit înapoi, te ține nu unul, ci douăzeci de franci. Cu ce împlinești cusurul dela unul până la douăzeci, de unde mai iai încă nouăsprezece?

„Neapărat, că din alte produse și nu din lână, deci din grâu. Dar grâul se produce cu osteneală multă și spor puțin. Spre a produce un fir de grâu ți trebuie o vară întreagă, și atunci încă atârână dela ploaie și de la vânt, de a se face sau nu, pe când meșterul strein a lucrat ocaua de lână și i-a dat o valoare înzecită în câteva ceasuri. De acolo vine, că țăranul trebuie să muncească o vară pentru a plăti un obiect de lux, comandat din streinătate.

„Calitatea muncii industriale e alta. Un zugrav face o icoană bună, o vinde și trăește cu îndestulare zece ani de pe dânsa; un tăietor de lemne muncește zi cu zi și abia-și ține zilele de azi pe mâine. Și apoi ce deosebire între muncă și muncă. Unul muncește ușor și cu plăcere sufletească și câștigă mult, cellalt muncește din greu și câștigă puțin. Este vre-o asemănare între unul și cellalt? Poate tăietorul de lemne, a cărui muncă prin calitatea ei prețuește așa de puțin, să se măsoare vreodată cu zugravul?

„Dar așa-i și nația. O nație care produce grâu, poate trăi foarte bine nu zicem ba, dar niciodată nu va putea să-și îngăduie luxul națiilor industriale înaintate.

Neapărat că nu trebuie să rămânem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială măcar pentru trebuințele noastre; dar vezi că trebuie omul să învețe mai întâi carte și apoi să calce a popă, trebuie mai întâi să fie nație industrială și după acela abia să ai **legile și instituțiile națiilor industriale**.

Dar dacă din punct de vedere economic nu stăm mai bine ca înainte, poate avem azi mai multe garanții de dreptate? Ia să vedem.

„Stan găsește azi o pungă înainte de a fi pierdut-o Bran. Care-i urmarea judecătorească?

⁶⁾ Vrăjitori.

„Se descopere lucrul, și *Stan* mănâncă mai întâi bătae dela primar, și dela subprefect, apoi e închis preventiv, pierde zece zile de lucru, câte un franc, fac zece franci. Judecătorul de instrucție își pierde ziua cu dânsul, în loc de a se ocupa c'un delict mai complicat, deci punem leafa lui zece franci. fac 20. Judecata Tribunalului corecțional ține 10, fac 30. *Stan* e închis pe două luni de vară, câte un franc ziua fac 60 la un loc 90. *Stan* se întoarce acasă, și-și găsește ogorul pârlăgă și via paragină, pierzând munca unei veri, fac, zicem 100, la un loc 190. *Stan* găsește dările neplătite și-și angajează munca pe un an, ca să plătească ș. a. m. d., c'un cuvânt: *Stan* e ruinat pe câțiva ani, pentru c'a găsit o pungă înainte de-a o fi pierdut *Bran*, bez⁷⁾ bătaia primarului și subprefectului pe deasupra.

„Cum era înainte?”

„*Bran* pâra pe *Stan* la boier și-și primea punga îndărăt, iar *Stan* căpăta în schimbul pungii cinci bețe sănătoase, pe care le ținea minte, ș'apoi se ducea să-și vadă de trebi. Scurt, drept și gratis. Azi mănâncă două-trei bătaii și-și pierde și tot rostul.”

„Dar apoi în de obște legi franțuzești ne-au trebuit nouă? Pentru împrejurarea că pătimește un loc despre megieși, pentru pescuirea unui iaz, pentru neingăduirea la posesie, pentru a li se alege părțile, pentru un vad de moară, ș. a. trebuiau legi franțuzești în care să se vorsească despre „*lapini*”⁸⁾? Trebuiau miile de avocați, miile de primari și de ajutoari de primari, notari, consilii și para-consilii?

„Asta e curată socoteală de mofluz.

„Și ce avem în schimb? Poate o cultură mai mare? De loc.

„Căci să nu uităm că de generația aceea a urgișilor boeri se ține pleiada scriitorilor noștri celor mai buni: *Alexandri*, *C. Negruzzi*, *Bolintineanu*, *Donici*, *Bălcescu*, ș. a.; că oamenii știau o limbă frumoasă, vrednică și înțeleasă de opincă ca și de *Vodă*.

⁷⁾ în plus.

⁸⁾ iepuri de casă, despre care codul civil român (art. 468) vorbește întrebându-l chiar cuvântul francez amintit: *lapini*.

„Apoi exista autoritate și ascultare. De zicea *Vodă* un cuvânt, era bun zis; iar azi..?

„Azi, poruncește câinelui, c'nele pisicii, pisica șoarecelui, iar șoarecele de coadă își atârnă porunca.

„Azi găsești prin sate ordine ministeriale, cărora nu li se dă nici-o urmă, deși Dl. Primar a scris pe dânsle: „se va urma în conformitate cu ordinele D-lui ministru”. Azi se împlinesc ordinele numai când Dl. Prefect sau subprefect voiesc să se răsbune asupra unui din tabăra politică adversă.

„Statul e azi mașina, prin mijlocul căreia cei lași se răzbună asupra potrivnicilor lor politici.

„Iată la ce hal am ajuns cu suveranitatea poporului, libertatea, egalitatea și fraternitatea.

„Apoi bune sunt? Bune, numai au un cusur: Nu se potrivesc.

Greșeala cea mare a legislatorilor noștrii a fost așa dar aceea de a ne copia toate legile după legile streine și a ne sili apoi să ne acomodăm acestora, fără să se mai gândească dacă aceasta e bine sau e rău, dacă ceea ce se potrivește unuia se potrivește tuturor și dacă n'ar fi fost mai nimerit ca înainte de a apela la alții să fi apelat la ceea ce avem noi aici acasă în materie juridică și legislativă.

Ei au făcut în materie de drept ceea ce fac atâția din preținșii gazetari sau oameni de cultură ai țării noastre, care când voiesc să scrie ceva spre folosul neamului, nu se adresează sufletului și minții lor ci sufletului și minților streine, scotocind prin rafturile bibliotecii și răsfoind la cărțile franțuzești, nemțești, englezești etc. pentru ca dintrânsele să smulgă adevărul salvator al Societății românești.

Or ceea ce e strein de sufletul nostru în legislație cași în cultură nu are ni i-o putere și nu are nici o autoritate asupra voinței și asupra vieții noastre, rămânând ca o simplă formă goală a unui fond ce nu i se potrivește. De aci artificialitatea cași ineficacitatea legilor.

Pe când dacă în locul unor astfel de legiferări am fi respectat în legislația noastră, fondul de autentică juridicitate românească ce ni s'a conservat în moravuri, obiceiurile pământului, echitate, datini și tradiție, atunci de sigur că lucrurile ar fi mers de minune iar dreptul s'ar fi impus tuturor ca un element fi-

resc, răsărit din structura psiho-biologică a nației noastre însăși.

„De câte ori un creștin s'apucă la noi să scrie un rând, ca să lumineze neamul — presa este lumina, după cum zic Dumnialor — de atâtea ori pune mâna'n raft și scoate la iveală o carte nemțească sau una franțuzească și răsfoiește până ce găsește ce-i trebuie. Precum ni s'adus toate de-a gata din streinătate și n'avem alt chin decât să băgăm mâinile în mânecile paltonului venit dela Viena și piciorul în cizma parisiană, fără a ne preocupă mai departe din câte elemente economice se compun lucrurile, tot astfel facem și cu cunoștințele; le luăm frumos din cărți streine, le așternem pe hârtie în limba pășărească și facem ca negustorul care nu-și dă nici el seama de unde-i vine marfa, numai să se treacă. Chiar învățații noștri, când vor să polemizeze, polemizează cu citate. Cutare minune a străinătății, d. X. sau Y a vorbit cutare lucru, deci trebuie să fie neapărat adevărat și să se potrivească, pentru că a ieșit dintr'o minunată morișcă de creier.

Să fie d. X. sănătos, împreună, cu toată casa, dar de se potrivește e altă căciulă!

„La gazetarii români, lucrul e și mai simplu. Își pune mai întâi degetul în gură și vede câte „cuvinte” îi vin în minte. La chemarea aceasta, se deschide dicționarul nepaginat al capului, compus din prea puține file, pe care stau scrise *libertate, egalitate, fraternitate, legalitate, suveranitate* și alte cuvinte tot cu atâta cuprins material și după aceia le înșiră, mai punând pe la soaroace și câte un *Ștefan* sau *Mihai Viteazul*, din buzunările cărora scoatem ce ne pofteste inima.

Bietul *Ștefan Voevod*! El știa să facă fărâme pe Turci, Tătari, Leși și Unguri, știa nițică slavonească, avuse mai multe rânduri de neveste, bea bine la vin vechiu de Cotnar și din când în când tăia capul vreunui boer sau nasul vr'unui prinț tătaresc. Apoi descăleca târguri de-a lungul râurilor, dăruia panțirilor și dărăbanților locuri bune pentru pășunarea hergheliilor de cai moldovenești, a turmelor de oi și de vite albe, făcea mănăstiri și biserici și apoi iar bătea Turcii, și iar descăleca târguri, și iar se'nșura, până ce și-a închis ochii în cetate la Suceava, și l'au îngropat cu cinste la mănăstirea *Putnei*. Ce-și bătea el capul cu idei, cum le au d'alde gazetari de-ai noștri, ce știa el de subțietura de minte din vremea de astăzi?

„Până la fanarioți n'am avut cod — un semn că nici trebuia. *Ce-i drept și ce-i strâmb știa fiecare din obiceiul pământului și judecată multă nu se'nțăpea*. Țară săracă, stăpânire puțină, biruri mai de loc, cară cu două oiști să se poată înjuga boii la venirea Tătarilor și dintr'o parte și dintr'alta, după cum l'apuca pe om vremea pe cale de munte, case de vâlătuci acoperite cu paie, pentru a li se da foc la călcarea dușmanului,

ba se da foc ierbei și se'nveninau fântânile, pentru ca să moară dușmanii de flămâniune și de secetă, iar oamenii se trăgeau la munte și lăsau câmpul limpede în urma lor, până ce venea *Vodă* de-i amăgea pe dușmani prin glas de bucurie în văi și prin codri, și-apoi vai de capul lor!

„Ii mersese vestea Voevodului românesc și Moldovenilor, că nu sunt deprinși a sta pe saltea turcească, ci sunt totdeauna gata de războiu, oameni vârtoși, cari nu știu multă carte, *dar au multă minte sănătoasă*, averi mari n'au, dar nici săraci nu sunt.

„Și tot astfel a fost până'n vremea noastră, — până la *regulament*, cea dintâiu legiuire importantă și plăsmuită. Românii au fost popor de ciobani, și dacă voințe cineva o dovadă anatomică despre aceasta, care să se potrivească pe deplin cu teoria lui *Darwin*, n'are decât să se uite la picioarele și la mâinile lui. El are mâini și picioare mici, pe când națiile care muncesc mult, au mâini mari și picioare mari.

„De acolo multe tipuri frumoase, ce se găsesc în părțile unde ai noștri n'au avut amestec cu nimenea, de-acolo cumînțenia Românului, care ca cioban a avut multă vreme să se ocupe cu sine însuși, de acolo limba spornică și plină de figuri, de acolo simțământul adânc pentru frumusețile naturii, prietenia lui cu codrul, cu calul frumos, cu turmele bogate, de acolo povești, cântece, legende —, c'un cuvânt de acolo *un popor plin de originalitate*, și de-o feciorească putere, formată prin o muncă plăcută, fără trudă, de acolo însă și *nepăsarea lui pentru forme de civilizație care nu i se lipsesc de suflet și n'au răsărit din inima lui*.

„Au venit Grecii, și-au domnit o sută de ani. Când au ieșit din țară, nici urmă n'a mai rămas prin sate. Parc'ai fost trecut cu buretele peste *colachiile*^{*)} și *bizantinismul* acestor damblagii. Poporul nostru a rămas nepăsător la reformele grecești, rusești, franțuzești și nu-și dă nici azi copiii bucuroși la școală, pentru că simte ce soiu de școli avem.

Ci înainte, acest sistem de sănătoasă barbarie era predominant.

„*Radu-Vodă cel Mare* adusese în țară pe *Sfântul Nifon* patriarhul, ca să ne pue la cale. Se'nțreba și el, ce-o mai fi și civilizația, și voia s'o vadă cu ochii. Dar sfântul venind, începu să dea sfaturi pentru schimbarea legilor și obiceiurilor ș. a., încât *Vodă*-i zise într'o zi: „*la slăbește-ne, popo că ne strici obiceiurile*”. Sfânt, nesfânt, vedea el pe cine nu văzuse, de nu pleca în țara cui l-au fost avut!

„Acesta-i sentimentul oricărui popor sănătos, căruia-i prapui să-i altoiești ramuri străine pe când el e dispus a-și produce ramurile sale proprii și frunzele sale proprii, încet și în mod firesc.

*) lingușirile, josniciile.

Nu prin treceri brusce dela o formă la alta de Stat poate progresa nația, căci cine își inchipuește a putea progresa prin salturi¹⁰⁾ nu face decât a da înapoi, ci înaintând încet și pe nesimțite dar mai ales urmând totdeauna calea indicată de tradițiile și datinile noastre strămoșești.

„Noi susținem că poporul românesc nu se va putea desvolta ca popor românesc, decât păstrând drept baze pentru dezvoltarea sa tradițiile sale istorice astfel cum ele s'au stabilit în curgerea vremurilor.”

„De aceea e mai bine să înaintăm încet dar păstrând firea noastră românească, decât să mergem repede înainte, desbrăcându-ne de dânsa *prin străine legi și străine obiceiuri*”.

„Căci oricine va voi să definească marele mister al existenței, va vedea că el consistă în înprospătarea continuă a fondului și păstrarea formelor. Forme vechi dar spirit pururea nou”.

Așa că „civilizația adevărată a unui popor consistă, nu în adoptarea cu deridicată de legi, forme, instituții, etichete, haine streine. Ea consistă în dezvoltarea naturală, organică a propriilor puteri, a propriilor facultăți ale sale. Nu există o civilizație umană generală, accesibilă tuturor oamenilor în acelaș grad și în acelaș chip, ci fiecare popor își are civilizația sa proprie, deși în ea intră o mulțime de elemente, comune și altor popoare.

Există deci o civilizație franceză, una engleză, una germană, una italiană.

Și astfel, „nu de traducerea de legi străine atarnă civilizația juridică, ci de perfecționarea și completarea vechilor și propriilor începuturi de legislațiune și viață juridică. Din rădăcini proprii, din adâncimi proprii, răsar civilizația adevărată a unui popor barbar, nu din maimuțărirea obiceiurilor străine, limbilor străine, instituțiilor străine

Ni s'ar putea obiecta de sigur că apelul la streini în chestie de legiferare era necesar pentru că noi neavând o cultură superioară, neavând o civilizație proprie, nici principii de drept nu era posibil să se descopere în tradițiile și în datinile noastre.

Eroare — răspunde *Eminescu*. — De oare rece dacă nația nu posedă atunci o civilizație în adevăratul sens al cuvântului, apoi cultură și încă din cea sănătoasă avea destulă pentru ca dela izvoarele ei limpezi și curate să ne alimentăm în opera de legiferare a diferiteor instituțiuni juridice de care avea nevoie Statul nostru românesc.

Căci ideea de drept nu e o idee apărută *ex abrupto* la un moment dat ca un *deus ex machina* sau ca *Minerva din capul lui Jupiter* în mijlocul unei societăți. Nu. Ci ea se găsește înfiptă dela natură în sufletul omului, f.e. acesta pe treapta cea din urmă a primitivității, fie pe treapta cea mai înaltă a culturii și a civilizației. Pentru că o stare de *bellum omnium contra omnes* în omenire, cum vrea să susțină concepția materialismului istoric, n'a existat niciodată, în Societățile primitive de altă dată lucrurile desfășurându-se — oricât de rudimentar va fi fost aceasta — pe calea raporturilor de drept ce prin instinct, asemenea albinelor sau furnicilor — se impuneau oasemnilor.

Dar mai mult decât atâta.

Aplicând țării noastre legiuri și instituțiuni juridice streine, nu numai că nu i-am folosit dar am primejduit-o în cele mai intime adâncuri ale ființei sale.

De ce? Pentru simplul motiv că aceste legiuri și aceste instituțiuni sprijinite pe concepția *liberalismului* fără de margini al revoluției franceze, — vorbeau întotdeauna numai de *drepturi* ale individului față de Stat iar de *datorii* nici pomeneală. Or important într-o societate, pentru promovarea intereselor ei și important pentru nație, pentru fortificarea sufletului ei, nu este *suma drepturilor* pe care *individul* le poate reclama dela *colectivitate*, ci *suma datoriilor* pe care insule ținut și vrea să le îndeplinească, spre bunul mers al *colectivității naționale* din care face parte.

Ei bine, în toate legile ce ni s'au adus până acum din streinătăți, doar concepția *individualismului* exagerat ce permanent își rec-

¹⁰⁾ principiu leibnizian: *natura non facit saltus*

lamă numai *drepturi* a avut cuvântul. De aci starea de haos și decădere în care a ajuns poporul.

Pe când dacă ne-am fi inspirat în opera noastră juridică din românești tradiții, obiceiuri și datini¹¹⁾, atunci la baza dreptului nostru legalizat s'ar fi găsit cealaltă concepție, binecuvântata concepție a *conservatismului social*, care dacă acordă individului drepturi, le impune în prim rând și mai înainte împlinirea obligațiunilor și datorii ce rezultă din faptul că fiecare din noi suntem părtașii unei societăți, cetățeni ai unui Stat și membrii unui neam.

„Conservatismul luptă pentru datorii. Pentru el împlinirea datorii către semenii săi, *solidaritatea* de bună voie sau impusă prin legi a cetățenilor unui Stat, o organizare strictă, în care individul e numai mijloc pentru întreținerea și înflorirea colectivității, cruțarea economică a tuturor claselor pe care le privește ca organe vii ale societății, cu un cuvânt organizarea naturală, înțeleasă de toți, moștenită adesea prin tradiție, prin *obiceiul pământului*, recunoscută de toți *fără legi scrise* chiar, aceasta este starea de lucruri la care aspiră conservatismul...

* * *

Iată în puține cuvinte și în formă rezumativă concepția lui *Eminescu* despre Stat, națiune, lege și drept.

Deși trăind în a doua jumătate a secolului al XIX, când alte concepții în problemele de mai sus dominau în lumea gânditorilor europeni, totuși nemuritorul nostru poet și în domeniul *Dreptului* și în domeniul *Sociologiei* a avut vederile lui originale și și-a păstrat ideile sale personale, anticipând — cu torța unei indiscutabile genialități — cele mai multe din concluziile la care, omul de știință teoretică sau omul de realizare practică, a putut să ajungă astăzi.

E suficient să amintim, pentru confirmarea aserțiunilor noastre, doar câteva din propozițiile eminesciene în chestie de *Drept* și de *Sociologie*.

¹¹⁾ Așa precum astăzi ține mereu să ne amintească Dl *Andrei Rădulescu*, savantul Prim Președinte al Înaltei Curți de Casație, care cu o neîntrecută erudiție ne-a dovedit că de *original* în trecutul său a fost *Dreptul* nostru românesc.

Și astfel:

În fața concepției *clasice* a *Dreptului* cu baza în *rațiune*, *Eminescu* pune cealaltă concepție: concepția *modernă* a *Dreptului* cu bază în *evoluțiune*.

Cea dintâiu își smulge ideea de drept din exclusivă sursă a minții noastre, cea de a doua din realitatea mereu în schimbare și mereu în evoluție a vieții noastre istorice, naționale și sociale.

În fața concepției celor ce socoteau legea *cuprinzătoare* dar și *creatoare* a tot *Dreptului*, *Eminescu* pune concepția legii *exprimătoare* și încă atât de imperfect a *Dreptului*.

Legea — va zice poetul nostru cu atâtea decenii înaintea marelui *Francois Geny* de astăzi — e sursa *formală* și nu *reală* a *Dreptului*, pentru că ea nu creiază juridicul ci doar îl exprimă, adevăratul și realul drept adăpostându-se în tradiția, obiceiul și datinile poporului, indiferent că acestea sunt transpuse sau ba în textele de lege.

În fața concepției *individualismului juridic*, cu baza exclusivă a drepturilor „*sacre și inviolabile*” ale individului, *Eminescu* opune concepția dominantă[pretulindeni în *Drept* a *Sociologismului juridic*, cu baza nu atât în *drepturile* insului cât în *datoriile* lui către Societatea în care și prin care el trăiește, se mișcă și activează.¹²⁾

¹²⁾ Este de observat aici o notă foarte caracteristică pentru aprecierea personalității gânditoare a lui *Eminescu*.

În adevăr, deși gândirea sa filosofică mai ales în latura sa moral-practică s'a găsit sub influența gândirii lui *Schopenhauer*, totuși filosofia acestuia nu l-a copleșit într'atâta ca *Eminescu* să-și piardă și independența și originalitatea în propria-i judecată.

Dovadă e însăși concepția lui privind raporturile dintre individ și Societate (Stat)

Căci pe când pentru *Schopenhauer* individul e totul, iar Societatea nimic, la *Eminescu* Societatea — recte națiunea — e totul, iar individul prea puțin. De asemenea în metafizica schopenhauriană realitatea realităților e constituită doar din voința insului, pentru *Eminescu* din contra voința Societății naturale care e națiunea este realitatea cea mai mare într'un Stat și ei cată să se supună toate celelalte realități individuale.

Concluzia: nu nevoile, aspirațiile sau dorințele individului ci nevoile, aspirațiile și dorințele Societății însăși în care și prin care cel dintâi există și se mișcă va să aibă prioritate în cadrul acestei forme organizate a națiunii care e Statul.

Datoriile înaintea drepturilor, iată ce abia acum, prin *Constituția din Februarie 1938*, Statul nostru a înțeles să legifereze, urmând calea trasă cu atâți ani înainte de nemuritorul cântăreț al neamului.

În fața concepției celor ce fac din Drept o simplă *expresie* a factorilor economici, o simplă *consecință* a fenomenelor sociale sau un simplu *epifenomen* al materialității lucrurilor, *Eminescu* ne prezintă concepția *spiritualistă* a Dreptului în sensul că dacă ideea de drept, în ce are ea specific și în ce are ea schimbător, e fruct al evoluției istorice a unui popor, ea nu mai puțin își are originar și fundamentul sursa înăuntrul nostru, exigențele vieții istorico-sociale neavând alt rost decât să acomodeze *absolutul* acesta al Dreptului ideal cu *relativitatea* împrejurărilor și *contingența* nevoilor unei Societăți ce totdeauna se schimbă și totdeauna în mișcare se găsește.

În fața concepției care face din Stat o realitate antinomică individului și din individ o realitate antinomică Statului, — *Eminescu* așează, asemenea lui *Giorgio del Vecchio* al zilelor noastre, cealaltă concepție — a Statului *forță organizată* a națiunii și a Statului *coordonator și armonizator* al intereselor individuale și sociale —.

În sfârșit, în fața concepției acelor care vedeau în Stat — asemenea romanticului *Rous-*

seau — doar o simplă *convenție sinalgma-tică* între membrii săi, o creație arbitrară prin urmare a minții noastre, *Eminescu* pune concepția *Statului natural* cu baza în această realitate organică a naturii care e *națiunea*.

Consecințe unei atari concepții, nu *cosmopolitismul* celor fără de țară va să conducă Statul nostru ci *națiunea sa de baștină*, care îi va imprima și caracterul de Stat *național*, așa precum s'au și dezvoltat mai pe urmă lucrurile în mai toate Statele europene, confir-mându-se astfel încăodată splendida intuiție profetică a celui ce a fost și va rămâne pentru deapururi *genialul Mihail Eminescu*.¹³⁾

I. N. Lungulescu

¹³⁾ Pentru a ne da seama cât de profundă a fost intuiția lui *Eminescu* în noaptea misterelor cosmice iluminându-le, e suficient credem să amintim că geniul lui, chiar în domeniul științelor fizico-matematice și-a spus în așa făl cuvântul, că adevărul exprimat printrânsul a fost confirmat apoi de toți savanții lumii specialiști în materie

Ne referim la faimoasa *teorie a relativității spațiului* Ei bine, cel care a formulat-o cel dintâiu și anume în primele rânduri din nuvela sa „*Sărmanul Dionis*“, a fost — *mirabile auditu* — chiar poetul nostru, pentruca mai târziu, cu ani în urmă, celebrul matematician francez *H. Poincaré* să ne înfățișeze (în opera sa *Science et Méthode* p. 100 și urm.) problema acestei relativități într-o formă care este *absolut identică* — în ideie și în expresii — *gândirii eminesciene*. (Vezi lucrarea noastră *Drept și Dreptate*, p. 136, notă)

IMPOZITUL PROPORȚIONAL LA TRANS-MISIONILE DE BUNURI IMOBILIARE.

Legea timbrului supunând în art. 14, 15, și 17, diferite acte acolo enumerate unui anumit impozit proporțional, stabilește în același timp prin aceste articole cum și prin art. 35 și 36, atât modul, cum trebuiesc percepute aceste impozite (prin coli timbrate sau timbre mobile) cât și timpul când sunt scadente, precum și consecințele în cazul neachitării lor la timp, art.

51 prevăzând cazurile când părțile pot cere restituirea impozitelor percepute, din cauza ne-executării actului sau din diferite alte motive.

Prin cele ce urmează ne propunem să facem câteva precizări asupra impozitului proporțional datorat la actele juridice cuprinzând transmiteri de bunuri imobiliare, deoarece această chestiune a comportat mai multe discuții în fața diferitelor instanțe judecătorești.

Art. 35 al. 1 din legea timbrului, referindu-se în general la toate actele impuse de lege

dispune în mod categoric că părțile, sub sancțiunile prevăzute de lege, *vor achita*, pentru toate aceste acte, taxele și impozitele cuvenite, încă *dela formarea lor, indiferent de autentificare ori întărire*, afară de cazurile când legea le acordă un anumit termen de plată.

Din această dispozițiune se desprinde în mod evident, că din punct de vedere al legii timbrului, dreptul fiscoiului la taxa sau impozitul proporțional, cuvenit pentru toate actele impuse de lege, se naște, în toate cazurile, chiar din momentul formării actului și că aceste taxe și impozite trebuie achitate, de regulă, imediat după încheierea actului, excepție făcând numai cazurile în cari legea acordă un anumit termen de plată.

Astfel, dacă ulterior formării actului și chiar și mai înainte de expirarea termenului acordat de lege pentru plata acestor taxe și impozite, părțile l-ar modifica sau ar renunța la asemenea act, dreptul fiscoiului de a percepe taxa și impozitul respectiv pentru acel act, născut în momentul formării nu este întru nimic știrbit printr-o eventuală renunțare ulterioară sau modificare a aceluia act.

Această teză o confirmă și faptul că un act cuprinzând o transmisiune necondiționată de bunuri imobile, fie în mod oneros — vânzare, schimb etc. — fie în mod gratuit — donațiune, — odată ce este încheiat cu respectarea tuturor formelor legale, chiar dacă nu a fost pus în executare, de ex. prin predarea posesiunii imobilelor transmise, sau prin intabularea lui în cartea funduară, el își păstrează totuși în întregime valoarea lui juridică și ca atare, în baza lui, oricare dintre părțile contractante poate să-și valorifice drepturile cuprinse în el chiar și pe calea justiției. Tocmai pe aceasta se justifică dreptul fiscoiului de a percepe taxa și impozitul cuvenit după un asemenea act chiar din momentul formării lui.

Dacă părțile contractante ulterior încheierii unui asemenea act, de bună voe și de comun acord renunță la el, îl reziliază ori îl anulează, ele nu pot fi considerate că au reziliat sau anulat un act care nu ar fi luat ființă sau care nu și-ar fi putut produce

valoarea lui juridică. Din contră, convențiunea prin care se reziliază sau se anulează de bună-voie un asemenea act de transmitere de bunuri imobile, cuprinzând în sine o renunțare la drepturile înființate prin acel act, din punct de vedere al legii timbrului se consideră ca o convențiune de retransmitere, respective de întoarcerea aceluiași imobile dobândite fie prin vânzare, fie prin donațiune în virtutea primului act și ca atare, conf. art. 38 al. 2 resp. art. 17 al. 2 din legea timbrului, este supusă la plata aceluiași impozit ca și actul rescindat sau anulat.

Prin art. 15 pct. 8 al. 3 lit. b. din legea timbrului prevăzându-se textual că sunt supuse impozitului proporțional stabilit în acest articol, toate transmițerile constatate prin orice fel de acte juridice sau hotărâri judecătorești, având de obiect bunuri imobile și orice alte drepturi reale, precum și schimbul de bunuri imobiliare chiar contra bunurilor mobiliare, achizițiunea unui imobil prin prescripție sau posesiunea de fapt impozabilă în momentul transcripțiunii sau intabulării etc., dacă coroborăm aceste dispozițiuni cu cele ale art. 35 și 36 din legea timbrului, vedem că numai transmițerile de bunuri imobiliare constatate prin hotărâri judecătorești având de obiect achizițiunea lor prin prescripție sau posesie de fapt, devin impozabile la taxa impozitului proporțional din momentul transcripțiunii sau intabulării, pe când toate celelalte transmițeri de bunuri imobiliare constatate prin orice fel de acte juridice, sunt impozabile la zisul impozit, în toate cazurile, din momentul formării actului, *indiferent de legalizarea ori întărirea lui*, urmând ca numai plata acestui impozit să se efectueze în termen de una lună dela data formării — încheierii — actului și aceasta sub sancțiunea unei amenzi prevăzută de art. 76 al. 1. din legea timbrului.

Intabularea în cartea funduară a unui act juridic constatând o transmisiune de bunuri imobiliare, nefiind legată de nici un termen și — după regulamentul de carte funduară și a legilor în vigoare în Transilvania — nefiind nici obligatorie, prin neefectuarea ei, valoarea

juridică a unui asemenea act nefiind cu nimic alterată sau diminuată, este și firesc ca fiscul să-și valideze drepturile sale la impozitul proporțional după acest act juridic imediat după formarea — încheierea — lui ceea ce prin art. 35 din legea timbrului, se prevede categoric spre a nu fi expus fiscul să aștepte până ce părțile interesate îl vor supune intabulării și astfel să nu mai poată încasa acel impozit din cauza prescripției, — al cărei termen în baza art. 100 din lege mai ales la actele autentice, curge *tot* dela formarea actului.

Astfel fiind, un act constatând o transmitere de bunuri imobiliare, fie prin vânzare cumpărare, fie prin donațiune, este supus impozitului proporțional prevăzut de art. 15 pct. 8 resp. art. 17 al. 1 și tariful anexat din legea timbrului, iar plata acestui impozit conf. art. 35 al. 6 resp. conf. art. 36 al. 1 din legea timbrului trebuie făcută în termen de 1 lună dela formarea actului, indiferent dacă predarea posesiunii imobilelor transmise printr'un asemenea act s'a efectuat sau nu, dacă după formarea actului se va obține întărirea lui din partea instanțelor judecătorești, sau dacă se va face sau nu intabularea dreptului de proprietate asupra imobilelor transmise în carte funduară, intabulare ce nici nu poate fi ordonată și nici efectuată, mai înainte de a se fi achitat impozitul proporțional, sub sancțiunea unei amenzi pentru funcționarii respectivi potrivit art. 74 din legea citată și cu menținerea responsabilității părților contractante la plata acestui impozit proporțional.

Legiuitorul, pentru a veni însă în ajutorul părților contractante, care nu ar putea executa actul juridic din cauza neconsfințirii lui din partea instanțelor judecătorești, — cum este cazul contractelor încheiate în numele minorilor supuse aprobării instanțelor tutelare, — sau care ar voi să renunțe la un asemenea act, a prevăzut în art. 51 §-5 și 7, posibilitatea restituirii impozitului perceput numai prin viză în

baza cererii părților adresată Ministerului de Finanțe, cu condițiunea ca actul juridic neconsfințit să nu-și fi primit un început de executare și cererea de restituire să fie formulată în termen de o lună dela data când hotărîrea asupra refuzului actului de către justiție a rămas definitivă; iar în ce privește actul la care s'a renunțat, acesta să nu fi fost autentificat, transcris sau înscris — intabulat — de părți și să fie depus de toate părțile, odată cu cererea de restituirea impozitului, în termen de cel mult o lună dela plată impozitului, la Ministerul Finanțelor, spre a fi prevăzut cu mențiunea că este anulat și a fi reținut la Minister.

Astfel orice renunțare de bună voie la un act juridic constatând o transmitere de bunuri imobiliare, rezilierea ori anularea celui act de către părți, dacă impozitul a fost perceput într'un alt mod decât prin viză, sau dacă nu s'a cerut restituirea, ori nu s'ar putea cere după lege restituirea impozitului perceput prin viză, în termenul, modul și în condițiunile prevăzute de art. 51, din punct de vedere al legii timbrului această renunțare este considerată ca o convențiune de retransmitere respective de întoarcerea bunurilor dobândite în virtutea celui act, și ca atare este supusă conf. art. 38 al. 2 resp. art. 17 al. 2 din lege, la plata aceluiaș impozit ca și actul rescindat sau anulat.

Și aceste din urmă dispozițiuni analizate mai sus demonstrează că impozitul proporțional după actele juridice impuse de lege, este datorat în toate cazurile chiar din momentul formării lor, *indiferent de legalizarea ori întărirea lor*, iar plata acestui impozit trebuie efectuată, de regulă, tot la formarea lor, excepție făcând numai cazurile când legea le acordă un anumit termen de plată, în cari cazuri prelungit este numai termenul de plată, iar nu și dreptul la perceperea acestui impozit.

Eugen Chiovschi

judecător Trib. Timiș-Tor.

CIRCUMSTANȚELE UȘURĂTOARE

(Continuare)¹⁾

OBLIGAȚIA INSTANȚELOR DE A REDUCE SUB MINIMUM PEDEAPSA.

Interpretarea art. 60 c. p. vechiu a provocat discuții asupra faptului, dacă instanțele în caz de acordare a circumstanțelor atenuante, sunt obligate sau au doar facultatea să reducă pedepsele sub minimul special al infracțiunilor. Părerea care izbutise să se impună în această privință, a fost că în caz de admitere a circumstanțelor atenuante, instanța este obligată să scoboare pedeapsa sub minimum special, iar hotărârile instanțelor care nu au ținut seama de această interpretare au fost casate.

Considerăm această interpretare a jurisprudenței singura justă și corespunzătoare principiilor în materie, întrucât ea fixându-se în acest sens, explica în mod neîndoelnic, însăși rațiunea de a fi a circumstanțelor atenuante.

Intr'adevăr, legea fixând pentru fiecare infracțiune un minimum și un maximum instanța nu mai avea nevoie de constatarea vreunei împrejurări atenuante pentru a fixa pedeapsa, după gradul de culpabilitate al infractorului, între aceste două limite stabilite.

Problema circumstanțelor atenuante se pune așa dar numai în cazul când minimul fixat de lege apare conștiinței instanței, obiectivității și simțământului ei de dreaptă cântărire a infracțiunii și a tuturor împrejurărilor care sunt legate inextricabil de ea și infractor, ca o pedeapsă prea mare.

Numai în acest caz deci instanța trebuie să se preocupe de acordarea circumstanțelor atenuante, circumstanțe care-i permit să scoboare pedeapsa sub minimum special dar până la minimum general al ei.

Aceasta fiind rațiunea circumstanțelor atenuante consecințele urmează dela sine: instanța nu are numai *posibilitatea* de a scobori pedeapsa până la minimum general, dar și *obligatiunea*,

în caz când circumstanțele atenuante au fost acordate, de a scobori această pedeapsă sub minimum special prevăzut la fiecare infracțiune. Altfel, instituția circumstanțelor atenuante nu ar avea înțeles și nici rațiune de a fi, întrucât pedeapsa minimă sau superioară acestui minimum special instanțele o puteau aplica pe baza facultății ce li s'a dat de lege da a fixa sancțiunea între maximum și minimum stabilit de lege.

Interpretarea aceasta consfințită de noul cod penal, înlătură acum discuțiunile care au fost provocate de vechiul text, stabilind — repetăm — obligațiunea pentru instanțe, în caz de acordare a circumstanțelor atenuante, să reducă, precum amarătat, pedeapsa sub minimum special. Progresul legislativ față de trecut este în această privință evident nu numai prin aceea că se înlătură o permanentă controversă dar și mai ales, prin împrejurarea că noile dispoziții penale fixează chiar rațiunea de a fi a circumstanțelor atenuante.

6. Contravențiuni.

După vechiul cod penal circumstanțele atenuante în materie de contravențiuni nu erau aplicabile și deci instanțele nu puteau reduce pedepsele fixate pentru astfel de infracțiuni.

Hotărârile care au încercat să aplice și în această materie circumstanțele atenuante au fost casate cu drept cuvânt, întrucât textul care autoriza aplicarea lor prevedea expres materiile în care ele își aveau cuvântul și anume în materie criminală și corecțională.

Noul cod prevede aplicarea lor și în materie de contravențiuni.

Fără îndoială, regimul vechiu cuprindea o inechitate față de contravenienți, întrucât modificarea pedepselor, în raport cu gradul de culpabilitate al infractorilor, e un principiu ce trebuie să guverneze fără excepție orice materie infractoare, fie ea criminală, corecțională sau contravențională.

Principiul acesta de egalitate în fața legilor a fost înscris în noul cod penal, făcând astfel

¹⁾ Vezi No. 4, 5 și 6 al acestei reviste.

să dispară astăzi nedreptatea față de contravenienți.

Considerația că deoarece contravențiunile sunt infracțiuni neintenționate și deci autorii lor nu au dreptul să beneficieze de circumstanțe ușurătoare, nu o credem valabilă, întrucât există și contravenții intenționate după cum există și delictе neintenționate, ceea ce înseamnă că deosebirea din acest punct de vedere este fără temei. Și apoi dacă se permitea atenuarea pedepsei în materie de crime și delictе, cu atât mai mult trebuia să se acorde atenuarea pedepselor în infracțiunile neintenționate, cum sunt contravențiunile și aceasta tocmai pentru faptul că ele nu reprezintă pentru Societate vre-o deosebită gravitate.

Deasemeni și excepția în ce privește motivarea, în caz de acordare a circumstanțelor ușurătoare, o considerăm rațională. Căci dacă în materie criminală și corecțională s'a admis ideea motivării circumstanțelor atenuante, aceasta s'a făcut din cauza gravității acestor infracțiuni și a repercusiunii lor în Societate. Nu este aceeași rațiune la contravențiuni. Aceste infracțiuni fiind extrem de ușoare și în general săvârșite fiind fără vre-o intenție răuvoitoare, ele nu produc urmări de natură a vătăma prea grav interesele Societății. Pentru astfel de infracțiuni nici interesul Societății, nici al infractorilor, nu impun un control prea riguros asupra hotărârilor judecătorești, așa că obiectivitatea și imparțialitatea cunoscută și în afară de îndoială, în orice infracțiuni, a instanțelor de judecată, este suficientă garanție pentru o echitabilă distribuire a pedepselor și în această materie.

Incheind acest capitol, putem cu drept cuvânt afirma că prin acordarea circumstanțelor atenuante și în ce privește contravențiunile, s'a realizat un vădit progres și s'a dat o satisfacție principiilor dominante în știința penală modernă.

7. Substituirea amenzei închisorei.

Vechiul cod penal nu fixa maximumul de

amendă cu care s'ar fi putut sancționa un infractor în cazul în care instanța ar fi hotărât să substituie amenda închisorei. De aceea Înalta Curte de Casație a considerat acest maximum ca nedeterminat de unde dreptul instanțelor de a aplica în sus amenda până la orice limită, odată ce în această concepție amenda oricât de mare ar fi tot, ea trebuia să fie socotită totdeauna ca o pedeapsă mai mică decât închisoarea redusă la cea din urmă a ei expresie.

Prin urmare în caz de substituie a amenzei închisorei, potrivit art. 60 din vechiul cod penal, instanțele puteau aplica amenda până la orice sumă.

Evident că această facultate acordată instanțelor de judecată în aplicarea pedepselor guvernate de beneficiul circumstanțelor ușurătoare putea duce la soluțiuni cu totul arbitrarii și deci nedrepte.

De aceea noul cod penal a trebuit să curme această situație juridică, oarecum paradoxală care socotea o zi de închisoare, pentru orice infractor, ca o pedeapsă mai gravă decât atâtea milioane de lei amendă, dispunând prin articolul său 157 că maximumul amenzei în caz de înlocuire a închisorei prin amendă nu poate depăși suma de 20.000 lei.

Situațiunea aceasta odată rezolvată ridică însă și o altă problemă și anume în caz că infractorul căruia i s'a substituit amenda închisorei este insolubil care va fi pedeapsă privativă de libertate pe care poate fi obligat să o ispășească, pedeapsă rezultând din transformarea amenzei în închisoare?

Vechiul cod nu rezolva problema.

Doctrina și jurisprudența însă ajunseser la încheerea că acest infractor, nu trebuie să sufere o închisoare mai mare decât aceea ce a fost înlocuită prin amendă. Ideea aceasta, dreaptă și corespunzătoare exact spiritului și conținutului hotărârei instanței, a fost consfințită și de noul cod penal prin art. 54 al. 9.

Și iată cum legislația penală de astăzi ținând seama de lipsurile vechi legiuri a rezolvit în mod fericit și această dublă și importantă

problemă: a maximului de amendă ce se poate aplica infractorului în cazul substituției ei, pe baza circumstanțelor ușurătoare, închisorii, dar și a maximului de închisoare ce se poate aplica unui condamnat la amendă în cazul când i se

constată de organele executoare insolvabilitatea, marcând și în această privință un real progres.

Adrian C. Toma

(Va urma)

RECENZII

Drept și Dreptate de Dl. I. N. Lungulescu

Drept și dreptate se numește eseuul filosofic, premiat și tipărit de editura *Fundațiilor Regale* și datorit d-lui *Ilie N. Lungulescu*. Autorul nu e la întâia sa carte; dar lucrând izolat și tipărindu-și volumele pe socoteală proprie, a rămas până ieri cunoscut numai în cercul prietenilor. D. *Ilie N. Lungulescu* e ceea ce se poate numi cu adevărat un *spirit de elită*. Axa srierilor sale e pasiunea de acorduri și de sentize, preocupare specifică oamenilor cu lecturi adânci și variate cum e dânsul. Suflet de o profundă religiozitate, înzestrat cu darul atât de rar în vremea noastră al meditației îndelungi și negrăbite, căutarea adevărului e pentru el verificarea afirmațiilor filosofice și concluziilor științifice în lumina doctrinei creștine, precum și controlarea principiilor acestei doctrine prin rezultatele ultime ale filosofiei și ale științei.

Magistrat de eminentă carieră, aplică aceeași metodă când își propune să disece noțiunile de drept și de dreptate. Esseul său e o analiză critică, susținută de o puternică dialectică, a teoriilor celebre, emise în lămurirea acestor două noțiuni fundamentale vieții juridice. Definițiile relative și insuficiente nu-l mulțumesc și una din marile calități ale cărții e demonstrarea inteligentă a slăbiciunii ce zace în argumentarea unor astfel de definiții. Concluzia susținută logic la care ajunge autorul, în urma unor laborioase incursiuni în filosofie, în sociologie și în știință, e următoarea:

„Din orice punct de vedere am examina, în chestie de Drept, lucrurile, ele tot în factorul spiritual și în conștiința morală a societății se rezolvă.

„Identificate în natura lor originară și tinzând în ultimă analiză spre acelaș scop, care e *binele* tuturor, este evident că normele de drept își smulg din cadrul eterizat al principiilor morale, — și forța și inspirația și autoritatea. Singură această nedesmințită autoritate

a celor din urmă imprimă celor dintâi caracterul de obligativitate nediscutată și imperativitate categorică. Pentru că iată — ca să remarcăm cu *Ripert* — nici sociologii și nici sociologia, cu toată excesiva lor pie-sumțiositate, n'au fost în stare până azi să impună dreptului pozitiv măcar o singură normă juridică voluntar obligatorie și nediscutată autoritară.

„Și dacă morala s'a dovedit a fi fundamentul dreptului și dacă, în ce privește dreptul popoarelor de tradiție cultural-creștină, morala acestei religii și-a imprimat în decursul timpului efectiv într'ânsul influența, însemnează că tot ea va să fie și de aici încolo pentru societatea noastră: și sursa de inspirație și făclia de lumină și călăuza diriguitoare în legiferările ei”.

În ultim termen, pentru dl. *Ilie N. Lungulescu* ideea de dreptate și concretizarea ei în legi, care constituie dreptul, își are rădăcina, dincolo de relativul omenesc, în metafizica creștină a dreptății divine. Autorul remarcă just că această concepție e în perfectă concordanță cu ideea tradițional-românească despre „*sfânta dreptate*”.

N'aș putea încheia această notiță fără un cald cuvânt de elogiul pentru acest spirit pasionat de marile probleme, care, în lămurirea lor, nu se oprește la calea jumătate, și nu se mulțumește cu afirmațiile venite din partea oricărei autorități celebre fără să le controleze cu ascuțime critică, reducându-le la reala lor însemnătate, pentru a face loc *marilor acorduri și sinteze*, de care orice suflet cu adevărat religios are nevoie.

Ieșind din izolarea de până ieri, Dl. *Ilie N. Lungulescu* crează un luminos exemplu de intelectual cu teorii și întemeiate convingeri proprii în mijlocul atâtor tineri nesiguri și mobili, care se acată fără control de orice lozincă la modă adusă de valurile și vânturile întâmplării.

Nichifor Crainic

(„Gândirea” No. 8 din Octombrie 1938)

INFORMATOR LEGISLATIV

MAI ȘI IUNIE 1939

Administrație locală. Exploatare comunale

Regulament publicat în Mon. Of. Nr. 115 din 20 Mai 1939, — pentru aprovizionarea materialelor, adjudicarea lucrărilor și arendarea sau concesionarea de bunuri și drepturi aparținând exploatarelor comunale.

Alegeri legislative.

Legea electorală Nr. 1923 din 9 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 106 bis din 9 Mai 1939, — pentru adunarea deputaților și Senat.

Armata. Codul justiției militare.

Lege Nr. 2290 din 3 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 128 din 6 Iunie 1939, — pentru modificarea unor texte din codul de justiție militară din 20 Martie 1937.

Vezi textul complet modificat în Mon. Of. Nr. 139 din 12 Iunie 1939, pag. 3713.

Asigurări Sociale.

1 Lege Nr. 2304 din 5 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 128 din 6 Iunie 1939, — pentru modificarea alin. 1, al art. 227 din legea pentru Statutul personalului administrativ și tehnic al asigurărilor sociale din 31 Martie 1939.

2 Lege Nr. 2261 din 2 Iunie 1939, Mon. Of. Nr. 130 din 9 Iunie 1939, — pentru modificarea art. 120 și 121 din legea pentru asigurări sociale din 22 Dec. 1938.

Aviație.

Decizia ministerului aerului și marinei publ. în Mon. Of. Nr. 108 din 12 Mai 1939, — cuprinzând reguli privitoare la navigația și circulația aeriană,

Această decizie se întemeiază pe decretul lege din 8 Oct. 1936 asupra navigației aeriene.

2. Lege Nr. 2319 din 5 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 128 din 6 Iunie 1939, — pentru modificarea legii fondului național al aviației.

Vezi textul complet al legii modificate în Mon. Of. Nr. 139 din 20 Iunie 1939, pag. 3997.

Casa Scriitorilor.

Lege Nr. 1810 din 29 Aprilie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 104 din 6 Mai 1939, — pentru înființarea și organizarea Casei scriitorilor.

Casație.

Lege Nr. 2217 din 27 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 122 din 30 Mai 1939, — pentru modificarea art. 12 din legea pentru Înalta Curte de Casație și Justiție.

Concentrări.

Lege Nr. 1911 din 6 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 105 din 8 Mai 1939, — privitoare la salariile funcționarilor chemați sub drapel

Cosmetica.

Lege Nr. 2260 din 2 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 130 din 9 Iunie 1939, — pentru practica de cosmetician.

Culte.

Jurnal al consiliului de miniștri Nr. 1467 din 17 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 121 din 27 Mai 1939, — privitor la serviciile religioase ce se vor oficia cu ocazia solemnităților naționale și ale familiei domnitoare.

Fisc. Contribuții directe.

Deciziile comisiei centrale fiscale pe intervalul dela 30 Aprilie 1938 până la 15 Martie 1939, Mon. Of. Nr. 104 din 6 Mai 1939, pag. 2876.

Franța. Relații intelectuale cu România.

Acord din 31 Martie 1939, pentru dezvoltarea relațiilor intelectuale între Franța și România publ. în Mon. Of. Nr. 127 din 5 Iunie 1939.

Industrie națională.

Lege Nr. 2230 din 6 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 129 din 7 Iunie 1939, — pentru modificarea art. 33 din legea pentru încurajarea industriei naționale din 13 Febr. 1912.

Învățământ primar.

Lege Nr. 2184 din 26 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 121 din 27 Mai 1939, — pentru organizarea și funcționarea învățământului primar și normal.

Jandarmerie.

Lege Nr. 2254 din 2 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 126 din 3 Iunie 1939, pentru organizarea jandarmeriei.

Laboratorii particulare.

Regulament publ. în Mon. Of. Nr. 128 din 6 VI. 1939, — pentru laboratoriile particulare de analize endocrinologice, microbiologice sau de chimie medicală.

Lână.

Lege Nr. 2058 din 17 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 120 din 26 Mai 1939, — pentru valorificarea lânii

Magistratura.

Lege Nr. 1919 din 8 Mai 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 106 din 9 Mai 1939, — pentru modificarea unor dispoziții din legea pentru organizarea judecătorească.

Această lege modifică legea din 20 August 1938, modificată prin legile din 21 Ian. și 1 Aprilie 1939. În noua sa redactare legea va fi publicată în Mon. Of. cu toate modificările la zi.

Ministerul Aerului și Marinei.

1. Lege Nr. 2181 din 26 Mai 1939, publ. în Mon. Of. No. 128 din 6 Iunie 1939, pentru modificarea art. 405 din legea pentru înființarea, organizarea și funcționarea ministerului aerului și marinei

2. Lege Nr. 2358 din 6 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. No. 143 din 24 Iunie 1939, — pentru modificarea art. 151, 152 și 153 din legea pentru înființarea, organizarea și funcționarea aerului și marinei.

Mobilizare.

1. Lege Nr. 2026 din 13 Mai 1939, publ. în Mon. Of. No. 110 din 15 Mai 1939, — pentru organizarea și folosirea tineretului în caz de mobilizare.

2. Lege No. 2222 din 17 Mai 1939, publ. în Mon. Of. No. 122 din 30 Mai 1939, — pentru completarea legii pentru organizarea și folosirea tineretului în caz de mobilizare.

Monetă.

Lege Nr. 2301 din 3 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. Nr. 127 din 5 Iunie 1939, — pentru baterea de monede de aur.

Pedeapsa cu moartea.

Jurnal al consiliului de miniștri No. 1495 publ. în Mon. Of. No. 118 din 24 Mai 1939, — pentru prelungirea aplicării pedepsei cu moartea până la 24 Mai 1940.

Pensii.

Lege Nr. 2310 din 5 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. No. 128 din 6 Iunie 1939, — pentru modificarea și completarea art. 2 din legea generală de pensii.

Sănătate publică.

Regulamentul legii Casei de Credit, economie și ajutor a personalului sanitar și de ocrotire din România, publ. în Mon. Of. No. 136 din 16 Iunie 1939.

Staja Țării.

1. Lege No. 1852 din 4 Mai 1939, publ. în Mon. Of. No. 106 din 9 Mai 1939, — pentru completarea legii pentru organizarea și funcționarea străjii țării din 15 Dec 1938.

Vezi textul complet al legii din 15 Dec. 1938, cu modificarea din 9 Mai 1939, în Mon. Of. No. 126 din 3 Iunie 1939, pag. 3527.

Teatre.

Lege Nr. 2311 din 5 Iunie 1939, publ. în Mon. Of. No. 128 din 6 Iunie 1939, — pentru modificarea unor dispoziții din legea teatrelor naționale, operelor române și a spectacolelor din 20 Martie 1937 cu modificările ei din 29 Sept. 1937 și 29 Iunie 1938.

Dr. Ion Țenchea

INFORMATOR BIBLIOGRAFIC.

Drept penal,

de Dl. Vintilă Dongoroz, profesor universitar București 1939. pag. 779 Lei 650.

Codul penal Regele Carol II., la elaborarea căruia s'a ținut seama de rezultatele la care au ajuns doctrina și jurisprudența, de rezoluțiunile primite în diferite congrese internaționale de drept penal sau de dispozițiunile comune celor mai multe legislațiuni străine, în aplicarea lui de mai bine de 2 ani a ridicat o serie de dificultăți, cari au impus ajustarea lui prin legea din 24 Septembrie 1938 și au reclamat imperios un studiu doctrinar pentru soluționarea controverselor ivite.

Acestei necesități satisface volumul „Drept penal”, de curând apărut, al Dlui profesor Vintilă Dongoroz de la Universitatea din București, un reputat penalist, care cu

o desăvârșită competență în cele 779 pagini, analizează și explică întreaga *parte generală* a codului, elucidând o serie de contraversive doctrinare din ogorul materiei penale, cari fac ca în aplicarea practică, multe dispozițiuni ale codului să se preteze la interpretări diferite.

O operă de atare valoare, ce poartă girul distinsului penalist, care în același timp a colaborat și la întocmirea codului, este cheazășia unei corecte aplicări a textelor legii așa cum au fost concepute de legiuitor, dacă se consultă dela speță la speță.

Deaceia se impune procurarea ei.

* * *

Impozitul pe succesiuni.

Studiu analitic și comparat, de Ion Al. Badea, doctor în drept, avocat 1938, pag. 169.

Un studiu asupra problemei impozitului pe succesiuni lipsea literaturii noastre juridice. Dl. *Ion Badea*, un tânăr și distins avocat al baroului Timișoara, depunând o muncă stăruitoare, a reușit ca prin monografia *Dsale* asupra acestei probleme pe care o analizează documentat și în lumina unei alese bibliografii în cele 170 pagini ale volumului, să completeze această lacună.

În introducerea autorul constată că datele problemei, în stadiul ei actual, pun în discuție existența dreptului de moștenire și chiar instituția proprietății individuale, din cauza tarifului urcat al impozitului pe succesiuni, care după legea franceză din 25 Iunie 1920 se putea urca până la 80%, iar după legea germană din 10 Sept. 1919 până la 90% din totalul moștenirii.

Lucrarea este împărțită în 3 părți.

În cele 6 capitole ale părții întâia, autorul expune critica și justificarea dreptului de moștenire, justificarea impozitului pe succesiuni, Statul moștenitor, natura impozitului pe succesiuni cu avantajile și neajunsurile lui, cum și organizarea acestui impozit, pentru a termina cu istoricul lui.

Partea a doua este rezervată impozitului pe succesiuni în România în care se examinează cu atenție deosebită situația anterioară legii timbruului din 1 Mai 1927 cum și starea actuală creată de această lege.

În partea treia a studiului autorul expune starea de drept asupra acestui impozit existentă în Franța, Anglia, Italia și Rusia Sovietică, pentru ca apoi, în concluziile cu cari termină volumul, să-și pună întrebarea dacă pentru obținerea maximului de resurse financiare este recomandabil sistemul cu impunerea cea mai ridicată, la care răspunde cu următorul citat foarte nimerit ales din *Marcel Marion*: „S'a uitat prea mult timp că esențialul nu e de a lua mult, ci de a avea multe bogății de pe care urmează să se ia. A le epuiza, a le

supune la sarcini cari împiedică dezvoltarea și refacerea lor, este politica cea mai rea“.

Iată pe scurt, problemele examinate temeinic și într-o limbă aleasă în opera semnalată care merită să fie citită, studiată și apreciată în adevărata ei valoare.

* * *

Les grands problèmes du droit

de *Dl. Louis Le Fur*, profesor la Universitatea din Paris. 625 pag. 86 fr.

În cele 25 capitole ale marelui volum, sunt adunate o parte din studiile eminentului profesor publicate în diferite reviste franceze și străine și în rapoartele prezentate la congresele de filosofia Dreptului. Trăsătura de unire ce caracterizează și se regăsește în toate aceste studii, este concepția autorului că dreptul este rațiunea însăși, rațiunea aplicată la rezolvarea problemelor juridice.

Studiile cuprinse în volum precum sunt: fundamentul dreptului, încercarea unei definițiuni sintetice a dreptului, caracterele esențiale ale dreptului în comparație cu celelalte reguli ale vieții sociale, dreptul natural și rolul său în formarea dreptului pozitiv intern sau internațional, drept natural și realism, drept individual și drept social, suveranitatea Statului, valoarea drepturilor umane și altele, ne demonstrează înțelegerea pe care autorul o recunoaște legii morale în guvernarea raporturilor sociale.

Cartea *Dlui profesor Le Fur* prin claritatea expunerilor sale, își poate găsi loc în biblioteca oricărui intelectual.

* * *

Evolutions et actualités. Conférences de droit civil,

de *Dl. Louis Josserand*, consilier onorar al Curții de Casație. Decan onorar al Facultății de Drept din Lyon.

În cursul anilor 1930—1931 renumitul profesor de drept civil a conferențiat în diferite centre universitare din Spania, Portugalia, Belgia, Jugoslavia, România, Maroc etc.

Aceste conferințe, cari tratează subiecte diferite, dar cari se referă în general la mișcarea socială contemporană și la problema responsabilității, au fost adunate într'un volum și date publicității.

Iată problemele analizate în acele conferințe:

dreptul civil francez și menirea lui; evoluția responsabilității și în special cea referitoare la accidente de automobile; despre relativitatea și abuzul drepturilor; despre contractul de muncă: simulațiunea și disimulațiunea ca factor de drept; declinul actelor cu titlu gratuit și transformarea lor și în fine protecțiunea celor slabi pe calea dreptului, nevoiașii timpurilor actuale supuși diferitelor forțe economice și sociale, reclamând o altă protecție decât cei din trecut.

Interesul pentru această carte rezultă atât din personalitatea autorului ei cât și din importanța chestiunilor tratate.

Il contratto di società commerciale

de *Di Giuseppe Giacomo Auletta* 332 pag. 35 L.

Iată un important studiu, operă a unui distins jurist italian, pentru cei care se interesează de societățile comerciale italiene sau cari voiesc să compare dreptul comercial italian asupra acestei materii, cu dreptul nostru existent și în formațiune.

Dela natura juridică a constituirii unei societăți comerciale până la clausele de nulitate ale contractului, toată materia este analizată în acest volum cu toate amănunțele așa cum se desprinde din dreptul și jurisprudența italiană actuală.

E. F.

Comitetul de Redacție

al

Revistei Cercului Juridic Bănățean

Invită și pe această cale toate instanțele din circumscripția Curții de Apel Timișoara precum și pe membrii lor, să binevolască a colabora la Revista Cercului, ale cărei coloane le stau deschise.

Singura rugămintă ce li se adresează este pedeoparte de a tria, cu maximum de scrupulozitate, hotărârile trimise spre publicare, pentru a ni se cruța o muncă inutilă și pentru a putea asigura Revistei — prin serioasele, demnele și interesantele articole, note și spețe publicate — tot prestigiul de care are nevoie și la care toți juriștii ținutului sunt obligați să lucreze, iar pedealtă parte și pentru aceleași rațiuni, rugămintea ce le-o adresează este de a extrage din hotărârile d-lor, numai ceeace într'adevăr poate interesa, după modelul rezumatelor ce publicăm sub titlul: „Jurisprudență și Soluțiuni Jurisprudențiale“.

Această invitațiune se adresează, tot atât de stăruitor și colegilor de la celelalte instanțe din țară.

JURISPRUDENȚĂ ȘI SOLUȚIUNI JURISPRUDENȚIALE

I. PROCEDURĂ CIVILĂ.

118. CHELTUELI DE JUDECATĂ. *Restrângerea pretențiunilor reclamantului în instanță, nu presupune o pierdere parțială, pentru a se putea compensa cheltuelile de judecată.*

Art. 426 pr. civ. ard. prevede compensarea cheltuelilor de judecată când reciproc părțile câștigă și pierde în parte procesul.

Dacă reclamantul își restrânge pretențiunile în cursul instanței, prin aceasta nu trebuie considerat că a pierdut în parte, căci nu se poate presupune că într-o acțiune cineva poate să piardă ceea ce nu a cerut și ca atare în acest caz compensarea cheltuelilor judecătorești este exclusă.

Așa fiind, Curtea acordând cheltuelile de judecată în raport cu valoarea acțiunii astfel cum a fost restrânsă de reclamant nu a violat textele de lege invocate prin motivul de casare care devine nefondat.

(Cas. I. Dec. Nr. 13 din 9 Ianuarie 1939. Președinția D-lui Eug. Bănescu, consilier).

119. PERIMARE. *Acțiunile netimbrate sau insuficient timbrate nu i-se dă curs, și dacă din lipsa timbrelor a stat mai mult de 3 ani în nelucrare, se perimă. Neprezentarea la desbatere din sistemul procedurii civile ardelene, citat fiind, echivalează cu neplata taxelor de cități pentru a putea fi citat, din sistemul legii accelerării judecăților și legii timbrului, ambele neglijențe având același consecință, lăsarea pricinii în nelucrare. Art. 446 pr. civ. ard.*

In fapt: Din deciziunea atacată cu recurs,

se constată că Tribunalul H. Secția II a primit la 11 Martie 1932 acțiunea intentantă de Institutul de Credit și Economii D. contra părților A. și T. V. pentru 500.000 lei capital și accesorii, că această acțiune nu era suficient timbrată și că Tribunalul a îndrumat-o la arhivă până la stăruință și depunerea timbrelor de procedură; că la 10 Iunie 1935 Tribunalul constatând că în termen de 3 ani nici una dintre părți nu a solicitat punerea cauzei pe rol și nu s'au depus timbrele necesare, a stins procedura ca perimată, prin încheierea No. 239—1935; că în contra acestei încheieri, reclamanta a făcut recurs-recurgere la Curtea de Apel din C., care, prin decizia No. 1354—1936, îl respinge ca nefondat.

Impotriva soluțiunii Curții de Apel, reclamanta a formulat următoarele motive de casare, deduse în judecata completului de *divergență*, prin jurnalul din 1 Februarie 1938.

1. Violare de lege.

2. Violare de lege omisiune esențială, prin care susține că în mod greșit a aplicat în speță art. 443 alin. II. pr. civ. ardeleană, acest text fiind cu totul străin cauzei și fiind aplicabil în cazurile de denegarea consecințelor omisiunii, ceea ce nu este în speță; mai susține că s'au violat de către Curtea de Apel, dispozițiunile art. 446 alin. I, prin aceea că acest text prevede pauzarea cauzei numai în urma neprezentării părților la o desbatere cu procedura completă, ori la cererea uneia din părți formulată la o desbatere cu procedura completă ceea ce n'a avut loc în speță.

In drept: În conformitate cu dispozițiunile art. 140 și urm. din capitolul II. procedura civilă ardeleană, odată introdusă o acțiune

Preşedintele era obligat a fixa termene din oficiu, neputând lăsa cauza în nelucrare pentru lipsa taxelor de citaţii, sau pentru netimbrarea acţiunii;

În sistemul acesta procedural o acţiune nu putea fi lăsată în nelucrare decât în cazurile prevăzute de aliniatul I. al art. 446 şi anume: dacă la ziua constituirii procesului sau la ziua desbaterii nu s'a prezentat nici una din părţi, sau dacă partea înfăţişată nu doareşte desbaterea cauzei.

Aliniatul ultim al art. 446 prevede că, după trecerea termenului de trei ani, socotit dela ziua absentată a constituirii procesului, sau a desbaterii, procesul trebuie considerat ca stins şi că această dispoziţie trebuie aplicată şi în cazurile prevăzute de punctele 2, 3 şi 4 ale art. 443 din aceeaşi procedură civilă;

Considerând că, potrivit pct. 2 al art. 443, combinat cu dispoziţiile ultimului aliniat al art. 446, perimarea sau stingerea unei acţiuni se poate pronunţa şi atunci când acţiunea a rămas în nelucrare — termen de trei ani — din cauză că partea reclamantă prezintă n'a înaintat probele necesare în privinţa circumstanţelor ce trebuiesc luate în considerare din oficiu;

Că dacă în sistemul procedurii civile ardelene taxele de citaţii, sau netimbrarea acţiunii nu constituia o chestiune, ce trebuia observată din oficiu, în sensul punctului II al art. 443 pr. civ. în urma intrării în vigoare pe întreg teritoriul Ţării a dispoziţiunilor procedurale de unificare din legea accelerării judecăţilor, — dispoziţiune prin care s'au modificat în parte principiile respective din procedurile civile din Ținuturile Alipite, — precum şi în urma intrării în vigoare a legii timbrului unificată, chestiunea plăţii taxei pentru emiterea citaţiilor, cât şi aceea a timbrării acţiunii, a devenit o chestiune care trebuie observată din oficiu potrivit disp. art. 4 din legea accelerării judecăţilor din 1929 neputându-se fixa termen de judecată decât dacă se constată timbrarea acţiunii şi plata taxelor de citaţii.

Aşa fiind, fără plata acestor din urmă

taxe, nu se poate fixa termen şi da curs acţiunii, care rămâne în nelucrare, din neglijenţa părţii, şi în consecinţă, fiind analogic cu cazul prevăzut de art. 443 pct. 2 pr. civ. ard. urmează să se aplice şi în acest caz, — care n'a putut fi prevăzut de legiuitorul procedurii civile ardelene — dispoziţiile art. 446 al. ultim din această procedură, raţiunea fiind aceeaşi.

Dealtfel raţiunea pentru care legiuitorul a prevăzut perimarea sau stingerea procesului prin disp. art. 446 al. ult. pr. civ. ard., este aceea de a sancţiona neglijenţa sau desinteresarea părţilor, care fiind citate nu s'au prezentat, sau prezentându-se n'au dorit desbaterea cauzei, care a rămas în nelucrare;

Dar neprezentarea la desbatere fiind citat, din sistemul procedurii civile ardelene, este echivalentă cu neplata taxelor de citaţii pentru a putea fi citat, din sistemul legii de accelerare a judecăţilor şi sub imperiul legii timbrului, ambele neglijenţe având aceeaşi consecinţă, lăsarea pricinii în nelucrare;

Astfel fiind, urmează ca sancţiunea prevăzută de legiuitorul prin disp. art. 446 al. ult. pr. civ. ard. pentru lăsarea în nelucrare a pricinii, din cauza neprezentării părţilor citate, să se aplice şi atunci când pricina a fost lăsată în nelucrare, din cauză că părţile sau partea reclamantă n'a plătit taxele pentru citaţii, raţiunea fiind aceeaşi, de a sancţiona desinteresarea sau neglijenţa părţilor;

În lumina principiilor de drept, expuse mai sus, urmează a se decide că întrucât se constată că aceste taxe nu s'au plătit în termenul de trei ani, prevăzut de art. 446 ultimul aliniat din procedura civilă ardeleană, acţiunea trebuie considerată ca stinsă;

Tot astfel judecând în speţă şi Curtea de Apel, a interpretat just dispoziţiunile textelor de legi sus amintite când constatând în fapt că acţiunea a fost lăsată în nelucrare, mai mult de trei ani, pentru că nu era suficient timbrată, şi pentru neplata taxelor de procedură, a decis că bine Tribunalul a declarat-o stinsă, conform

art. 446 ultim aliniat pr. civ. ard. și deci motivele de casare în această privință sunt nefondate.

(Cas. III. Dec. Nr. 124 din 18 Ianuarie 1939; președinția D-lui D. G. Lupu, președinte.)

120. PERIMARE. *Partea care a uzat de o cale de atac, nu mai poate cere redeschiderea dosarului și desbaterea în fond a cauzei, chiar dacă partea adversă ar accepta o asemenea situațiune, deoarece împlinirea perimării, prin trecerea a trei ani, operează indiferent de voința părților litigante.*

Prin art. 446 din ultim procedura civilă din Ardeal, se prevede că prin trecerea a trei ani, socotiți din ziua de constituire a procesului sau a desbaterii omise, procesul se va considera atins.

Din jurisprudența dezvoltată în jurul acestui text de lege, rezultă că practica judiciară interprovincială a lărgit sfera de aplicare a perimării, adică a stingerii procesului, prevăzută de art. 446 pr. civ. din Trans., în sensul că, cei trei ani se socotesc dela ultimul act de procedură întamplat fie în contradictor, fie în lipsă, considerând ca enunciative iar nu ca limitative cazurile prevăzute de acel articol, precum și cel prevăzut de art. 475 pr. civ. Trans., care dispune în ultimul aliniat, că procesul va fi considerat stins, după împlinirea a trei ani dela anunțarea acordului privitor la pauzare, asemenea și disp. art. 260 al. ultim

și 446 pr. civ. ard., în caz că nu s'a prezentat nici una din părți la desbaterea preparatorie (Cas. I. Dec. 528—935; Cas. III. Dec. 278—935; Cas. I. Dec. 464—932).

Rațiunea dispozițiilor acestor texte, cât și a jurisprudențelor menționate mai sus, rezidă, de sigur, în interesul general pentru imputinarea proceselor, prin curmarea lor, cu ajutorul acestei stingeri; din art. 446, 475, 260 pr. civ. trans., cari echivalează cu perimarea din art. 257 pr. civ. română, având ca bază și justificarea juridică aceeași sancțiune, aplicabilă reclamantului, părții apelante sau recurente, ca o măsură de constrângere, un fel de pedeapsă, pentru inacțiunea sa că părăsește instanța, neglijează procesul se departă în mod tacit dela el, ținând în nesiguranță pe pârât sau intima la nesfârșit și îngreunează bunul mers al distribuirii justiției.

Astfel fiind, reclamantul sau partea care a uzat de o cale de atac, nu mai poate cere redeschiderea dosarului și desbaterea în fond a cauzei, chiar dacă partea adversă ar accepta o asemenea situațiune, deoarece împlinirea perimării operează indiferent de voința părților litigante.

În speță, au trecut mai mult de trei ani dela data când acțiunea de reînnoire introdusă de reclamantă a fost scoasă de pe rol, în lipsa părților, așa că, în conformitate cu prevederile art. 446 alin. 3 și 475 pr. civ. urmează a fi declarată de perimată.

(C. de Apel. Timișoara S. III. Dec. No. 3260—1928 din 9 Decembrie 1938. Președinția Dlui Ioan Popiștiu, consilier; redactor D-l D. St. Dumitrescu, consilier).

II. DREPT COMERCIAL.

121. MONEDĂ. PLATĂ. LEGEA STABILIZĂRII. *Se aplică numai la plățile derivând din raporturi interne, nu și la plățile derivând din raporturi internaționale. (Art. 1. și 2 l: monetară din 1929).*

In fapt: Prin decizia atacată cu recurs, Curtea de Apel a respins apelul făcut de Soc.

Anon. Berliner Handelsgesellschaft contra sentinței Nr. 2967—934 a Tribunalului I. S. II-a com. prin care s'a admis numai în parte acțiunea intentată și s'a obligat Soc. Anon. „Fabrica de bere Luther“ cu sediul în B. să plătească reclamantei suma de 486.000 lei cu procente, în bilete de ale Băncii Naționale, drept contravaloarea unui număr de 486 obligațiuni a câte

1.000 lei aur emise de pârâta în anul 1912 și care se găseau în posesia reclamantei în momentul exigibilității lor.

In drept: Prin recursul declarat s'au formulat șase motive de casare, care fiind luate în cercetare de completul ordinar al acestei secțiuni, prin decizia Nr. 1035—938, s'au respins motivele I, II și III, s'a luat act că s'a renunțat la motivele IV și V și s'a declarat *divergență* asupra motivului VI în cuprinsul următor:

6. „Violarea art. 1 și 2 legea monetară din 7 Februație 1929 art. 969 și 985 din codul civil și „a principiilor de drept internațional care guvernează schimburile internaționale, omisiune esențială, denaturare, exces de putere și nemotivare”.

Considerând că atunci când într'un contract părțile convin ca plata să se facă în moneda unei anumite țări, înseamnă că s'au supus în mod voluntar suveranității legiuitorului care a creat-o; că acesta putând să-i schimbe definiția, pe cale de consecință părțile trebuie să respecte variațiile legale ale schimbului.

Considerând că deși raportul dintre părți este internațional, fiind vorba de o transmitere de valori dela o țară la alta după însăși constatarea instanței de fond că împrumutul s'a făcut în Germania de către intimata Societatea Română și deci pe cale de consecință și plata are acelaș caracter internațional și nu de plată internă cum în mod greșit a hotărât instanța de fond totuși această nouă calificare n'ar putea să aibă nici o înrăurire asupra soluției date, deoarece, leul aur definit prin legea stabilizării ca unitate monetară a României are aceiași valoare legală cu leul aur din 1867, pe care l'a înlocuit, și cum această lege ca ori și ce lege monetară este de ordine publică absolută, judecătorii români sunt obligați să o aplice chiar în raporturile internaționale, când părțile au contractat în lei aur; că leul aur stabilizat având aceiași valoare legală cu leul aur din 1867, are și aceiași forță liberatorie față de contrac-

tările intervenite sub imperiul vechei legi monetare.

Că așa fiind atunci când instanța de fond a decis că intimata să poată elibera valabil plătind obligațiile emise în anul 1913 în lei aur, cu lei aur, stabilizați, nu a violat art. 1 și 2 din legea stabilizării care nu face nici o excepție pentru plățile internaționale, și nici principiul de drept ce guvernează schimburile internaționale care nu e uniform, după cum rămân fără urmăre faptul că nu a discutat caracterul internațional al raportului dintre părți, deoarece după cum s'a arătat chiar dacă s'a constatat că în speță e vorba de un atare raport soluția rămâne aceeași pentru considerațiile de drept mai sus arătate; că de asemeni nu a violat legea părților și principiile de drept referitoare la interpretarea convențiilor în legătură cu calificarea dată plății ca internă, deoarece soluția se menține și în ipoteză plății internaționale.

Că deci și acest ultim motiv de recurs fiind neîntemeiat, urmează a se respinge și recursul ca atare.

(C9s. III. Dec. Nr. 2086 din 2 Noembrie 1938; președinția D-lui D. Gh. Lupu, președinte.)

122. CAMBIAL. Prin art. 112 din noua lege cambială s'au abrogat, dispozițiunile procedurilor civile ardelenene, cuprinse în art. 606—619 referitoare la mandatele de plată cambiale.

In fapt: Reclamanta acerut emiterea unui mandat de plată cambial, în baza unei cambii emise de către debitorii ei la data de 5 Mai 1936, deci după intrarea în vigoare a noiei legi cambiale.

In drept: Potrivit art. 112 din aceasta lege — din ziua intrării ei în vigoare, sunt abrogate toate legile și dispozițiunile anterioare, cu privire la cambie și bilet la ordin.

Din textul acestui articol, din rațiunea întregii legi, care în materie de cambie este astăzi unică pentru toată țara, cum și din eco-

nomia art. 63 — care acordă creditorului două căi pentru valorificarea pretenției sale; fie calea acțiunii de drept comun, — care implică un proces în toată regula, citație, probe etc. bazat natural pe probele prevăzute de noua lege cambială — fie investirea cambiei cu formula executorie, rezultă fără îndoială, ca noua lege n-a mai adoptat în plus și o a treia cale, adică aceea a mandatului de plată cambial cunoscută de procedura civilă ardeleană. (În acest sens decizia No. 535/1937 a Curții de Apel Cluj; Ardealul Juridic No. 10/1937.)

Abrogarea dispozițiilor art. 606—619 din proc. civ. ard. privitoare la mandatele de

plata cambiale, rezulă și din faptul că legiuitorul din 1934, pentru accelerarea proceselor cambiale, a recunoscut cambiei titlu executor, și posibilitatea investirii ei cu formula «executorie instituție existentă deja în legiuirea română și singura cunoscută în legiurile streine, cari au servit de model legiuitorului nostru unificator.

Așa fiind petițiunea reclamantei pentru emiterea mandatului de plată cambial, a fost a se respinge ca inadmisibilă.

(Judecătoria rurală Agnita, încheierea No. 1826/1937 din 4 Inuarie 1938; președinte și redactor dl. Dr. A. Fărcașiu, judecător.)

III. DREPT PENAL ȘI PROCEDURA PENALA.

123. INFRAȚIUNI LA LEGEA SANITARĂ. APEL. COMPETENȚĂ. *In contra deciziei de condamnare a Inspectoratului sanitar, se poate face apel la Ministerul Muncii și în ultimă instanță la Tribunal, ceea ce înseamnă că partea după epuizarea căilor administrative — apelul la Minister — are drept de apel la Tribunal.*

(Art. 164 din legea sanitară).

In fapt: D. C., fiind condamnat prin deciziunea Nr. 10 din 7 Iunie 1934, de către Inspectoratul general sanitar al regiunii Timișoara pentru practica ilicită a farmaciei și medicinei, la plata unei amenzi de 10.000 lei, în contra acestei deciziuni a făcut apel pe care l'a adresat Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, prin Inspectoratul general sanitar, care în loc de a-l îndrepta Ministerului, l'a înaintat Tribunalului T. T. S. II-a, care prin sentința Nr. 1949 din 5 Aprilie 1935, constatând că nu este competent a-l judeca și-a declinat competența și a trimis dosarul Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale pentru judecarea apelului.

Ministerul luând în cercetare apelul, l'a respins, prin deciziunea Nr. 47.539 din 23 Iulie 1936, iar în contra acestei deciziuni, numitul

sub Nr. 18210—1936 a introdus la Tribunalul T. T., prezentul apel.

Apelul venind spre judecare la Secțiunea II-a a acestui Tribunal, această instanță considerând apelul drept recurs, și constatând că conform art. 16. pr. pen. Carol II-lea nu este competentă a judeca un asemenea recurs și că în speță fiind vorba de un recurs penal, în materie de legi speciale, competentă a-l soluționa este numai această Înalță Curte, prin încheierea Nr. 2035—937 și-a declinat competența în favoarea Înaltei Curți căreia i-a înaintat dosarul.

In drept: Potrivit dispozițiilor art. 164 din legea sanitară din 1933, pe baza căreia a fost condamnat contravenientul, indentic ca redacțiune cu art. 164 din actuala lege sanitară, în contra deciziei de condamnare a inspectoratului sanitar, se poate face apel în termen de 15 zile libere la Ministerul Muncii și în ultimă instanță, în acelaș termen la Tribunal.

Prin cuvintele „se poate apela în termen de 15 zile libere la Minister și în ultimă instanță, în acelaș termen la Tribunal”, nu se poate susține că „ultimă instanță”, înseamnă instanța de casare ci după cum însăși textul spune „se poate apela”, înseamnă că, partea după epuizarea căilor administrative — apelul

la Minister — are drept de apel în justiție ca ultimă instanță de fond și anume la Tribunal, conform citatului art. 164, neabrogat prin art. 15 pr. pen. Carol al II-lea.

Deci, a easă Inaltă Curte constatând că, în speță, calea de atac declarată de numitul contravenient nu este recurs, ci apel, care după cum s'a arătat mai sus, e de competența Tribunalului a fi soluționat, urmează că stabilind competența să trimită dosarul Tribunalului T. T., spre judecare.

(Cas. II. Dec. Nr. 783 din 17 Februarie 1938; președinția D-lui Th. Radu, consilier.)

124. LEGEA POLIȚIEI SANITARE VETERINARE. REGULATOR DE COMPETINȚĂ. *Contravențiunile la această lege, se judecă în prima instanță de serviciul sanitar veterinar județean respectiv Art. 76 din lege.*

In fapt: Dresându-se proces verbal de contravenție inculpatului D. I. pentru că a contravenit legii sanitare veterinare și înaintându-se spre judecare Judecătoriei mixte S. S., această instanță și-a declinat competența în favoarea Serviciului Județean Veterinar, prin încheierea de declinare No. 1213 din 9 Iunie 1938.

La rândul său Serviciul Sanitar Veterinar Județean primind dosarul și-a declinat de asemenea competența restituind dosarul primei instanțe sesizate din 16 August 1938.

Ivindu-se un conflict de jurisdicție între o judecătorie mixtă și serviciului sanitar veterinar județean respectiv, competența urmează a se stabili conform art. 38 alin. ultim din noul cod de procedură penală de către această Inaltă Curte.

In drept: Este necontestat că faptul imputat susnumitului inculpat constă în aceea că a contravenit dispozițiilor legii sanitare veterinare prin aceea că a transportat animale fără bilet de proprietate.

În conformitate cu dispozițiile art. 76 din

legea de poliție sanitară din 17 Martie 1936, constatarea și judecarea în primă instanță a contravențiunilor privitoare la legile cu caracter sanitar și de ocrotire se va face ae către serviciul sanitar veterinar respectiv.

Prin decretul — lege cu Nr. 3703 din 1937, publicat în Monitorul Oficial Nr. 272 din 24 Noemvrie 1937, s'au menținut în vigoare dispozițiunile de mai sus, aborgându-se orice modificare ulterioară datei de 17 Martie 1936 (decî în această privință și noul cod de procedură penală Carol II-lea).

Așa dar, serviciul sanitar veterinar respectiv era competent cu judecarea în primă instanță a contravențiunilor cu caracter sanitar și de ocrotire.

Astel fiind, judecarea infracțiunii imputate inculpatului revine Serviciului Sanitar Veterinar al județului S. unde afacerea caută a fi trimisă.

(Cas. II. Dec. Nr. 4932 din 9 Noemvrie 1938. Președinția D-lui Al. Macarovici, consilier.)

125. PENAL. CITAȚIE. *Dacă comisarul de poliție nu este prezent la dresarea procesului verbal de afișarea citației, în cazul prevăzut de art. 86 pr. pen., procedura de citare nu este îndeplinită.*

In fapt: Prin motivul de casare, se pretinde că procedura de chemare pentru termenul când s'a dat hotărârea ce se atacă cu acest recurs, nu era îndeplinită, deoarece, susține recurentul, procesul-verbal de afișarea citațiunii nu a fost încheiat în fața comisarului;

In drept: Art. 86 din pr. pen. Carol II ocupându-se de modul cum trebuiesc înmănate citațiunile, dispune în aliniatul ultim că în cazul când persoana citată nu se găsește acasă, precum și nici una din persoanele din familie sau serviciul lui, căreia i se poate preda citația, funcționarul va afișa citația pe ușa casei celui citat, iar o copie după ea se va afișa la primărie în comunele rurale sau la comisariat în comunele urbane.

Aceste împrejurări, dispune citatul text, se vor constata print'un proces-verbal, care se incheie față cu comisarul de poliție, în comunele urbane, sau cu notarul, în comunele rurale.

În speță procesul verbal d-n 16 Martie 1937 dresat de agentul de pe lângă poliția orașului B. și care constată afișarea citațiunei adresată recurentului pentru termenul de 15 Aprilie 1937 — când a fost pronunțată deciziunea atacată — n'a fost încheiat față de comisarul de poliție, așa cum prescrie textul mai sus citat.

Deși neobservarea acestei formalități nu este sancționată de art. 87 p. p. în mod expres cu nulitatea, ea însă a adus recurentului drept vătămare, necunoașterea termenului de judecată și ca consecință neputința de a se prezenta înaintea instanței și a se apăra — vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea acestui act de procedură potrivit art. 102 p. 2 din pr. penală — punându-se astfel recurentul în situațiunea de a se putea înfățișa la instanța de judecată și a se apăra de inculpațiunea ce i se aduce.

Deci, deciziunea prin care s'a respins apelul inculpatului cu o procedură neîndeplinită în conformitate cu legea, fiind dată de baza unui act de procedură nul, este ea însăși nulă.

În atare situațiune motivul găsindu-se fondat, recursul cată a se admite, casându-se deciziunea cu trimitere la aceiași instanță pentru o nouă judecată.

(Cas. II. Dec. Nr. 2238 din 11 Mai 1938; președinția d-lui M. Mosgos, consilier.)

126. PLÂNGERE PREALABILĂ. *Infracțiunile a căror incriminare și urmărire este condiționată de formularea plângerii prealabile, retragerea acestei plângeri, nu atrage nulitatea urmăririi.*

In fapt: M. E., intentând acțiune directă la Tribunalul L, pentru injurii grave și amenințare cu moartea, contra lui L. Zv. Tribuna-

lul prin sentința Nr. 321 din 1937, condamnă pe inculpat, pentru faptul de injurii prevăzut de art. 299 cod. penal, să plătească 1000 lei amendă și 500 lei despăgubiri civile reclaman-tului, iar în ce privește faptul de amenințare, tribunalul arată că nu-l reține pentru considerațiunea că așa cum a fost adresată reclaman-tului amenințarea nu pare serioasă și de natură să trezească teama celui amenințat pentru a se simți constrâns a ceda, contra voinței sale, condițiunii sub care a fost proferată amenințarea.

În contra acestei sentințe se fac apeluri: de inculpat pentru achitare în delictul de injurii și de Parchetul tribunalului respectiv, pentru a fi condamnat inculpatul și pentru faptul de amenințare cu moartea.

Înaintea Curții de Apel, reclamantul declarând că s'a împăcat cu inculpatul pentru ambele fapte relamate și că-și retrage plângerea pentru a se sînge urmărirea, Curtea de Apel, prin deciziunea Nr. 549 din 1937, luând act de această declarațiune, a stins acțiunea publică privitoare la faptul de injurii prin împăcare și a dispus încetarea urmăririi în faptul de amenințare pe baza declarației de retragerea plângerei și închide dosarul.

În contra acestei deciziuni, Parchetul Curții de Apel declarând recurs susține prin motivul de casare formulat că greșit Curtea de fond a hotărât încetarea urmăririi faptului de amenințare, pe baza declarației reclaman-tului că-și retrage plângerea, deoarece, arată recurentul, deși este exact că delictul de amenințare nu poate fi urmărit decât la plângerea prealabilă a părții vătămate, totuși odată începută urmărirea, retragerea plângerii nu mai poate produce încetarea ei.

In drept: S'a dedus înaintea completului de divergență chestiunea de a se ști dacă retragerea plângerei prealabile în infracțiunile a căror incriminare și urmărire este condiționată de formularea unei atari plângeri, atrage nulitatea urmăririi.

Codul penal ardelean, dela care legiuitorul român s'a inspirat, când a introdus în codul

penal Carol II instituţiunea plângerii prealabile, prevede în art. 116 că partea vătămată poate să retragă plângerea prealabilă, dacă sunt cazuri de acelea în cari legea nu face excepţie, dar numai înainte de pronunţarea sentinţei.

În conformitate cu dispoziţiunile aceluiaşi text şi art. 326 pct. 4 pr. pen. ardeleană, retragerea plângerii prealabile are de rezultat stingerea acţiunii publice şi achitarea infrac-torului.

Deci, rezultă din aceste dispoziţiuni că principiul legii ardelenice în materie de plângere prealabilă era că retragerea plângerei atrage stingerea acţiunii publice în toate ca-zurile în cari legea nu face excepţie.

Legiuitorul noului cod penal român, deşi a admis această instituţiune a plângerii preala-bile, statornicind prin art. 162 că, în cazul în care legea condiţionează incriminarea unei in-fracţiuni de plângerea prealabilă a părţii vătă-mate, cercetarea şi urmărirea nu pot avea loc fără acea plângere, n'a înscris însă în noul cod şi dispoziţiunile cuprinse în art. 116 cod. penal mai sus citat, privitoare la efectele retragerii plângerei prealabile asupra acţiunii publice, ceea ce duce la concluziunea că legiuitorul n'a înţeles să admită pentru parte vătămată dreptul de a mai dispune de acţiunea penală în caz de infracţiuni urmăribile la plângerea prealabilă din moment ce a intervenit o atare plângere decât în anume cazuri expres arătate.

Prin urmare, dacă pentru incriminarea unor anume infracţiuni, codul penal român cere existenţa unei plângeri prealabile, fără de care acţiunea publică nu poate fi pusă în mişcare, odată ce însă o atare plângere a fost introdusă, partea reclamantă nu mai este în drept, potri-vit principiului adoptat, de a opri cursul acţiu-nei prin retragerea plângerii făcute.

Acest principiu, cu privire la efectele re-tragerii plângerii prealabile, spre deosebire de acelea pravăzute de art. 116 cod. penal ard. şi 326 pct. 4 pr. pen. ard. se evidenţiază şi mai mult atunci când prin art. 174 din codul penal român se precizează cazurile de stingerea in-

criminării prin împăcare în anume infracţiuni urmăribile tot la cererea părţii vătămate.

Într'adevăr, dacă s'ar admite că retrage-rea plângerii prealabile poate împiedica cursul acţiunii publice, dispoziţiunea din art. 174 ar rămâne fără utilitate din moment ce la acelaşi rezultat se ajunge pe baza declaraţiunii din partea reclamantului că-şi retrage plângerea.

Însă, din moment ce în cazurile vizate de art. 174 c. pen. s'a prevăzut că numai acest mod de stingerea acţiunii publice este operant, prin aceasta legiuitorul a învederat că retrage-rea plângerii prealabile nu poate avea drept consecinţă oprirea cursului acţiunii publice de-cât în cazurile în cari în mod expres se preve-de aceasta.

Se invoacă ca argument al părerei contra-rii şi deci a consecinţelor legale indentice — ca şi în codul penal ungar aplicabil anterior noului cod în Transilvania — cu privire la efec-tele retragerii plângerii, dispoziţiunea cuprinsă în art. 441 cod. penal Carol II care prescrie că în infracţiunile acolo arătate retragerea plângerii nu împiedică cursul acţiunii penale susţinundu-se că aceasta ar învedere tocmai regula că o atare retragere nu duce la stingerea acţiunii decât în cazurile când legea a făcut excepţie dela acest principiu.

Legiuitorul noului cod penal, cu privire la textele referitoare la infracţiunile în contra bunelor moravuri, s'a inspirat mai mult din legislaţia maghiară — codul penal ardelean — şi care în art. 238, după ce arată că acele infracţiuni se urmăresc numai la plângerea prea-labilă a părţii vătămate, prevede dispoziţiunea că plângerea odată făcută nu mai poate fi retrasă.

O atare dispoziţiune de excepţie era ne-cesară a fi trecută în textul din legiuirea mag-hiară din moment ce principiul general în această legislaţie era, după cum s'a arătat, că partea este în drept să-şi retragă plângerea înainte primei instanţe şi în care caz se pro-nunţă de instanţă o sentinţă achitătoare în baza art. 326 p. 4 proc. pen.

Inserarea și de noul legiuitor în art. 441 a mențiunii de mai sus, devenită inutil față de principiul admis, își are explicațiunea în faptul de a se fi pierdut din vedere cu ocaziunea traducerei textului corespunzător ungar — art. 238 — eliminarea acestei dispozițiuni.

Menținerea ei în art. 441 sus citat câtă deci a fii privită ca fiind de prisos deoarece, chiar fără o atare mențiune, retragerea plângerii în asemenea infracțiuni față de principiul contrariu legii maghiare, adoptat de noul cod, rămânea tot fără efect asupra mersului acțiunii penale care continuă a subsista atunci când nu există o dispozițiune expresă contrarie cu aceea conținută în art 526 — furt între rude — și 445 alin. 4 — adulter — în care se prescrie că retragerea plângerii duce la stingerea acțiunii publice și care constituiesc astfel derogări exprese dela principiul de mai sus.

În speță, inculpatul L. Zv. era supus judecării, pe lângă delictul de injurii și pentru acela de amenințare cu moartea, prevăzut de art. 494 cod. penal, în care este de asemenea cerută plângerea prealabilă constatată în cazul de față.

Întru cât acest text nu prescrie că retragerea plângerii prealabile atrage stingerea încriminării și nici nu admite ca acțiunea să fie stinsă prin împăcare, urmează a decide, — potrivit principiului mai sus expus — că instanța de fond numai cu violarea art. 494 cod. penal și a principiului în materie de plângere prealabilă, a decis încetarea urmăririi în delictul de amenințare, în urma declarației reclamantului că-și retrage plângerea, declarațiune care, după cum s'a arătat, nu putea avea în mod legal nici o influență asupra acțiunii publice promovată prin introducerea plângerei prealabile.

Deci motivul de casare fiind întemeiat, recursul câtă a fi admis, deciziunea respectivă a fost casată și cauza trimisă aceleași instanțe pentru o nouă judecare.

(Cas. II. Dec. Nr. 4303 din 27 Septemvrie 1938. Președinția D-lui M. Mosgos, consilier.)

Notă: În sensul acestei deciziuni s'a complectat codul de procedură penală prin noul aliniat adăugat la art. 3. prin legea din 26 Ianuarie 1939, curmându-se prin aceasta contraversa din doctrină și deosebirea de soluțiuni din jurisprudență, asupra acestei materii.

127. *PRESCRIPTIONE PENALĂ.* Actele de cercetare îndeplinite de judecătorul de instrucție anterior emiterii rechizitoriului introductiv, nu pot fi considerate ca acte întrerupătoare de prescripție. Art. 222 pr. pen.

In fapt: Prin adresa Nr. 5 din 26 Februarie 1937, înregistrată la Parchetul G. sub Nr. 846 din 27 Februarie 1937, făcându-se reclamațiune din partea Băncii Populare S. O. contra lui C. R., pentru fals, această reclamațiune a fost înaintată de Parchet, pe temeiul art. 194 pr. pen. Carol II, Judecătorul de Instrucție Cab. I. depe lângă acel Tribunal, pentru a se face cercetări conf. art. 222 din aceași procedura.

Prin ordonanța de zi din 17 Aprilie 1937, judecătorul de instrucție ordonă facerea unei expertize, iar după efectuarea acesteia și luarea declarațiunii reclamantei și invinuitului, restituie actele drsate primului-procuror, care — la 22 Octomvrie 1937 — dă rechizitoriul introductiv Nr. 14157, prin care deschide acțiune publică contra lui C. R., pentru fals conform art. 406 cod. penal și abuz de încredere conform art. 537 cod. penal și restituie dosarul judecătorului de instrucție pentru a proceda al instruirea afacerii.

În urma instrucțiunii făcute judecătorul de instrucție pronunță — la 22 Ianuarie 1938 — ordonanța definitivă Nr. 2 prin care, pe de o parte declară că există caz de urmărire contra lui C. R. pentru abuz de încredere, iar pe de alta, constată că acțiunea penală deschisă prin rechizitoriul parchetului pentru fals este prescrisă, întru cât dela comiterea faptului — 1 Iunie 1934 — până la data celui rechizitoriu — 22 Octomvrie 1937 — se implinise termenul de prescripțiune de 3 ani cerut de art. 594 pr. pen. veche aplicabil în cauză.

Această ordonanță fiind atacată de reclamantă cu apel, Camera de acuzare de pe lângă Curtea de Apel C. prin deciziunea Nr. 103 din 1938 a respins apelul confirmând soluțiunea judecătorului de instrucție.

In drept: Recurenta atacând cu recurs această deciziune pretinde că de către Camera de acuzare s'a violat art. 165 cod penal, 224 pr. pen. și 166 cod penal când, pentru a decide că în cauză a operat prescripțiunea, a considerat ca prim act întrerupător de prescripțiune numai rechizitoriul introductiv dat la 22 Octomvrie 1937 și n'a recunoscut același caracter și celorlalte acte precum: procesul verbal încheiat de controlorul I. M. la 22 Martie 1937, referatul acestuia din 1 Martie 1937 și celelalte cercetări legale îndeplinite în cauză anterior rechizitoriului introductiv și înăuntrul termenului de 3 ani.

Prin încheierea Nr. 4385 din 6 Mai 1938 s'a dedus înaintea *complectului de divergență* chestiunea „dacă cercetările deschise de judecătorul de instrucție în urma sesizării Ministerului public, în conformitate cu art. 194 pr. pen. Carol II, de corespunzător vechiului art. 45 pr. pen., sunt considerate ca acte de cercetare, în condițiunile art. 185 și urm. (titlul I pr. pen. Carol II), sau de urmărire, conform art. 224 și următorii (tit. II pr. pen. Carol II) și deci dacă ele pot fi considerate ca acte întrerupătoare de prescripțiune, în conformitate cu art. 166 cod. penal”.

Noul cod penal Carol II, după ce prin art. 164 stabilește termenul pentru prescripțiunea învinuirii în caz de crime, delict și contravențiuni, iar prin art. 165 arată modul de calcul al acelor termene, prin art. 166 enumerând cazurile în cari, până la darea hotărârei definitive, prescripțiunea învinuirii poate fi întreruptă, prevede între altele că prescripțiunea se întrerupe când sau făcut acte de urmărire sau de instrucție.

În privința actelor de cercetare, Codul de proc. penală se ocupă în Cartea II-a intitulată „Primele cercetări, urmărirea și instrucția” tratându-le și, înscriind în titluri distincte, dispozițiuni care caracterizează și diferențiază cele trei categorii de acte: de primă cercetare, de urmărire și de instrucție astfel: în titlul I tratează despre primele cercetări, în titlul II

despre actele de urmărire, iar în titlul III, despre actele de instrucție.

Prin art. 185 și urm. de sub titlul I, tratând despre actele de primă cercetare — după ce prin Cap. I. definește că primele cercetări au de scop strângerea informațiilor sau probelor necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii publice și constă în efectuarea oricăror investigațiuni menite a descoperi crimele, delictele și contravențiunile, precum și pe făptuitorii lor — prin Cap. III, arătând care sunt autoritățile și organele chemate a ordona și executa primele cercetări, în art. 194 prevede că în cazuri de crime și delict grave, precum și când făptuitorii nu sunt cunoscuți, procurorul poate trimite denunțurile și plângerile de drept judecătorului de instrucție spre a face primele cercetări, sau pentru continuarea cercetărilor îndeplinite de alți ofițeri de poliție judiciară; iar, prin art. 222 de sub S. V-a, a aceluiași capitol dispune că, în cazurile prevăzute de art. 194, judecătorul de instrucție procedează la facerea cercetărilor, conformându-se dispozițiilor referitoare la cercetările efectuate de ofițerii de poliție judiciară, urmând ca după terminarea cercetărilor, actele dresate să fie înaintate Ministerului public, care va proceda conform dispozițiilor cuprinse în art. II, titlul II.

Art. 224 și urm. de sub titlul II, tratând despre actele de urmărire, în materie de crime și delict dispune că după primirea actelor privitoare la primele cercetări, Ministerul Public procedează în modul următor: dacă faptul constituie crimă, trimite cauza judecătorului de instrucție cu concluziuni de a instrui; dacă faptul este un delict, de natură complicată, trimite de asemenea cauza judecătorului de instrucție pentru instruire, iar, în caz contrar, direct instanței competente pentru judecare și, în fine dacă faptul este contravențiune, trimite cauza în judecata instanței competente; deci, prin aceste dispozițiuni, se precizează, că au caracter de acte de urmărire numai rechizițiunile Ministerului public pentru trimiterea infractorului, înaintea instanței de judecată sau

a judecătorului de instrucție, pentru instruirea afacerii.

Pe lângă aceste acte prin art. 229 de sub același titlu se mai recunoaște caracter de act de urmărire, plângerii părții vătămate cu constituire de parte civilă adresată judecătorului de instrucție în materie de crimă.

În fine, în conformitate cu art. 235 și urm. pr. pen. de sub titlul III, despre instrucțiune, sunt acte de instrucție numai acelea pe care judecătorul de instrucție le face fiind sesizat conform art. 224 și 229 cod. penal, precum și prin trimiterea dela autorități sau instanțe sau sau când, în cazuri de crimă sau flagrant delict, se sesizează din oficiu.

Din toate aceste dispozițiuni rezultă că sesizarea judecătorului de instrucție conform art. 194 pr. pen. ca și actele de cercetare îndeplinite de acest judecător, procedând în baza unei atari sesizări nu constituiesc nici acte de urmărire în condițiunile art. 225 din aceeași procedură și nici acte de instrucțiune, deoarece după cum s'a arătat, prin textele așezate sub titlul III, prevăzându-se cazurile când judecătorul de instrucție este sesizat cu facerea instrucțiunii, nu se menționează printre aceste cazuri și acela când judecătorul de instrucție procedează conform art. 222 pr. pen. în urma trimiterii ce i s'a făcut de Ministerul public, în temeiul art. 194 pr. pen.

Prin urmare, asemenea acte au a fi considerate simple acte de primă cercetare, în condițiunile actelor despre cari titlul I al cărții a III-a tratează, așa cum legiuitorul a înțeles să le caracterizeze ocupându-se de ele în acest titlu și cum, de altfel, în mod clar rezultă din dispozițiunile art. 222, care — dispunând că după terminarea cercetărilor — actele dresate de judele instructor sunt trimise Ministeru' public, spre a proceda conform dispozițiunilor cuprinse în cartea II-a, Titlul II, a caracterizat aceste acte ca fiind premergătoare actelor de urmărire și deci aparțin categoriei actelor de primă cercetare.

Intr'adevăr, sistemul separării diverselor

acte de cercetare, în acte de primă cercetare, acte de urmărire și acte de instrucție, fiind adoptat de noul legiuitor, pentru a înlătura confuzia ce se făcea sub imperiul procedurii penale abrogate, tocmai cu privire la caracterul și efectul juridic al actelor de cercetare pe care judecătorul de instrucție le făcea conform art. 45 pr. pen. care în noul cod de procedură penală are corespondent art. 194, apare evidența intențiunea legiuitorului cel nou de a imprima pe categorii diverselor acte de cercetare caractere și ca urmare și efecte juridice distincte.

Așa fiind și cum, în conformitate cu dispozițiunile art. 166 cod. penal, nu întrerup prescripția incriminării decât actele de urmărire și instrucție, urmează că actele de cercetare îndeplinite de judecătorul de instrucție procedând conform art. 222, în baza trimiterii Ministerului public pe temeiul art. 194 pr. pen., corespunzător vechiului art. 45, nu pot fi întrerupătoare de prescripție.

Deci, în speță, urmează a vedea și decide că instanțele de fond n'au violat, ci dimpotrivă au făcut o bună aplicațiune a textelor vizate prin motivele de casare când, tăgăduind efectul întrerupător de prescripțiune al actelor de cercetare îndeplinite anterior emiterii rechizitoriului introductiv, de organele cooperativei și de judecătorul de instrucție procedând conform art. 222 pr. pen. a considerat ca prim act de urmărire întrerupător de prescripțiune numai rechizitoriul introductiv din 22 Octomvrie 1937 și a declarat prescrisă acțiunea pentru fals, pe temeiul constatării că dela comiterea faptului — 1 Iunie 1934 — până la data celui rechizitoriu, trecuseră cei trei ani ceruți de art. 594 pr. pen. veche, aplicabil cauzei, pentru a se putea prescrie incriminarea. Deci motivul de casare este nefondat.

(Cas. II. Dec. pen. Nr. 4302 din 27 Septemvrie 1938 dată în complet de divergență; Președinția D-lui M. Mosgos, consilier).

128. *RECURS. DEPUNEREA LUI PRIN POȘTĂ.* Recursul, indiferent pe ce cale este făcut, trebuie să se găsească la I. C. de Cas. cu cel puțin trei zile libere înainte de primul termen.

Art. 98, 446 și 481 pr. pen.

In fapt: Din lucrările dosarului se constată că W. I., fiind condamnat prin decizia Nr. 731 din 19 Iunie 1936, a Curții de Apel Cluj s. 3. pentru faptul prevăzut de art. 462, combinat cu 69 cod penal, la una lună închisoare corecțională, declară în ședință, cu ocazia pronunțării deciziei, recurs pe motiv că nu-i vinovat. Concomitent declară recurs și apărătorul public, în baza art. 385, pct. I. a. pr. p. Contra aceleași decizii se face, la 3 Decembrie 1936, recurs și de coînculpatul D. C., condamnat pentru delictul de dare de mită.

Recursurile fiind primite la Înalta Curte, se fixează primul termen de judecată la 3 Martie 1937 ora 9.

Ulterior, la 27 Februarie 1938 recurenții depun, la poșta Cluj, un memoriu cu motive de casare, sosit la Înalta Curte la 28 Februarie 1938.

După mai multe amânări, se fixează termen de judecată la 19 Maiu 1938, când recursul lui C. D. este respins ca tardiv; iar — cu privire la recursul făcut de W. I. — dl Procuror general al Înaltei Curți ridică incidentul că motivele de casare fiind înregistrate la Înalta Curte la 28 Februarie 1938, cu mai puțin de 3 zile libere înainte de primul termen de judecată, care a fost la 3 Martie 1938, au a fi privite ca tardive și înlăturate, deși fuseseră depuse la poșta Cluj, pentru expediere, în ziua de 27 Februarie 1938, adică înăuntrul termenului de 3 zile libere.

Asupra acestui incident Înalta Curte constată că s'a ivit *divergență* asupra chestiunii mai sus expuse.

In drept: Potrivit art. 446 din proc. pen. Carol II., declarațiunea de folosirea unei căi de atac — deci și a recursului — se face sau

verbal în ședință la comunicarea hotărârii de condamnare sau prin cerere scrisă adresată instanței de fond și care prin înregistrarea greșierului se transmite la grefa instanței competente.

Potrivit art. 481 aceeași procedură, recursul trebuie motivat și dezvoltat, fie odată cu cererea de recurs, fie ulterior printr'un memoriu sub sancțiunea înlăturării ca tardive a motivelor de casare, dacă n'au fost depuse cu cel puțin 3 zile libere înaintea primului termen de judecată,

Vechea legiuire — art. 36 din legea Curții de Casație — incuviința depunerea mijloacelor de casare până în ajunul primului termen, ceea ce făcea ca soluționarea recursurilor, în deobște, să nu poată avea loc la acest prim termen și, aceasta, datorită faptului că, în scopul de a tergiversa judecata, recurenții depuneau motivele în chiar ajunul zilei de judecată, făcând astfel, ca Ministerul Public și partea adversă să se găsească în imposibilitate de a lua cunoștință de ele și, consecința, era amânarea cauzei.

Noua procedură penală, în scopul accelerării judecării recursurilor și pentru a se evita amânările de cari s'a făcut mențiune, a înscris în art. 481 citat, dispozițiunea că, în cazul când motivele n'au fost depuse la instanța de fond odată cu petițiunea de recurs, partea să fie în drept a depune și ulterior un memoriu conținând mijloacele de casare, cu condițiunea însă că această depunere să fie făcută în termenul mai sus arătat, anterior primului termen de judecată.

Aceasta fiind rațiunea și scopul urmărit de noul legiuitor, urmează în mod necesar a se decide că dispozițiunea cuprinsă în art. 481 trebuie interpretată în sensul că, memoriul de care vorbește acest text, fie că este depus la instanța de fond, fie că este depus la poșta și adresat direct instanței de casare, sau chiar la această instanță, trebuie să se găsească primit la Înalta Curte cu cel puțin 3 zile libere înaintea primului termen de judecată, întrucât numai astfel se pot evita amânările de cari s'a vorbit mai sus, și se face posibilă judecarea

recursurilor la acest prim termen.

Este inadmisibil a se decide că cerințele legii ar fi satisfăcute prin simplul fapt al depunerii aceluia memoriu la instanța de fond sau la oficiu poștal potrivit art. 98 pr. pen. în cele 3 zile anterioare primului termen de judecată, independent dacă el a parvenit la instanța de casare înainte sau după acest termen de trei zile; că, o astfel de interpretare a textului art. 481, ar fi contrarie scopului evident urmărit de legiuitor și ar face desigur neposibilă atingerea acestui scop, deoarece, în asemenea caz, s'ar ajunge la aceeași situațiune ca și sub vechea lege, situațiune pe care tocmai noua procedură penală a căutat s'o înlăture.

În speță, motivele de casare depuse de recurenți ulterior introducerii recursului, la poșta Cluj, fiind primite la această Înalță Curte în ziua de 28 Februarie 1938 deci în termen de mai puțin de 3 zile libere înainte primului termen de judecată, care a fost la 3 Martie 1938, ele cată, potrivit art. 481, a fi socotite ca tradiv depuse și în atare condițiuni, dat fiind că nu există în cauză nici o nulitate care are a fi luată în considerare din oficiu, recursul inculpatului rămâne nemotivat, și urmează a fi respins ca atare.

Cas II Dec. Nr. 6053—1938, președinția d-lui M. Mosgos, consilier)

129. SECHESTRU PENAL. OPOZIȚIE. TERMEN. Termenul de opoziție contra ordonanței judecătorului de instrucție pentru aplicarea sechestrului penal este cel de zece zile prevăzut de art. 445 pr. pen. Carol II.

In fapt: Prin ordonanța de zi Nr. 43 din 18 Februarie 1938 a cabinetului III de Instrucție depe lângă Tribunalul C., s'a dispus aplicarea unui sechestrul asigurător asupra averii recurentului P. C. până la concurența sumei de 150.000 lei. Numitul atacând cu opoziție la 4

Martie 1938 această ordonanță, Tribunalul C. s. IV-a prin sentința Nr. 411 din 21 Aprilie 1938 i-a admis-o dispunând desființarea sechestrului penal ordonat de judele instructor.

Camera de acuzare Cl., în apel, prin decizia recurată Nr. 112 din 1938 a reformat sentința menționată și considerând opoziția recurentului ca tardivă a menținut în vigoare ordonanța de zi a judecătorului de instrucție de aplicarea sechestrului asigurător.

In drept: Recurentul susține că prin deciziunea sa Camera a violat dispozițiunile art. 445 proc. penală deoarece i-a socotit ca tardivă opoziția făcută — nu în aceeași zi sau a doua zi cum prevede art. 449 proc. penală — ci în termen de 10 zile dela comunicare, sau ca în speță, mai înainte de comunicare, cum prevede art. 445 proc. penală.

În conformitate cu dispozițiunile art. 450 proc. penală, în contra ordonanțelor judecătorului de instrucție prin care se pronunță asupra cererii de admitere a sechestrului penal se poate face opoziție potrivit dispozițiunilor art. 449.

Potrivit dispozițiunilor art. 445 proc. pen. termenul pentru folosirea oricărei căi de atac este de 10 zile dela pronunțare pentru partea prezentă și dela comunicare pentru partea lipsă la pronunțarea hotărârei.

Nici un text de lege nu prevede că dela această regulă generală fac excepție ordonanțele judecătorului de instrucție pentru aplicarea sechestrului asigurător penal.

Dispozițiunea aliniatului ultim al art. 449 proc. pen. prevede numai termenul de judecată a acestor opoziții în aceeași zi sau cel mai târziu a doua zi dela introducere, nu și termenul introducerii însăși care rămâne cel fixat prin dispozițiunile generale, ale art. 445 proc. penală.

Deci, pentru aceste considerațiuni, motivul de casare fiind întemeiat fără a mai discuta și ce'elalte motive, urmează a admite recursul, a casa sus zisa deciziunea a Camerei de acuzare, trimițând cauza spre o nouă judecare la aceeași instanță.

(Cas. II. Dec. pen. Nr. 5127 din 28 Octombrie 1938. Președinția D-lui C. Romano, consilier).

130. PATRIMONIUL PUBLIC. *Infracţiunile la legea devizelor, se judecă conform legii patrimoniului public. Raftune.*

In fapt: Se constată că numitul G. F. e dat în judecată, deoarece a comis faptul prevăzut şi pedepsit de art. 5 alin. 1 şi 2 din legea devizelor şi anume pentru că în calitate de exportator de pene şi fulgi, numitul fiind coproprietar al firmei „L. P.” din C., a arătat prin declaraţiuni mincinoase, în ceea ce priveşte felul mărfii exportate, că din operaţiunile sale de export a rezultat o cantitate de devize mai mică decât în realitate, sustrăgându-se astfel dela obligaţiunea legală de a vinde Băncii Naţionale a României întreaga cantitate de devize declarate, deşi exporturile sale au fost efectuate în anii 1933—1935 şi primul trimestru din 1936 păgubind astfel Banca Naţională cu suma totală de le 4.426.326.

Inculpatul a susţinut că prin faptele sale nu a a l u s n i c i o p a g u b ă patrimoniului Statului şi prin urmare nu trebuie să se judece conform legii patrimoniului public.

In drept: Prin legea interpretativă din 15 Aprilie 1937, Banca Naţională devine mandatară legală a Statului Român. Ca urmare a acestei legi, orice vânzare de devize se poate face numai de Statul Român prin Banca Naţională a României. Aşa fiind, Statul Român devine proprietar al devizelor cedate, aceştia din urmă intrând în patrimoniul său. De aceea faptul de sustragere dela obligaţia legală de remitere Băncii Naţionale a întregii cantităţi de devize obţinute constituie sustragere din patrimoniul Statului. Din această cauză, infracţiunile la legea devizelor se judecă conform legii patrimoniului public.

(Trib. Ilfov s. IV civ. cor. Jurnal Nr. 35 159 din 26 Noembrie 1938 Preşedinţia D-lui V. M. Theodorescu, Prim-Peşedinte).

IV. CARTE FUNDUARĂ

131. EŞIRE DIN INDIVIZIUNE. INSCRIEREA ÎN CARTEA FUNDUARĂ. *Convenţia prin care se constată ieşirea din indiviziune asupra imobilelor, poate fi înscrisă în cartea funduară fără a fi nevoie de certificatul prevăzut de art. 22 din legea conversiunii,*

Art. 23 din legea conversiunii datoriiilor din 7 Aprilie 1934 dispune în mod expres şi precis că înscrierea sau intabularea în cărţile funduare a actelor de înstreinare sau grevare asupra imobilelor debitorilor neobligaţi de lege a face declaraţii nu pot fi efectuate dacă între altele nu se ataşează la cererea de înscriere sau intabulare şi certificatul de menţiuni eliberat de notarul situaţiunii imobilelor conform art. 22 al legii.

Însă această cerinţă a legii se referă în mod exclusiv numai la înstreinările şi grevările de imobile, dar nu şi la partaje, ieşirile din indiviziune — împărţelile — neconstituind înstreinări sau grevări ale imobilelor vizate de

lege.

Aşa fiind, urmează că greşit şi cu violarea textelor sus menţionate din legea dela 7 Aprilie 1934 a respins tribunalul cererea recurenţilor de a li se intabula în registrele de carte funduară dreptul lor de proprietate în conformitate cu actul de împărţeaală intervenit între ele, pe simplul motiv că nu au depus certificatul de menţiuni.

(Cas. I. Dec. Nr. 2895 din 5 Decembrie 1938 Preşedinţia D-lui Eug. Bănescu, consilier).

132. IPOTECĂ. RADIEREA INTABULĂREI PENTRU NEVALABILITATE ORIGINALĂ. *Procedura de urmărire şi execuţie se poate pune în curgere numai în curgere contra averei debitorului. Statul Român nu este obligat să suporte creanţele ce le au particularii contra Statului Ungar, afară de cele precizate prin tratatul dela Trianon.*

In fapt: Pârâţii încă în anul 1918 la 9

Mai au înaintat acțiune în contra erariului Militar Imp. și Reg. Austro-Ungar pentru suma de 144.102. cor. și acces. la judecătoria Ciacova sub No. 556-918; după ce sentința dată în cauză a rămas definitivă, la 8 Nov. 1919 s'a cerut execuțiunea de escontentare, care s-a și ordonat cu decizul No. P. 556-918 iar în baza decizului No. C. F. 7638 din 2 Dec. 1919, s-a intabulat dreptul ipotecar execuțional până la concurența sumei de mai sus, asupra imobilelor cuprinse în C. Fund. din Timișoara-Fabrică No. 45 și 1648; Timișoara-Cetate No. 65, Timișoara-Iosefin No. 494 și Timișoara-Elisabetin No. 474, înscrise pe numele fiscului militar imp. reg. în favoarea lui Dr. Gh. B., Gh. G. și J. Cs.

Prin acțiunea înaintată tribunalului sub No. 2943/931 din 19 Aug. 1931 și care face obiectul procesului de față, Statul Român repr. prin Ministerul Armatei, a cerut radierea intabulării susmenționatului drept de ipotecă execuțional pentru cauză de nevalabilitate originală, acțiune admisă de tribunal care a respins în același timp acțiunea reconvențională înaintată de pârâți la rândul lor contra Statului Român repr. prin Ministerul Armatei, prin care cereau și contra acestuia, ceea ce ceruseră contra erarului militar Reg. Austr-Ungar, adică obligarea la plata sumei de 72051 Lei cap. și acces. contravaloarea celor 144.102. Cor

In drept: Este principiu de drept că numai contra averii debitorului se poate pune în curgere procedura de urmărire și execuție;

În speță nu numai că Statul Român nu este debitor dar la data de 8. Nov. 1919 când s-a ordonat și la 2. Dec. 1919 când s-a efectuat intabularea, *Timișoara* de fapt nu mai aparținea Statului Austro-Ungar, în urma declarației de alipire din 1. Dec. 1918, a Ardealului și Banatului la patria mamă și în tot cazul de la 3 August 1919 când s-a instalat imperiul român prin intrarea armatelor române în Timișoara; această stare de fapt a devenit și de drept prin tratatul de la Trianon din 4 Junie 1920.

Susținerile pârâților că la datele de mai sus exista încă starea de războiu și în al doilea

rând că Statul Român, ca succesor al teritoriilor respective al edificiilor aparținătoare Statului maghiar, trebuie să suporte și sarcinile de care acestea sunt efectuate, chiar de ar fi adevărate, ele încă nu justifică menținerea mai departe a intabulării față chiar cu dispozițiunile cuprinse în tratatul de la Trianon, cu care operează pârâți, de oare-ce și dacă în conformitate cu art. 238. din acest tratat prin expresiunea „în timpul războiului” din Sect. III, IV, V și VI se înțelege, pentru fiecare Putere Aliată sau asociată, perioada cuprinsă între momentul în care a existat starea de războiu dintre fosta monarhie Austro-Ungară și aceasta Putere și punerea în vigoare a prezentului tratat, totuși și în acest caz, în baza pct. II al art. 232 din acest tratat, unde se vorbește despre „Bunuri, Drepturi și Interese”, sunt declarate nule și neavenite toate măsurile, cari a fi fost luate de către autoritățile de drept sau de fapt pe teritoriul fostului regat al Ungariei, de la 3. Nov. 1918, până la punerea în vigoare a Tratatului și cari ar prejudicia bunurile, drepturile și interesele Puterilor aliate și asociate sau ale supușilor lor; iar în privința obligațiunilor luate prin tratatul de la Trianon de Statul Român, niciăiri nu se prevede, că acesta este obligat a lua asupra lui plata creanțelor particularilor contra Statului Ungar și aceasta cu atât mai vârtos nu, cu cât, ce anume creanțe contra Statului Ungar se preiau de Statul Român, sunt precizate de amintitul tratat în partea IX clauze financiare, art. 186, și anume datoriile fostului guvern ungar, garantate în special cu drumuri de fier sau alte bunuri așa precum erau constituite la 28 Julie 1914; apoi datoria publică ungară reprezentată prin titluri de rentă, bonuri, obligațiuni și valori; iar în privința creanțelor particularilor, acestea, conform art. 231 din Sec. III. despre „Datorii”, urmau să se reglementeze prin mijlocirea *Oficiilor de verificare și compensare* anume instituite prin citatul articol și anexa respectiva;

De altfel în starea de azi a legislației din România, nici nu se mai poate concepe o exe-

cuție imobiliară contra Statului Român, față de disp. 60. din legea pentru perceperea și urmărirea veniturilor publice care prevede că averea mobilă și imobilă a Statului nu va putea fi urmărită de nici un creditor pentru nici un fel de creanță, afară de cele anume exceptate și între cari nu se cuprinde și cele de natura celei de față.

Pentru aceste motive Curtea a aflat, că intabularea obținută de pârâți, nu se mai poate menține și deci corect Tribunalul a ordonat radierea.

În ce privește acțiunea reconvențională pentru ca Statul Român să fie obligat la plată, ea trebuie respinsă, nu din motivul că prin

admiterea ei s'ar atinge autoritatea lucrului judecat, cum o spune Tribunalul, ci ca inadmisibilă, neexistând nici o legătură între acțiunea de radiere și procesul nou ce formează obiectul acțiunii reconvenționale pentru validitatea unei creanțe.

Așa fiind apelul pârâților a fost a se respinge ca nefondat.

(Curtea de Apel Timișoara S. I. Dec. No. 1221 din 23 Noemdie 1936. Președinte și redactor dl N. Crăciunescu, consilier.)

Notă: Deciziunea de mai sus a fost confirmată prin Deciziunea Înaltei Curți de Casație S. I cu No. 2256 din 10 Octombrie 1938, prin care s'a respins recursul făcut de pârâți.

V. LEGI SPECIALE

133. COMITETE ȘCOLARE. FONDURILE LOR AU CARACTERUL DE BANI PUBLICI. *Potrivit dispozițiilor cuprinse în legea Comitetelor Școlare, fondurile Comitetului având anume destinație și întrucât verificarea bugetului și gestiunii se face de Ministerul Instrucțiunii prin Casa Școalelor, urmează că ele au caracterul de bani publici și ca atare urmează a se aplica dispozițiile legii contabilității publice.*

In fapt: Prin motivele de casare, Ministerul Instrucțiunii se plânge de exces de putere și violarea art. 215 și 217 din legea pentru organizarea Ministerului Instrucțiunii cum și a art. 18 și 21 din legea contabilității publice, prin aceea că se înlătură din discuțiune susținerile Ministerului că fondurile comitetelor școlare sunt bani publici și deci mănuiitorilor acestor fonduri li se aplică dispozițiile legii contabilității publice, iar în al doilea rând și de violarea art. 4, 5 și 75 din legea comitetelor școlare, întrucât instanța de fond tăgăduiește Ministerului dreptul la control, și la conducere a Comitetelor școlare, cum și dreptul de verificarea bugetelor și gestiunilor acestor comitete.

In drept: După art. 1 din legea contabi-

lității publice, prin fonduri publice se înțeleg orice fonduri cari se află în proprietatea sau păstrarea Statului și instituțiilor publice, chiar dacă bugetele lor nu sunt votate de Adunarea Deputaților.

Pe de altă parte, după dispozițiile cuprinse în legea Comitetelor școlare, fondurile comitetului având anume destinație și întrucât verificarea bugetului și gestiunii se face de Ministerul Instrucțiunii prin Casa Școalelor, urmează că ele au caracterul de bani publici și ca atare trebuia să i se aplice dispozițiunile legii contabilității publice.

Acest mod de a vedea se învederează de altfel și din dispozițiunile art. 217 din legea de organizare a Ministerului de Instrucție din 1930, potrivit cărora fondurile Comitetelor școlare sunt considerate ca bani publici.

În această situație fiind și întrucât în speță, Înalta Curte de Conturi, recunoaște de altfel Ministerului dreptul de control asupra averii Comitetului școlar, ceea ce rezultă și din dispozițiunile art. 4 și 5 din Decretul Lege pentru organizarea și înființarea Comitetelor școlare, după care Ministerul prin Casa Școalelor exercită un control administrativ, verificând gestiunea fondurilor comitetului, urmează

că el poate în această calitate să ia și măsurile legale în exercitarea dreptului său, în cazul de nereguli în gestiune.

Dacă neregula este imputată unui mănutor de bani publici, Ministerul poate conform art. 24 din legea contabilității să condamne pe mănutor la restituirea sumei, cu drept de apel, pentru acesta la Curtea de Conturi.

În speță stabilindu-se din considerentele deciziei și din actele dela dosar că apelantul, avea o gestiune bănească, urmează că numai prin violarea textelor invocate, Curtea de Conturi a putut considera că Ministerul Instrucțiunii nu putea pronunța deciziunea de condamnare asupra acestui mănutor de bani publici, astfel că motivele de casare devin fondate și recursul urmează a fi admis trimițându-se afacerea aceleiași instanțe spre o nouă judecare.

(Cas. III. Dec. Nr. 2248 din 21 Noembrie 1938; președinția d-lui B. Brezeanu, consilier).

134. LEGEA CIRCULAȚIUNEI PE DRUMURILE PUBLICE. DAUNE. ASIGURARE. *Proprietarii de autovehicule cari fac transporturi, sunt obligați să se asigure contra accidentelor în folosul publicului și al călătorilor. În caz de accident, victima se poate adresa direct societății de asigurare pentru despăgubiri, pe care o poate chema chiar înaintea instanței penale unde se judecă accidentul. Art. 52 din legea circulației pe drumurile publice din 1929.*

Se susține că recurenta A. T. P. nu putea fi chemată în instanța penală și obligată la despăgubiri alături de inculpat și responsabilul civilmente, întru cât prin contractul de asigurare raporturile de drept s'au legat numai între dânsa și proprietarul mașinei; prin urmare, contractul de asigurare nu putea forma obiectul de discuțiune în instanța penală; această apărare a ridicat-o înaintea instanței de fond care însă omite a se pronunța asupra ei.

Art. 52 al legii asupra circulației pe drumurile publice, publicată în Monitorul Oficial din 22 Octombrie 1929, obligă pe proprietarii de automobile cari fac transporturi să se asigure în contra accidentelor la o societate de asigurare și aceasta — spune legea — în folosul publicului și al pasagerilor.

Deci, obligațiunea de asigurare nu este impusă de lege în folosul cărăușului, ci este concepută într'un interes general, acela de a asigura prompt desdăunarea persoanelor ce au suferit daune de pe urma circulației autovehiculelor pentru transportul de pasageri pe drumurile publice, scop ce reiese din dispozițiunile art. 82 și 83 din regulamentul citatei legi, din a căror combinare rezultă că asigurarea face parte dintre măsurile de supraveghere și regulamentare ale circulației.

Potrivit scopului urmărit de legiuitor, acela ce a suferit un accident datorit unui autovehicul autorizat de a face cărăușie publică, se poate adresa societății la care autovehiculul a fost asigurat, conform art. 52 din legea asupra circulației pe drumurile publice, pentru a fi despăgubit de prejudiciul suferit în limita cuantumului asigurării, fără ca societatea asigurătoare să poată opune că nu are obligațiuni contractuale decât față de cărăușul asigurat, deoarece asigurarea, prin voința legii, nu a intervenit în folosul cărăușului, ci în acela al victimei, rămânând ca pretențiunile ce societatea de asigurare le are față de cărăuș să fie lichidate pe calea unui osebit litigiu în fața instanței competente.

Deci urmează a decide că instanța penală, chemată să judece infracțiunea produsă prin faptul accidentului de automobil, cât și despăgubirile convenite victimei, este competentă să desbată și să hotărască executarea asigurării prin plata ei către beneficiarul victimei, ca urmare a dispozițiilor prevăzute de legea circulației și regulamentul ei.

Astfel, potrivit normelor de drept comun, pretențiile la despăgubiri reprezintă un litigiu civil, angajat în mod conex cu procesul penal,

Astfel fiind și cum din decizia atacată rezultă că luând în discuțiune incidentul de incompetență ridicat de recurentă, tribunalul — ale cărui motive din sentința apelată, Curtea de fond le însușește — l'a respins în sensul considerentelor de mai sus, urmează a vedea că motivul de casare în întregul său este nefondat și cătă a fi înlăturat.

(Cas. II. Dec. Pen. Nr. 4643 din 7 Octombrie 1938. Președinția d-lui I. Streliescu, consilier.)

135. LEGEA TIMBRULUI. CONTESTAȚIE. *In caz de transmitere de bunuri, dacă prețul din act este inferior valorii venale, fiscul are drept la diferența de impozit pentru plusul acelei valori pe calea contestației, care în realitate este o veritabilă acțiune. Termenul în care se poate înainta. Art. 54 din legea timbrului, Art. 145 din legea contabilității publice.*

In fapt: Tribunalul C. prin sentința Nr. 107—937 a respins ca tardivă contestația făcută de Administrația Financiară C, cu privire la evaluarea arătată în actul de vindere-cumpărare încheiat între F. și Es; B. motivând că intru cât art. 54 din legea timbrului nu prevede un termen înăuntrul căruia urmează să se introducă contestația prevăzută de acel articol, fiind vorba de o cale de atac în materie fiscală, urmează a se aplica dreptul comun din această materie, adică legea contribuțiilor directe care prin art. 125 prevede că contestațiile în contra împlinirii impozitelor se pot face în cursul anului în care a avut loc încasarea și cum contestația din spetă a fost introdusă la 30 Aprilie 1936 a fost găsită tardivă și respinsă ca atare.

În contra acestei sentințe Ministerul de Finanțe a făcut prezentul recurs.

In drept: Recurentul se plânge de greșita aplicare a art. 125 alin. II din legea contribu-

țiilor directe, violarea art. 145 alin. I din legea contabilității publice, exces de putere, prin aceea că aplică contestației prevăzute de art. 54 din legea timbrului termenul prevăzut în legea contribuțiilor directe pentru contestațiile în contra împlinirii impozitelor ce se încasează pe cale de reținere sau vărsare, violând în acest fel și legea contabilității publice care prevede că drepturile Statului asupra sumelor ce i se datoresc se prescriu prin trecere de 5 ani.

Prin art. 54 din legea timbrului în cazul transmiterii unui bun sau drept de orice natură, când evaluarea sau prețul stipulat sunt inferioare valorii venale, chiar dacă părțile sunt de bună credință, Ministerul Finanțelor este în drept a pretinde dela dobânditor diferența de impozit pentru plusul acelei valori.

Dacă prin alin. II și III ale acestui articol, textul întrebuintează expresiunile „va putea să conteste evaluările...” și, contestația se va îndrepta... etc., aceastanu însemnează că ne aflăm în fața unei contestațiuni în sensul strict al cuvântului, ci în fața unei veritabile acțiuni de natură civilă pe care legea o pune la îndemâna fiscului, pentru a pretinde și dobândi diferența de impozit ce i se cuvine, contestând evaluările sau prețurile stipulate de părți când acestea sunt inferioare valorii reale venale a bunurilor transmise.

Deci, fiind vorba de o veritabilă acțiune, iar nici decum de o contestațiune, cum ar fi aceea prevăzută de art. 125 din legea contribuțiilor directe, care prevede și termenele în cari o atare contestație trebuie să fie introdusă, în mod greșit și prin violarea textelor mai sus arătate a putut să considere Tribunalul C. ca fiind tardiv introdusă acțiunea fiscului, denumită în mod impropriu de legiuitor contestație, care ca atare nu se poate prescrie decât după dispozițiunile dreptului comun în privința prescrierii drepturilor bănești ale statului, adică după trecere de 5 ani, potrivit art. 145 din legea contabilității publice.

Astfel fiind, recursul introdus de Ministe-

rul de Finanțe este fundat și urmează a fi admis, casându-se sentința atacată cu trimitere la aceeași instanță.

(Cas. III. Dec. Nr. 70 din 13 Ianuarie 1939. Președinția D-lui D. G. Lupu, președinte).

136. PAUPERTATE. Dacă la termenul acordat părții pentru a timbra acțiunea, ea prezintă act de paupertate, cerințele legii timbrului sunt satisfăcute.

În cazul când, ca în speță, s'a acordat un termen apelantului pentru a plăti taxa de timbru și amenda, iar apelantul în loc de a justifica plata taxei de timbru și amenda, depune la dosar certificat de sărăcie prin care partea satisface cerințele legii fiscale, instanța nu mai poate să anuleze apelul ca netimbrat, deoarece scopul legii timbrului — ca partea să nu se suture de la plata taxelor legale de apel, sau să dovedească starea ei de sărăcie — a fost atins, iar sancțiunea anulării nu mai poate avea loc.

Așa fiind, numai cu violarea art. 23 din legea timbrului și exces de putere, Curtea de fond a înlăturat certificatul de sărăcie pe motiv că acordându-se recurentei un termen pentru plata taxei de timbru și amenzii, ea nu mai putea prezenta certificatul de sărăcie și în orice caz recurenta nu dovedește că la intentarea acțiunii de d. vorț sau apelului, era în situația de a beneficia de act de sărăcie.

(Cas. I. Dec. Nr. 2648 din 17 Noembrie 1938. Președinția D-lui T. Magheru, consilier.)

137. INFRAȚIUNI LA DECRETELE-LEGE PENTRU VALORIFICAREA GRÂULUI. CARACTER. COMPETINȚĂ. Judecătoria sesizată cu judecarea unei infracțiuni la decretul lege pentru valorificarea grâului din 1935, dar nesoluționată încă până la decretul lege din 1937, care a dat în competența Oficiului Central pentru valorificarea grâului

judecarea acestor fapte în prima instanță cu drept de apel la Tribunal, urmează a-și declina competența în favoare acelui oficiu.

In fapt: Prin procesul verbal din 14 Mai 1936 se constată că la 4 Aprilie 1936 s'a găsit la moara țărănească numită Moara cu motor din S. proprietatea învinuiților K. A. și H. I., în măcinare 1500 kgr. porumb provenit din vama (uium) încasată de la țărani, fapt ce constituie contravenția prev. de art. 4 alin. 6 al Decretului Regal pentru valorificarea grâului publicat în Mon. Of. din 29 Iunie 1935 — care prevede că proprietarii morilor țărănești nu pot comercializa uiumul realizat decât în natură, adică sub formă de grâu sau secară, fiind interzisă vinderea acestuia ca făină — și în baza art. 22 din acest Decret procesul verbal a fost înaintat Judecătoriei pentru a proceda la judecarea învinuiților.

Judecătoria astfel sesizată, constituită ca instanță penală, condamnă în baza art. 14 pe învinuiți la 10.000 Lei amendă. Sentința fiind atacată cu recurs, este anulată de Tribunal prin hotărîrile No. 2244—936, din 29 Sept. 1938, pentru cazul de nulitate prev. de art. 474 alin. 1 pct. 1 Proc. penală Carol II și anume greșita constituire a Judecătoriei ca instanță penală, restituindu-se dosarul pentru a proceda la judecare ca instanță civilă.

In drept: În sensul disp. art. 180 pct-1 și 180 alin. ultim combinat art. 10 Proc. Civ. Judecătoria urmează a observa din oficiu dacă are competența materială de a hotărî asupra pricinii de față, chestiune care are prioritate asupra fondului și care a fost pusă din oficiu în discuția părților, cari au lăsat soluția la aprecierea instanței.

În baza art. 22 și urm. a Decretului Valorificării grâului, din 29 Iunie 1935, competentă a judeca în prima instanță, și cu drept de apel la Tribunal, era într'adevăr Judecătoria, care a fost deci originar bine sesizată.

Acest decret cu putere de lege a fost

insă abrogat şi înlocuit prin Decretul pentru valorificarea cerealelor publ. în Mon. Of. din 2 Iulie 1936, iar acesta a fost apoi şi el înlocuit prin Decretul din 9 Iulie 1937, care modificat la 9 August 1938 se găseşte integral republicat în Mon. Of. din 2 Sept. 1938, text care în virtutea abrogărilor succesive intervenite are astăzi singur aplicaţiune, şi în lumina căruia deci are a se examina chestiunea de competenţă propusă, fiind constant în drept că normele de procedură şi competenţă sunt de imediată aplicaţiune, adică ele se aplică şi principilor puse anterior în curs, dacă asupra acestora prima instanţă nu se pronunţase încă valabil în fond la data apariţiei dispoziţiunii modificatoare.

Potrivit disp. art. 33 din Decretul din 9 Iulie 1937, republicat la 2 Sept. 1938 — care repetă de altfel în această privinţă disp. art. 33 din Decretul anterior (1936) — competent a se pronunţa în prima instanţă asupra convenţiunilor la acest decret este Oficiul Central pentru Valorificarea grâului depe lângă Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, iar împotriva hotărîrii acestei instanţe speciale are loc, în 15

zile, apelul la Tribunal.

Deci, în baza celor precedente urmează a se stabili că această instanţă este recompetinţă a soluţiona pricina de faţă, aşa că în speţă se vedeşte a fiinţa excepţiunea prohibitivă de procedură prev. de art. 181 pct. 1 Proc. Civ.

Considerând că în sensul art. 182 Pr. Civ. când se constată existenţa vre-unei cauze prohibitive, instanţa urmează a stinge procesul.

Speţa având însă caracter fiscal, interesând ordinea publică şi fiind reglementată de legiuiri speciale mult ulterioare punerii în vigoare a Codului de Proc. Civ., care nu poate cuprinde deci dispoziţiuni speciale pentru astfel de împrejurări, stingerea de proces ce urmează a fi pronunţată conform art. 181 Procedura Civilă, va trebui să privească numai procedura în faţa instanţelor judecătoreşti ordinare, urmând ca dosarul fiscal să fie trimis, din competenţă Oficiului Central pentru Valorificarea grâului.

(Judecătoria de pace rurală Sănnicolaul Mare, Cartea de judecată Nr. 470 din 22 Mai 1939; preşedinte şi redactor Dl. Dr. Eugen Panteo, judecător aj.).

VI. DREPT ADMINISTRATIV

138. CETĂŢENIE ROMÂNĂ. INDIGENAT. Dovada indigenatului nu se poate face decât cu certificate comunale că este înscris în registre, iar în lipsa lor, cu certificate comunale cari să arate modul de dobândire al indigenatului.

Legea austriacă din 1866 determinând modul de dobândire al indigenatului şi recunoscând beneficiarului faţă de comună drepturile specificate în paragr. 1 din legea din 1863, dovada indigenatului nu se poate face decât prin constatări care să reiasă în mod precis din registrele regulat ţinute în acest scop de autorităţile comunale, sau, în lipsa lor, prin certificate eliberate numai de aceste autorităţi în cari să se constate existenţa dreptului de indigenat, arătându-se modul în care el a fost do-

bândit şi dovezile pe care se sprijină atestările făcute.

În speţă, însuşi intimatul în declaraţia dată la Primăria oraşului Cernăuţi recunoaşte că a fost născut în comuna Zalesczyk-Polonia, iar nu în comuna Cernăuţi unde a cerut să fie trecut în listele de cetăţenie, astfel că nu a putut avea dobândit prin naştere indigenatul în această comună: deşi în declaraţia dată la 16 Mai 1924 la Primăria oraşului Cernăuţi arată că avea dreptul de indigenat chiar înainte de 1 Decembrie 1918. nu prezintă însă nici-un certificat din partea autorităţilor comunale că ar fi fost înscris în registrul de indigenat în urma stabilirii lui şi a familiei sale în această localitate.

Singura dovadă produsă în acest sens şi anume declaraţia dată de dânsulla 16 Mai 1934

la Primăria orașului Cernăuți că dânsul ar fi avut dobândit indigenatul în localitate, în urma faptului că s'a stabilit acolo, nu poate fi primită față de dispozițiunile legii din 1863.

Astfel fiind, numai cu violarea textelor de lege invocate în motivul de casare, comisia de apel a putut admite apelul numitului intimat, astfel că recursul fiind fondat se admite casându-se decizia atacată și respingându-se apelul intimatului se ordonă ștergerea din listele de cetățenie a lui Abraham Gottesman.

(Cas. I. Dec. Nr. 2903 din 7 Decembrie 1938. Președinția D-lui T. Magheru, consilier).

139. CURȚI ADMINISTRATIVE. ACȚIUNE ÎN ANULARE. CINE O POATE ÎNAINȚA. Potrivit art. 47 și 48 din legea pentru organizarea Comitetelor de Revizuire, anularea sau reformarea actelor emanând de la organele administrațiilor locale, contrarii legilor sau regulamentelor în vigoare, se poate cere instanței jurisdicționale administrative competente, de organele de control administrativ sau de cei cari justifică un interes direct, născut actual și personal.

In fapt: I. S. a făcut recurs în contra deciziei Curții Superioare Administrative prin care susține că a comis un exces de putere și violarea art. 47 al. 3 din legea organizării Comitetelor locale de revizuire cât și a art. 40 și 67 din legea administrativă, când i-a respins contestațiunea, deoarece, fiind consilier comunal, avea calitatea de a face contestație și în orice caz chiar dacă nu ar avea această calitate, Curtea Superioară Administrativă putea și din oficiu să se sesizeze de nulitatea invocată de dânsul, cu privire la nulitatea formală a deciziei, întrucât era dată contrar dispozițiilor art. 40 din legea administrativă.

In drept: Potrivit dispozițiilor art. 47 și 48 din legea pentru organizarea Comitetelor de Revizuire, anularea sau reformarea actelor organelor administrațiilor locale, contrarii legi-

lor sau regulamentelor în vigoare, se poate cere instanței jurisdicționale administrative competente, de organele de control administrativ sau de cei cari justifică, un interes direct, născut, actual și personal.

Întrucât textele de mai sus pun condițiunea că, numai acel care justifică un interes direct, născut, actual, personal, poate cere instanței jurisdicționale administrative competente anularea sau reformarea actelor organelor administrațiilor locale, urmează că acel care nu face această dovadă, nu are dreptul de a intenta asemenea acțiuni.

Astfel și întrucât în speță, recurentul nu justifică că are un interes direct, născut și personal în anularea actului atacat, n'are calitatea de a porni o asemenea acțiune, — calitatea sa de consilier comunal neconferindu-i un asemenea drept,

Având în vedere că potrivit art. 24 și 47 din legea pt. organizarea Comitetelor de Revizuire cu modificările din 20 Aprilie 1933, instanțele jurisdicționale administrative pot într'adevăr să se sesizeze și din oficiu de nulitatea unui act al organelor administrațiilor locale deduse în judecată și să se pronunțe asupra acestei nulități, însă aceasta numai în cazul dacă după examinarea actelor de la dosar, și a aprecierii lor, Curtea de justiție administrativă a găsit de cuviință că pentru apărarea unui interes general este cazul ca din oficiu să se sesizeze și să pronunțe nulitatea actului administrativ săvârșit în mod abuziv; ori în speță întrucât Curtea Superioară Administrativă nu a găsit de cuviință să se sesizeze de nulitatea invocată de recurent, prin aceasta ea nu a comis nici un exces de putere și nici o violare a textelor invocate prin motivul de casare, așa că recursul este nefondat și urmează a fi respins ca atare.

(Cas. III. Dec. Nr. 1566 din 4 Iulie 1938, președinția dlui B. Brezeanu, consilier)

140. CURȚI ADMINISTRATIVE. TERMEN DE APÊL LA CURTEA SUPERIOARĂ ADMINISTRATIVĂ. REPREZENTAREA COMPOSESORATELOR ÎN JUSTIȚIE. *Potrivit art. 37 din legea Comitetelor de revizuire din 1933, termenul de apel curge dela pronunțarea deciziunii primei instanțe pentru partea prezentă personal sau prin mandatar ce în mod valabil putea să o reprezinte. Art. 46 din Codul Silvic, aplicabil și composepsoratelor, prevede că acestea sunt reprezentate în justiție prin majoritatea administratorilor, cari, ca număr, nu pot fi mai puțini de 3 și mai mulți de 5.*

In fapt: Prin deciziunea atacată cu recurs, Comitetul Central a respins ca tardiv apelul introdus de Composesoratul P. în contra deciziunii Comitetului Local de Revizuire C. Secția I-a cu Nr. 1184 din 24 Iulie 1934, argumentând că potrivit art. 37 din legea organică a Comitetelor de Revizuire, termenul de apel în contra deciziunilor Comitetelor locale este de 10 zile, socotit de la pronunțarea deciziunii pentru partea prezentă la dezbateri, ori în speță, deși apelantul a fost prezent totuși a introdus apelul după expirarea acestui termen, socotit dela pronunțarea deciziunii și anume tocmai la 27 Februarie 1936.

In drept: Prin motivele de casare recurentul susține că Comitetul Central de Revizuire a violat art. 46 din codul silvic combinat cu art. 29 și 37 din legea organică a acestor Comitete, iar în dezvoltarea acestora arată că întrucât a fost reprezentat nevalabil în fața primei instanțe, numai prin președintele său, iar nu prin majoritatea administratorilor, astfel cum cere art. 46 din codul silvic, termen de apel trebuia socotit dela data comunicării, iar nu dela data pronunțării deciziunii.

Având în vedere că art. 37 citat dispunând că termenul de apel curge dela pronunțarea deciziunii primei instanțe pentru partea prezentă, prin aceasta legiuitorul s'a referit la cazul când partea s'a prezentat personal sau

prin mandatar ce în mod valabil putea să o reprezinte;

Potrivit art. 46 sus menționat, aplicabil și composepsoratelor, acestea sunt reprezentate în justiție prin majoritatea administratorilor, cari, ca număr, nu pot fi mai puțini de 3 și mai mulți de 5.

Prin urmare și reurentul composepsorat trebuia să fie reprezentat la prima instanță prin majoritatea acestora, ori întrucât din copia deciziunii primei instanțe, aflată la dosar rezultă că a fost reprezentat numai prin președintele lui, fără a se face mențiune că acesta ar fi avut mandat și dela ceilalți administratori, reese că composepsoratul nu a fost legal reprezentat în fața acelei instanțe, astfel că trebuia socotit ca absent, iar termenul de apel să curgă dela comunicarea deciziunii.

Comitetul Central de Revizuire stabilind totuși că a fost în mod legal reprezentat și deci a socotit termenul de apel dela data pronunțării deciziunii, prin aceasta a violat textele mai sus citate, astfel că motivele de casare sunt fondate.

(Cas. III Dec. Nr. 2451 din 12 Decembrie 1938; președinția Dlui N. Georgian, consilier.)

141. NOTARI. STABILITATE. *Potrivit art. 132 litera d. din legea administrativă din 27 Martie 1936, notarii și subnotarii, cum și secretarii de plasă cari nu îndeplinesc condițiunile art. 127 și 129, sau nu au un titlu academic, vor fi declarați notari stabili, dacă sunt absolvenți ai școalelor de notari.*

In fapt: Prin deciziunea atacată cu recurs, Curtea de Apel a admis acțiunea în contencios intentată de intimat și a anulat decizia de transferare a Ministerului de Interne cu Nr. 15023—936, pe motiv că intimatul avea la data promulgării legii administrative din 1936 diploma școalelor de notari și în conformitate cu art. 129 și 132 din această lege era stabil în funcțiune și nu putea fi transferat fără avizul

conform al Comisiunei de numiri și înaintări sau al Comisiunei de disciplină, întrucât prin deciziunea cu Nr. 15.923 din 22 Septembrie 1936 Ministerul de Interne pe baza textelor din legea administrativă de mai sus îl confirmase ca stabil în funcțiunea de notar.

În contra acestei hotărâri, Ministerul de Interne a făcut recurs.

In drept: Potrivit art. 132 litera d. din legea administrativă din 27 Martie 1936, aplicabilă în speță, notarii și subnotarii cum și secretarii de plasă cari nu îndeplinesc condițiunile art. 127 și 129, sau nu au un titlu academic, vor fi declarați notari stabili, dacă sunt absolvenți ai școalelor de notari.

Pe baza acestui text — după cum constată Curtea de Apel — Ministerul de Interne prin deciziunea cu Nr. 15923 din 22 Septembrie 1936, l'a confirmat pe intimat ca notar stabil, însă numai după ce mai întâi l'a transferat dela comuna L. C. în comuna F., așa că intimatul nu a dobândit stabilitatea în funcțiunea de notar, decât numai la data când s'a prezentat la noul post de notar din comuna F., unde a fost transferat și a fost confirmat ca stabil.

Astfel fiind și întrucât, dar intimatul nu a devenit stabil în funcțiunea de notar decât dela data transferării sale în Comuna F., urmează că Ministerul de Interne a avut dreptul anterior instalării intimatului în Comuna F. ca să-l transfere fără a mai lua și avizul Comisiunei de numiri și înaintări, fiindcă până la acea dată fiind nestabil în funcțiune, putea fi transferat fără nici o formalitate.

Deci motivul de casare este fondat iar recursul urmează a fi admis, a casa deciziunea Curții de Apel și în fond pentru aceleași considerațiuni, a decide respingerea acțiunii intimatului ca inadmisibilă.

(Cas. III. Dec. Nr. 2162 din 14 Noembrie 1938; președinția d-lui Barbu Brezeanu, consilier.)

142. ACT ADMINISTRATIV ILEGAL. REVOCARE. Autoritatea Administrativă dela care emană actul ilegal poate să-l revoace. Nu se pot opune drepturi câștigate față de un act administrativ ilegal.

In fapt: Comisiunea interimară a Municipiului B., în ședința dela 2 August 1937, luând în cercetare cererea Societății Anonime M., fabrică metalurgică, a hotărât prin decizia No. 23125—1937, scutirea de taxa de lei 0,50 pro Kw. oră, pe care primăria o încasa dela uzina electrică comunală, în baza contractului de concesiune al iluminatului, pentru energia electrică furnizată de uzină Societății M. pe tot timpul cât zisa societate va beneficia de scutirea taxelor comunale ce-i fusese acordată de primărie prin decizia No. 15612—1936.

La 16 Noembrie 1938, primarul Municipiului B. revine asupra deciziunei de scutire sus arătată și îndrumă uzina electrică B. să încaseze dela acea dată taxa cuvenită pentru energia electrică ce va consuma fabrica M. și să o verse la caseria Municipiului în conformitate cu dispozițiunile contractului de concesiune.

Deciziunea de revenire este motivată pe dispozițiunile art. 6 din Constituție prin care se prevede că: „Privilegiile în așezarea dărilor sunt oprite” și că: „Micșorările și măririle de impozite nu pot fi decât generale și statornicite prin legi”.

De asemeni se arată în deciziunea de revenire că întrucât Curtea Superioară Administrativă Secția I-a prin decizia No. 319 din 7 Mai 1938, a hotărât într-o speță identică cu Societatea Anonimă I. A. R. că aceasta este obligată să plătească taxa de 0,50 lei pe Kw. oră și întrucât primăria a acordat scutirea societății M. de plata acestei taxe, numai atât timp cât va beneficia de scutirea taxelor comunale ce-i fusese dată prin decizia No. 15612—1936, iar aceasta din urmă decizie a fost anulată ca ilegală prin decizia Curții Administrative C. secția II-a cu No. 595—1938, pri-

măria înţelege să intre în stare de legalitate şi să pună capăt privilegiului acordat fără bază legală Societăţii M.

În contra acestei deciziuni de revenire Societatea Anonimă M. a introdus acţiunea dedusă azi în judecata acestei Curţi, cerând anularea ei pe motiv că numai în vederea avantajilor conferite de comună a înţeles să construiască uzina la B. şi că autoritatea comună nu putea să mai revină asupra scutirilor acordate fără ca prin aceasta să cauzeze daune reclamantei.

In drept: Potrivit principiilor generale de drept, actele administrative sunt revocabile prin simpla manifestare de voinţă unilaterală din partea autorităţii administrative, dela această regulă nefăcând excepţie decât actele administrative cu caracter jurisdicţional, cele cu caracter contractual (în afară de cele referitoare la contractele administrative privind organizarea şi funcţionarea unui serviciu public, care sunt revocabile unilateral numai în unele cazuri), precum şi actele în temeiul cărora au fost create situaţiuni juridice individuale şi în temeiul cărora ar fi fost dobândite drepturi *in mod legal*.

În speţă actul de scutire de taxă pentru servicii prestate, nu poate fi considerat ca un act administrativ jurisdicţional sau contractual şi nici ca unul în temeiul căruia reclamanta să fi dobândit *in mod legal* vreun drept, ci este vorba de un act prin care autoritatea comună unilateral şi fără nici o bază legală a înstrăinat din patrimoniul ei fără echivalent, echivalentul unor servicii prestate în folosul reclamantei făcând astfel un act de liberalitate neîngăduit de lege, legea administrativă nedând dreptul administraţiilor locale să facă, ci numai să primească donaţiuni.

De altfel legea administrativă din 1937 sub imperiul căreia a luat fiinţă actul de donaţie susarătat, prin art. 194 al. 2 de sub lit. d. a prevăzut că de plata taxelor pentru serviciile organizate pentru uzul particular al locuitorilor, su sunt scutite nici regiile autonome

P. T. T. şi C. F. R., abrogând formal scutirile ce le fuseseră acordate prin legile lor organice din 1929.

În atari condiţiuni, cu atât mai puţin cuvânt fusese în drept autoritatea comună să acorde scutiri de taxe unei societăţi particulare fără să fi fost autorizate prin lege.

În ce priveşte autorizarea Consiliului de Miniştri acordată autorităţii comunale cu ocazia actului de scutire, aceasta este inoperantă de oarece autorizarea unui organ superior nu validează un act izbit de o nulitate absolută cum este cel din speţă şi pe care comisiunea interimară nu-l putea face nici cu autorizarea şi nici fără autorizare administrativă, ci numai în temeiul unei autorizări acordate pe cale legislativă.

Astfel fiind, prin actul de retractare nu numai că nu s'a comis nici o ilegalitate dar s'a pus capăt unei situaţiuni de flagrantă ilegalitate creiată prin actul de scutire din 1937 şi prin urmare autoritatea a fost perfect îndreptăţită să revoace un act vădit ilegal în temeiul căruia reclamanta nu a putut să dobândească nici un drept, dat fiind principiul că nimeni nu poate dobândi drepturi în contra legii sau în baza unor acte săvârşite cu încălcarea ei.

Deci, fără a mai discuta şi celelalte temeiurile ale actului atacat, temeiuri pe cari această Curte şi le însuşeşte, acţiunea de faţă cată a fi privită ce nefondată şi respinsă ca atare.

(Curtea Administrativă Bucureşti Dec. No. 152 din 2 Mai 1939; preşedinte şi redactor dl. Al. Reuss preşedinte).

Notă: Reproducem mai sus o foarte judicioasă deciziune a Curţii Administrative din Bucureşti, prin care se aplică în mod clar şi precis principiile fundamentale ale revocabilităţii actelor administrative.

Teoria revocabilităţii actelor administrative, dezvoltată în mod magistral în doctrina noastră de către dl. Prof. C. Rărescu (v. Contenciosul Administrativ Român, ed. II, p. 117—135) are o importanţă covârşitoare în dreptul nostru administrativ, căci ea corectează lacunele contenciosului nostru administrativ. Într'adevăr contenciosului român de anulare, în ramura lui organizată prin legea din 23 Decembrie 1925, i se pot aduce

numeroase critici, atât pentru producerea greoaie a Curților de Apel — care face o acțiune în anulare să nu poată fi soluționată decât cu mari întârzieri — cât și pentru faptul că aceasta cale organizată printr-o concepție civilistă în cadrul foarte îngust al drepturilor vătămate, nu permite a se garanta chiar și numai interesele legitime ale administrațiilor lezate, printr'un act ilegal al administrației. (Aceste inconveniente, spre fericire, nu există în ramura contenciosului de anulare organizat prin Curțile Administrative, pentru actele administrației Locale.

Ori particularul lezat, așteaptă dela contenciosul administrativ o promptă satisfacție iar nu un proces trăgănat printr'o procedură complicată. *Deacera acest particular va avea de multe ori tot interesul să încerce pe cale grațioasă să o'fină o satisfacție cerând autorităților revocarea actului administrativ ilegal pe calea controlului administrativ.*

În speță, problema se pune însă într-un chip diferit. Aci este vorba de o autoritate administrativă care revine din oficiu asupra actului său ilegal. Dreptul administrației de a reveni prin retractare asupra actelor sale, izvoarește din puterea juridică autonomă a administrației. Aceasta autonomie de natură constituțională, grefată pe privilegiul execuției prealabile — care este un drept exorbitant de esență publică — face ca administrația să nu fie nevoită a se adresa justiției spre a cere anularea unei situațiuni juridice de drept public creată de ea, deci spre deosebire de un simplu particular, care nu poate să-și realizeze drepturile sale față de terți, decât prin intermediul justiției, administrația are dreptul de a revoca actele sale ilegale chiar legale, căci ea poate să aprecieze în orice moment legalitate și oportunitatea actelor sale.

Limitele revocabilității actelor administrative sunt stabilite în raport cu natura actului și cu drepturile câștigate.

Astfel nu pot fi revocate actele administrative cu caracter jurisdicțional și acele cu caracter contractual, cu excepția unor acte administrative ce intervin în materia contractelor administrative pentru asigurarea funcționării serviciilor publice, sau când fie printr'un contract, fie prin caetul de sarcini generale ce face parte integrantă din acel contract, administrația își rezervă dreptul de a interveni în raportul contractual, putându-i pune chiar capăt.

În ce privește drepturile câștigate printr-un act legal al administrației, ele trebuiesc respectate sau în caz de nevoie purgare într'o indemnizație. Este evident însă că potrivit adagiului „*nood nullum est, nullum pro ducit effectum*“, nu se poate valorifica vreun drept câștigat față de un act administrativ ilegal.

În speță este chestiunea de o deciziune a Consiliului comunal prin care se scutește de taxă — redevență — e societate concesionară a iluminatului public. Acest beneficiu era acordat societății concesionare pe tot timpul cât ea era scutită de taxele comunale.

Ori, noua constituție interzice prin art. 6 orice privilegiu sau scutire a impozitelor, dacă ele sunt generale și statornicite prin legi. Dar nici vechea lege administrativă sub regimul căreia s'a acordat scutirea, nu permitea comunelor să facă liberalități prin scutiri la taxele comunale, decât în virtutea unei legi. Deci actul administrativ era de o patentă ilegalitate, și ca atare Primăria revenind asupra lui prin revocare, n'a făcut altceva decât să intre în legalitate.

Un alt principiu juridic revelat de decizia ce adnotăm este acela că un jurnal al consiliului de Miniștri, sau în general orice act de tutelă sau control, nu poate valida un act al administrației lovit de nulitate absolută.

Dr. Emil Botiș
avocat Timișoara.

VII. DREPT FISCAL.

143. CONTRIBUȚIUNI DIRECTE. RECURS. MOTIVARE. *Dacă recursul contra deciziunii Comisiunii de Apel se declară direct la Tribunal, nu se poate fixa termen pentru judecarea lui înainte de a se fi cerut dosarul de fond cu toate actele,*

Intrucât nu s'a observat această prescripțiune legală și s'a fixat termen, în acest caz recursul nu poate fi anulat ca nemotivat, dacă la acel termen, dosarul de fond nu sosise și deciziunea fiscală nu era motivată. Art. 82 L.C.D.

In fapt: Din actele dosarului se constată

că, Tribunalul T. T. S. I. prin sentința No. 2295 din 9 Noemerie 1937, a anulat ca nemotivat recursul declarat de către A. V. în contra deciziunii Comisiunii de Apel Fiscală depe lângă Administrația Financiară T.

În contra sentinței Tribunalului, Dl. Procuror General al Înaltei Curți de Casație a declarat *recurs în interesul legii*, prin care se plânge de violarea art. 82 din legea contribuțiilor directe și art. 450 al. I Pr. Cív. Ard., susținând în esență că potrivit art. 82 L.C.D. nu se poate anula ca nemotivat un recurs dacă decizia fis-

cală nu este redactată pentru a se da posibilitatea contribuabilului să-şi motiveze recursul.

In drept: Potrivit art. 82 al. 1, 3, 4, 5 şi 6 din L.C.D. din 1935 recursul se declară fie direct la instanţa competentă a judeca recursul, fie la Administraţia Financiară respectivă în termen de 30 zile dela pronunţare, pentru contribuabilul prezent şi dela comunicare în caz de lipsă, iar instanţa de casare în termen de 10 zile dela declararea recursului trebuie să ceară dela Administraţia Financiară, care este obligată ca în termen de 10 zile, dela data de când s'a cerut dosarul sau dela data de când recursul s'a declarat să-l trimită completat cu toate actele necesare judecării recursului, iar prin alin 9 se arată că motivele de recurs vor putea fi depuse în scris până la prima zi fixată pentru judecată, după care nu vor mai putea fi schimbate în fondul lor ori adăugate.

Din aceste dispoziţiuni rezultă că recursul contra deciziei Comisiunii de Apel, poate să fie făcut în termen de 30 zile dela pronunţare când partea este prezentă la judecarea apelului şi direct la instanţa de recurs.

În acest caz, instanţa de recurs este datoră ca în termen de 10 zile dela declararea recursului, să ceară dosarul Administraţiei Financiare şi aceasta este obligată ca în 10 zile dela data de când s'a cerut să-l trimită completat cu actele necesare judecării recursului.

Din aceleaşi dispoziţiuni mai rezultă că atunci când contribuabilul prezent la judecarea apelului depune recursul direct la instanţa de recurs, aceasta nu poate proceea la fixarea termenului de judecată până ce nu satisface prescripţiunile alin. 4, 5 şi 6 din art. 82 L.C.D. şi nu primeşte dosarul cu toate actele necesare recursului iar dacă instanţa de recurs trecând peste aceste dispoziţiuni, fixează totuşi termen de judecată, ea nu poate să aplice sancţiunea anulării recursului ca nemotivat dedusă din alin. 9 a art. 82 citat, când la prima zi fixată pentru judecare, recurentul susţine şi dovedeşte că nu a avut posibilitatea să-şi motiveze recursul din cauză că lipsea dosarul şi că Deciziunea Co-

misiunei de Apel nu era încă redactată până la acea primă zi fixată pentru judecarea recursului.

În speţă, recurentul a fost prezent la judecarea apelului la Comisiunea de Apel şi a declarat recurs direct la Tribunalul T. T. care a fixat termen de judecată la 2 Noiembrie 1937, fără a se îndeplini dispoziţiunile din alin. 4, 5, şi 6 ale art. 82 şi Decizia Comisiei de Apel până la aceia dată nu era redactată şi deşi recurentul a cerut termen pentru motivarea recursului, Tribunalul i-a anulat recursul ca nemotivat.

În asemenea situaţiune, instanţa era obligată să dea urmare celor prevăzute de alin. 4, 5 şi 6 din art. 82 L.C.D. şi să nu fixeze termenul până ce nu-i venea dosarul cu decizia respectivă dela Administraţia Financiară pentru ca să se dea posibilitatea contribuabilului să-şi motiveze recursul, iar dacă totuşi Tribunalul trecând peste această obligaţiune a fixat termen, nu putea să anuleze recursul ca nemotivat la prima zi de judecată ci era dator să dea un termen pentru ca deciziunea să fie redactată şi numai dacă şi după aceasta recurentul nu şi-ar fi motivat recursul, era locul la sancţiunea anulării lui ca nemotivat, trasă din alin. 9 al art. 82.

Deci motivele de recurs fiind fondate, recursul este a se admite şi a se casa în interesul legii sentinţa Tribunalului.

(Cas. III. Dec. No. 1897 din 11 Octombrie 1938; preşedinţia Dlui C. Crăciunescu, consilier.)

144. CIFRA DE AFACERI. Valoarea transportului produselor dela locul de producţie la cumpărător, timbrele şi impozitul pe cifra de afaceri nu intră în compunerea cifrei de afaceri şi nu sunt supuse impozitului pe cifra de afaceri.

Art. 4 legea pe lux şi cifra de afaceri.

In fapt: Prin deciziunea şi procesul verbal apelate, inginerul C. I. F. — proprietarul fabricii de cărămidă din comuna D. C. a fost impus la 36.808 lei impozit pe cifra de afaceri

și amendat cu lei 184 005 pentru că s'a sustras dela plata impozitului pe cifra de afaceri cu suma de 36.801 lei, impozit cuvenit la valoarea transportului, a timbrelor și a impozitului pe cifra de afaceri, scăzută din facturi în sumă de 1.228.701 lei, la care nu s'a plătit impozitul pe cifra de afaceri, deoarece a plătit impozitul numai la valoarea de vânzare a produselor în loc să plătească la valoarea totală din facturări care cuprinde și cheltuelile susmenționate, contravenind astfel la art. 4 din legea asupra impozitului pe lux și cifra de afaceri.

Tribunalul a anulat procesul verbal și deciziunea Ministerului de Finanțe, motivând că după art. 4 din lege, impozitul pe lux și cifra de afaceri se calculează asupra valorii de facturare; iar prin valoarea de facturare legiuitorul a înțeles prețul de vânzare al produselor, inclusiv ambalajul și taxele de consumație, pe când prețul transportului mărfii la cumpărător — posterilor ieșirii mărfii din întreprindere — nu poate intra în valoarea de facturare a produsului; și deasemeni, impozitul pe cifra de afaceri și timbrele trecute distinct în corpul facturii nu constituiesc preț de vânzare al produselor.

Ministerul de Finanțe a atacat cu recurs sentința Tribunalului.

In drept: Art. 4 din legea impozitului pe lux și cifra de afaceri prevede că acest impozit se plătește pentru producția internă asupra valorii de facturare, și lămurește că „prin valoarea de facturare se înțelege prețul de vânzare al produselor, inclusiv ambalajul și taxele de consumație”.

Față de această dispoziție precisă a legii nu poate intra în valoarea impozabilă decât prețul din factură cu care producătorul a vândut produsul la locul de producere unde are loc taxarea conform legii, împreună cu sumele pe cari legiuitorul a voit să le adauge pe lângă prețul mărfii și care sunt limitativ exprimate, ambalajul și taxele de consumație neputându-se cuprinde prin analogie, și alte cheltueli cari au loc tot după vânzare.

Transportul produsului gata, privește în tot cazul pe cumpărător: fie că se face direct de el, fie că marfa se expediază pe contul și riscul său, cum se face deseori în comerț; deci, în cazul când transportul e plătit anticipat de producător și se pune în contul cumpărătorului prin aceeași factură prin care i se cere costul mărfii, nu se poate adăuga la taxare pe lângă valoarea impozabilă, mai ales că astfel s'ar taxa transportul numai când este plătit anticipat de producător; iar legea impune — conform art. 1 — în mod obiectiv și uniform toate produsele interne la locul de producere, iar pe cele importate, la vamă, — unde desigur nu e impozabil transportul în țară.

În ce privește sumele plătite pentru timbre și impozitul cifrei de afaceri, ele se achită după stabilirea prețului și chiar asupra aceluși preț și nu este posibil a se recalcula același impozit asupra impozitului.

Dealtfel atât aceste impozite cât și transportul produsului gata nu se poate cuprinde principial în elementele constitutive ale costului la locul de producere, cum ar fi transportul materiei prime, spre a se putea zice că se cuprinde în preț, deoarece costul de producție cuprinde numai cheltuelile făcute de producător până ce produsul este gata de vânzare.

În acest sens s'a aplicat legea în vigoare din 1934 dela punerea în aplicare, întrucât însuși Ministerul de Finanțe, prin circulara No. 60.813 din 31 Mai 1934, a dat instrucțiuni că „cheltuelile de transport, timbrele și impozitul pe cifra de afaceri trecute distinct în corpul facturii nu sunt impozabile la cifra de afaceri, cheltuelile de transport cari nu sunt distinct trecute în factură (în prețul mărfii fiind inclusiv transportul) se pot scădea dela plata impozitului pe cifra de afaceri”.

Revenirea la aceste măsuri luate în conformitate cu legea nu se putea face fără a contrazice dispozițiunile ei, atât timp cât dispozițiunile legii rămân nemodificate.

Art. 7 invocat de recurent menține principiul aplicării impozitului asupra produselor la

eșirea dela locul de producere, d'spunând numai că în cazurile când produsele sunt scoase în circulație fără a fi avut loc vânzarea, desfacerea lor făcându-se prin mijlocirea magazinelor proprii, depozitele de consignație, birourilor sau oficiilor de vânzare, impozitul să se plătească tot în primele 10 zile ale lunii următoare ieșirii produselor din fabrică, stabilindu-se o valoare taxabilă pe baza prețului curent cu care mărfurile sunt vândute de către producător ulterior din magazinele proprii ori depozite; deci, dispozițiunea se referă la simplificarea operațiunilor de taxare, iar nu la valoarea taxabilă a produselor, care rămâne tot cea arătată la art. 4.

În ce privește motivul invocat cu amendamentul propus și respins la desbaterile parlamentare, se vede din Monitorul Oficial cu Nr. 27/1934, pagina 974 — unde s'au publicat acele debateri — că, contrariu celor susținute de recurent, amendamentul a fost propus spre a se scădea cheltuielile cu ambalajul și taxele de consumație cari erau adăugate după proiect și după legea anterioară din 1932; pe când pentru celelalte cheltuieli s'a cerut să se precizeze prin lege că nu sunt cuprinse în taxare, deși ele nu figurau în proiect, arătându-se că acele cheltuieli au fost scăzute pe cale de instrucțiuni și sub regimul legilor în vigoare.

Prin urmare, Tribunalul, anulând procesul verbal de contravențiune ca ilegal, a dat justa interpretare a legii impozitului pe lux și cifra de afaceri.

(C. Apel București S. IV-a. Dec. Nr. 263 din 8 Decemvrie 1938. Președinte D-l Ghinea Constantinescu).

145. CONTESTAȚIE FISCALĂ. PROBA CU MARTORI. Prin art. 153 din legea pentru unificarea procedurii fiscale, publicată în M. Of. 246 din 22 Octomvrie 1938, estinzându-se și în Ardel dispozițiunile art. 1191 cod. civil român în materie fiscală, proba cu

martori este inadmisibilă în contestațiile pentru sume mai mari de 150 Lei.

In fapt: Urmărirea a pornit față de soțul contestatoarei, pentru neachitarea unei amenzii fiscale în sumă de 1.000 Lei, sechestrându-se prin procesul verbal o canapea și un dulap de aceeași valoare:

În sprijinul susținerilor sale, contesta-toarea, neposedând acte scrise cu cari să facă dovada proprietății mobilelor sechestrate, a procus și Judecătoria i-a admis proba cu martori, audiindu-se în acest scop, martorii: C. S. și W. A. verișoare în al doilea grad cu contesta-toarea iar în baza depozitiilor acestora prin hotărîrea atacată cu recursul de față, a scos de sub urmărire mobilele sechestrate.

In drept: Prin dispozițiunile art 153 din Legea pentru unificarea procedurii fiscale, publicată în Monitorul Oficial Nr. 246 din 22 Octomvrie 1938, s'au extins pe întreg teritoriul țării dispozițiunile articolului 1191 din Codul Civil român și ale articolului 191 din procedura civilă română, în procesele în care Ministerul de Finanțe este parte:

Art. 1.191 din Codul civil român dispune, că: „dovada despre un lucru oare-care de o sumă sau de o valoare mai mare de 150 Lei, chiar pentru depozit voluntar, nu se poate face decât sau printr'un act autentic, sau prin act sub semnătură privată;” și că „nu se va primi niciodată o dovadă prin martori, în contra sau peste ceea ce cuprinde actul nici despre ceea ce s'ar pretinde că s'ar fi zis înaintea, la timpul, sau în urma confecțiunii actului, cu toate că ar fi chestiune de o sumă sau o valoare mai mică de 150 Lei”.

Legiuitorul prin dispozițiunile articolului 1191 din codul civil român, enunță două principii, și anume: În primul aliniat, îngrădește proba cu martori numai la faptele juridice, adică la raporturile convenționale (vânzare, tranzacție, plată etc.), de o valoare mai mică de 150 Lei, cari de obicei, se fac fără acte scrise, obligând însă părțile la acte scrise, când faptele juridice depășesc acea sumă.

Prin al doilea aliniat al aceluiași articol, se oprește dovada testimonială în contra sau peste ceace cuprinde actul ce ar fi fost încheiat, ori care ar fi valoarea convențiunei pe care actul o constată.

(A se vedea Dreptul civil Român de Dimitrie Alexandrescu Tomul 7 ediția 1901 pag. 248).

Față de aceste principii, codul civil român prin dispozițiunile Art. 1197 și 1198 prevede derogări dela principiile mai sus enunțate, cari deși nu sunt extinse expres și acestea prin art. 153 din Legea pentru unificarea procedurii fiscale din 22 Octomvrie 1938, toluși prin art. 153 al Instrucțiunilor Ministerului de finanțe, publicate în M. Of. 279 din 30 Noemvrie 1938, de aplicarea acestei legi, s'a reținut ca o derogare dela principiile enunțate prin art. 1191 cod. civil român, dovada cu martori chiar pentru o sumă mai mare de 150 Lei, în caz dacă există un început de dovadă scrisă, adică excepțiile prevăzute în art. 1197 cod. civil.

În speță obiectul contestației îl formează mobile sechestrate în valoare de 1 000 Lei, pentru care se cere dovadă scrisă, care nu s'a produs de contestator ce nu o oferit nici măcar un început de dovadă scrisă, și nici nu a invocat vreo cauză de forță majoră neprevăzută care l-ar fi împiedecat la redactarea înscrisului, spre a i se admite eventual proba cu martori;

Așa fiind, prima instanța numai cu violarea dispozițiunilor art. 153 din Legea pentru unificarea procedurii fiscale și a art. 1191 din codul civil român a admis și încuviințat contestației dovada testimonială, deși valoarea mobilelor din litigiu trecea de 150 Lei, și ca atare primul motiv de recurs al Ministerului recurent fiind fondat, urmează a fi admis;

(Tribunalul Arad Secția III Com. — Sentința Nr. Nr. Ca. 383/1939/3 din 16 Mai 1939. Președinte și redactor Dnul Nicolae V. Mândru președinte).

NOTĂ: Legea pentru unificarea procedurii fiscale publicată în M. Of. 246 din 22 Octomvrie 1938,

prin Art. 153 a extins cu începerea dela 1 Decemvrie 1938 pe întreg cuprinsul țării dispozițiunile art. 191 din Codul civil român, în materie fiscală și în toate procesele în care Ministerul de Finanțe figurează ca parte.

Art. 1191 din codul civil, de care ne ocupăm în special formează următoarele reguli în privește proba testimonială:

I. „Dovada despre un lucru oare-care de o sumă sau de o valoare mai mare de 150 Lei, chiar pentru depozit voluntar, nu se poate face decât sau prin un act autentic, sau printr'un act sub semnătură privită“.

II. „Nu se va primi nici despre ceace s'ar pretinde că s'ar fi zis înaintea, la timpul, sau în urma confecțiunii actului, cu toate că ar fi chestiune de o valoare mai mică de 150 Lei“.

Dela aceste reguli comentate în corpul, sentinței de mai sus, legiuitorul român prin art. 1197 și 1198 din același cod, al căror text spre a fi la îndemână cititorului le enunțăm mai jos, a prevăzut o serie de excepțiuni,

În adevăr art. 1.197 enunță următoarele derogări: „Regulile mai sus prescrise nu se aplică în cazul când există un început de dovadă scrisă“.

„Se numește început de dovadă orice scriptură a aceluia în contra cărui s'a format petițiunea sau aceluia ce el reprezintă și care scriptură face a fi de crezut faptul pretins“.

De asemenea art. 1198, referindu-se tot la principiile puse prin art. 1191 prevede și el excepțiile următoare, pe care la cităm textual:

Art. 1198. — „Acele reguli nu se aplică însă totdeauna când creditorului nu i-a fost cu putință a-și procura o dovadă scrisă despre obligațiunea ce pretinde, sau a conserva dovada luată, precum:

1. La obligațiunile cari se nasc din quasi-contracte și delictes sau quasi-delictes:

2. La depozitul necesar, în caz de incendiu, ruină, tumult sau naufragiu, și la depozitele ce fac călătorii în ospătăria unde trag, despre toate acestea judecătorul va avea în vedere calitatea persoanelor și circumstanțele faptului.

3. „La obligațiunile contractate în caz de accidente neprevăzute când nu era cu putință părților de a face înscrisuri“:

4. „Când creditorul a pierdut titlul ce-i servia de dovada scrisă, din o cauză de forță majoră neprevăzută“.

Prin urmare principiile puse în art. 1191 primesc prin articolele 1197 și 1198 mai multe excepții.

Prima din Art. 1197 se referă la cazurile când există un început de dovadă scrisă și a doua în Art. 1198 privitoare la cazurile când reclamantul a fost în imposibilitate de a-și procura o dovadă scrisă sau când partea a pierdut actul scris ce servea drept dovadă,

dintr-o cauză de forță majoră neprevăzută, cazuri în cari proba testimonială este admisibilă, indiferent de valoare, și pe care nu le dezvoltăm neformând obiectul notei de astăzi.

Intrebarea care ne punem este, dacă prin legea specială de unificare a procedurii fiscale, legiuitorul a înțeles să extindă pe întreg cuprinsul țării, dispozițiunile art. 1191, cu derogările prevăzute dela acestea prin art. 1197 și 1198 despre cari nu face nici o mențiune, sau fără acestea?

Suntem de părere, că prin însăși titlul legii de unificare a procedurii fiscale, legiuitorul a înțeles să unifice și să introducă pe întreaga Țară, atât principiile și regulile puse prin articolul 1191 cât și derogările dela acele principii, aceasta tocmai spre a nu crea proceduri diverse în cuprinsul aceluiași stat suveran.

Dacă s'ar interpreta altfel, atunci ne-am afla în situația inechitabilă ca în Ardeal în aplicarea aceleiași

legi fiscale, să nu ni se admită dovada testimonială a unui titlu pierdut dintr-o cauză de forță majoră, neprevăzută, iar în altă parte a țării să pot face această dovadă cu martori, cea ce ar fi contrariu însăși spiritului citatei legi.

Că aceasta a fost intențiunea legiuitorului, rezultă și din faptul că prin art. 153 al instrucțiunilor Ministerului de Finanțe, privitor la aplicarea dispozițiilor Art. 1191 cod. civil român, s'a prevăzut că se va putea admite dovada cu martori și pentru o sumă mai mare ca 150 Lei, dacă există un început de dovadă scrisă.

Cu alte cuvinte s'au extins și derogările prevăzute de art. 1197 din codul civil, iar dacă nu s'au precizat în acele instrucțiuni și excepțiile prevăzute prin art. 1198 cod. civ. aceasta lipsă nu poate fi socotită decât ca o simplă inadvertență.

Nicolae V. Mândru.

Președinte Trib. Arad.

VIII. AGRAR.

146. LEGEA AGRARĂ. DREPTUL DE PREEMȚIUNE AL STATULUI. *Intabularea dreptului de proprietate în favoarea dobânditorului prin vânzare-cumpărare, asupra unui imobil expropriat, nu poate avea loc decât după ce Statul și-a exercitat dreptul de preemțune. Art. 47 din legea agrară.*

Art. 47 legea agrară acordând Statului dreptul preemțune asupra imobilelor acolo arătate, urmează că o vânzare valabilă a acestor imobile, care să dea drept cumpărătorului să ceară intabularea pe numele său a dreptului de proprietate, nu poate avea loc decât după ce Statul și-a exercitat dreptul de preemțune după procedura fixată prin textul arătat.

Deci, pentru aceste vânzări, dispozițiunile din reg. c. f., relativ la intabularea dreptului de proprietate, nu-și pot primi aplicațiunea decât în măsura în care sunt complectate cu dispozițiunile art. 47 și deci instanțele de c. f. sunt în drept a respinge intabularea unei astfel de vânzări, cât timp dreptul de preemțune a Statului nu a fost respectat.

(Cas. I. Dec. Nr. 1831 din 27 Iunie 1938. Președinția D-lui Andrei Rădulescu, prim-președinte).

147. IMOBILE DOBÂNDITE PRIN IMPROPRIETĂRIRE. ACȚIUNE ÎN ANULARE. PRESCRIPTIUNE. *Legea pentru circulația pământurilor dobândite prin reforma agrară din 1929 cu modificările din 1931 prevăzând un termen de prescripție de 3 ani pentru acțiunea în anulare iar legea pentru organizarea agriculturii din 1937 un termen de 10 ani, conflictul asupra prescripțiilor dintre aceste două legi, se rezolvă potrivit principiului că prescripțiunea începută sub imperiul legii vechi dar neterminată în momentul când s'a pus în aplicare legea nouă, se regulează după legea nouă.*

In fapt: Reclamanta cheamă în judecată pe pârâțul M. V. agricultor, pentru a se declara nul contractul de vânzare-cumpărare, întreprins la data de 5 August 1934 între dânsii prin care i-a vândut un jugăr de pământ, dobândit de vânzătoare prin reforma agrară, prin improprietărire;

Judecătoria, respinge acțiunea ca nefondată, constatând că este prescrisă prin trecerea termenului de 3 ani, prevăzut în art. 6 al. 4 din legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin reforma agrară din

20 August 1929 modificată prin legea din 18 Martie 1931; iar susținerea reclamantei că în conformitate cu dispozițiunile art. 10 al. 3 din legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii din 22 Martie 1937, potrivit căruia termenul de prescripție al acțiunii în anulare este de 10 ani, o înlătură ca nefondată pe considerațiunea că această din urmă lege nu se aplică decât actelor încheiate cu începere dela data acestei legi, ea dispunând numai pentru viitor;

Tribunalul A. S. III., prin sentința atacată cu recursul de față a respins apelul reclamantei.

In drept: Este necontestat că s'a transmis prin vânzare un teren, dobândit de recurentă prin improprietărire conform legii pentru reforma agrară, iar acest act de vânzare s'a confecționat la 5 August 1934, data dela care urmează să fie socotit termenul prescripției acțiunii de anulare, ce a format obiectul discuțiunilor părților în fața instanțelor de fond și chestiune prin rezolvarea căreia s'a tranșat procesul de anulare, intentat de reclamanta-recurentă;

Având în vedere că în conformitate cu dispozițiunile art. 6 alin. 4 din legea pentru modificarea art. 1 aliniatul ultim, 2, 6 și 8 din legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin improprietărire, publicată în Mon. Of. Nr. 64 din 18 Martie 1931, lege care era în vigoare la data actului a cărui anulare se cere, termenul de prescripția acțiunii pentru anularea actelor de înstrăinarea pământurilor dobândite prin reforma agrară, făcute cu nerespectarea prescripțiilor prevăzute de legile edictate în materie, este de 3 ani socotiți din ziua înstrăinării;

Că înainte de a se împlini acest termen de prescripție de 3 ani, care începuse să curgă pentru actul de vânzare din discuțiune dela data redactării lui, adică dela 5 August 1934, intervine la 22 Martie 1937 legea privitoare la organizarea și încurajarea agriculturii, care prin art. 10 prevede că termenul de prescripție al acțiunii de anularea unor asemenea acte de înstrăinare cu nerespectarea prescripțiilor

nilor legale a pământurilor provenite din reforma agrară, este de 10 ani socotiți dela data înstrăinării.

Acestea fiind dispozițiunile legilor privitoare la această materie, cari s'au succedat dela 1931, înainte de data confecționării actului de vânzare din discuțiune și până la 29 Sept. 1937, data înaintării acțiunii reclamantei, urmează a se vedea care este termenul de prescripție al acțiunii din speță, termen care a început la data actului, la 5 August 1934, când legea în vigoare la acea dată prevedea un asemenea termen de 3 ani, dar care nu se împlinise până la data de 22 Martie 1937, când a apărut o altă lege, care prin dispozițiunile ei stabilește pentru prescripțiunea unei asemenea acțiuni, un termen de 10 ani;

Este exact că o lege nu poate avea putere de cât pentru viitor și nu poate fi aplicată de cât actelor cari vor lua naștere după data acelei legi, respectându-se actele săvârșite anterior acestei legi, aceasta pentru a nu se viola principiul drepturilor câștigate, cari sunt considerate de doctrină ca niște bunuri intrate în patrimoniul celor cari le-au dobândit;

Este deasemenea adevărat că doctrina și jurisprudența sunt de acord asupra faptului că fixarea termenelor înăuntrul cărora urmează a se exercita un drept, este o măsură procedurală și iarăși este constant că regulile de procedură au putere retroactivă pentru actele, bine înțeles, cari n'au fost îndeplinite încă după prescripțiunile legii vechi;

Având în vedere că, în speță termenul de prescripțiune a acțiunii de 3 ani, început la data de 5 Aug. 1934 nefiind împlinit la data de 22 Martie 1937, când prin noua lege a fost prelungit la 10 ani, el la data intrării în vigoare a noiei legi n'a constituit decât o eventualitate iar nu un drept definitiv intrat în patrimoniul persoanei și din acest motiv urmează să se aplice termenul de prescripție de 10 ani din noua lege.

Deci, la 22 Martie 1937, nefiind împlinit termenul de prescripție de 3 ani, dela data

confecționării actului acțiunea reclamantei nu era prescrisă, principiul de drept fiind că prescripțiunea începută sub imperiul legii vechi dar neterminată în momentul când s'a pus în aplicare legea nouă, se regulează după legea nouă;

Prin urmare, Tribunalul numai cu violarea acestui principiu și a dispozițiilor art. 10 din legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii, a considerat acțiunea reclamantei ca prescrisă.

(C. de Apel Timișoara S., III-a. dec. No. 3747—1938 din 14 Decembrie 1938, președinția Dlui V. M. Dimitriu, consilier, redactor Dl Aurel Stroian, consilier).

148. IMOBIL RURAL. IPOTECARE. Dispozițiunile art. 8 din legea pentru organizarea agriculturii din 22 Martie 1937, potrivit căroră proprietățile agricole rurale nu pot fi ipotecate decât numai la Creditul Funciar Rural și la anumite societăți de credit agricol autorizate de lege, se aplică numai actelor încheiate după intrarea ei în vigoare iar nu și celor anterioare, această lege, conform art. 200 neavând putere retroactivă.

Imobilele provenite din reforma agrară dar înstrăinate către terți înainte de intrarea în vigoare a legii pentru organizarea agriculturii din 1937, nu se aplică restricțiunile acestei legi referitoare la ipotecare.

In fapt: Prin încheierea No. 631/Cf. din 14. II. 1938 Judecătoria rurală I. secția CF. a respins cererea reclamantei de a i-se admite să intabuleze dreptul de ipotecă în favoarea Băncii V. S. A. din A. referitor la imobilele cuprinse în Cf. No. 1941, 1932, 1933, 1934 și 1937 a comunei S., pentru că aceste imobile sunt provenite din reforma agrară și potrivit art. 11. din legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii din 22 Martie 1937 aceste imobile nu se pot ipoteca decât către instituțiunile financiare amintite în acea lege, chiar dacă ele au fost trecute în proprietatea terțelor

persoane, caracterul lor de imobile provenite din reforma agrară rămânând același.

Tribunalul a respins apelul înaintat de reclamantă împotriva acestei încheieri, iar hotărîrea Tribunalului reclamanta a atacat-o prin recursul de față.

In drept: Prin motivul de recurs reclamanta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare grosieră de fapt și exces de putere prin aceea că legea pentru organizarea agriculturii din 22 Martie 1937, nu se referă și nu se aplică la imobilele cari sunt în liberă circulație, ci numai la imobilele cari sunt încă și astăzi în proprietatea aceluia care le a dobândit nemijlocit dela Stat sau prin Stat; ori imobilele reclamantilor au fost dobândite de aceștia nu de la Stat, ci dela proprietari particulari, cari în baza legii circulației bunurilor din 20 August 1929, puteau înstrăina imobilele lor rurale obținute dela Stat, întrucât legea circulației bunurilor din 1929 a permis vânzarea bunurilor primite prin reforma agrară dela Stat, sau prin Stat, iar un imobil rural înstreinat printr-o vânzare făcută sub beneficiul acestei legi, nu poate deveni din nou inalienabil în mâna cumpărătorului, dela data aplicării legii pentru organizarea agriculturii din 1937, dispozițiile de neînstrăinare, din această lege, neavând caracter retroactiv;

Considerând că legea pentru organizarea agriculturii din 1937 în art. 8 dispune că proprietățile agricole rurale pot fi ipotecate numai la Creditul Financiar Rural și la anumite societăți de Credit agricol autorizate de lege, iar art. 10 din aceeași lege prevede că orice sarcini sau ipoteci de orice natură, constituite în afară de prevederile acestei legi sunt nule deplin drept; aceste dispozițiuni însă sunt a se aplica, în baza art. 200 din lege numai dela data promulgării ei (22 Martie 1937), ele neavând efect retroactiv, ceea ce rezultă din însăși redactarea art. 200: „prezenta lege se aplică în tot cuprinsul țării dela data publicării ei. Pe aceeași dată se abrogă orice dispozițiune contrară legii de față, precum și . . . legea pentru regulamentarea circulației pământurilor

dobândite prin legile de improprietărire, promulgată prin Înaltul Decret Regal No. 2714 din 99 Iulie anul 1929.

Ori din examinarea extraselor cărților funduare rezultă că reclamanta imobilele din Cf. No. 1341 s 1957 le-a achiziționat la 19 Ianuarie 1932 în baza unui contract de vânzare cumpărare; iar imobilele din Cf. No. 1932, 1933 și 1934 le-a cumpărat la 19 Martie 1931;

Că dar imobilele din litigiu, fiind achiziționate nu direct dela Stat și prin Stat de reclamantă, ci dela particulari, prin contracte de vânzare cumpărare încheiate în cursul anilor 1931 și 1932, deci anterior legii pentru organizarea agriculturii din anul 1937, restricțiunile impuse de această lege proprietăților agricole rurale în ce privește vinderea sau ipotecarea, nu sunt aplicabile terenurilor din litigiu.

Așa fiind, recursul este întemeiat.

(C. de Apel Timișoara S. III. Dec. No. 4324/1938 din 11 Ianuarie 1939; președinția dlui V. M. Dimitriu, consilier; redactor dl M. Antonini, consilier).

149. IPOTECĂ. PĂMÂNT DOBÂNDIT PRIN REFORMA AGRARĂ. *Restricțiunile. Nulitatea edictată prin legea din 20 August 1929 pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de improprietărire, cât și prin legea din 22 Martie 1937 pentru organizarea și încurajarea agriculturii, referitoare la sarcini și ipotecă constituite asupra proprietății agricole rurale provenită dela Stat și prin Stat, este de ordine publică, operând deplin drept și se aplică atât la ipotecile constituite pe cale contractuală, cât și la cele constituite pe cale execuțională.*

In fapt: Judecătoria la cererea și în favoarea reclamantei urmăritoare M. A. prin încheierea cu No. 2148—1933 din 26. Ianuarie 1937, în baza sentinței acelei Judecătoria cu No. 2148—1933, confirmată de Tribunal, a ordonat executia silită pentru încasarea sumei de 21.150 lei

capital cu procente și cheltuieli, în contra părâtului urmărit N. J., asupra averii mobilă, precum și asupra imobilelor proprietatea numitului înscrise în cartea funduară a comunei S. No. 1931 și asupra uzufructului, acestor imobile, prin intabularea dreptului de ipotecă execuțională.

Pe baza încheerii arătată, aceiași Judecătoria prin încheierea cu No. 1509 din 28 Ianuarie 1938, a ordonat intabularea dreptului de ipotecă execuțională și această încheiere comunicată urmăritului la 28 Februarie 1938, rămânând definitivă, la cererea creditoarei urmăritoare s'a emis publicația de licitație cu No. 1999 din 11 Aprilie 1938, prin care s'a ordonat vânzarea imobilelor supuse urmăririi pe ziua de 27 Iunie 1938.

Impotriva publicației de licitație comunicată urmăritului la 1 Mai 1938, acesta a declarat recurs-apel în termen legal, iar Tribunalul prin încheierea cu No. 1156 din 18 Iunie 1938, a anulat publicația de licitație, argumentând că imobilele supuse urmăririi provenind din legile de improprietărire, nu erau susceptibile de a fi ipotocate decât în condițiile prevăzute de legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii.

Impotriva încheerii Tribunalului, reclamanta urmăritoare a declarat recurs.

In drept: Este necontestat de către părți și se constată din extractul cărții funduare a comunei S. No. 1931 aflat la dosar că, sub B. 1 și 2 dreptul de proprietate în favoarea părâtului urmărit s'a intabulat asupra imobilelor supuse urmăririi cu titlul de drept improprietărire, notându-se tot odată în favoarea Statului restricțiunea de grevare și înstrăinare pe timp de 5 ani, cu mențiunea că și după acest termen imobilele nu se pot înstrăina, decât după exercitarea dreptului de preemțiune al Casei Centrale de improprietărire și după achitarea integrală a prețului către Stat.

În conformitate cu art. 1 alin. 1 și lit. b din legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de improprietărire publicată în Mon. Oficial din 20 August 1929, care lege deci era în vigoare la data de

26 Ianuarie 1937, când în speță s'a ordonat execuția silită prin intabularea dreptului de ipotecă execuțională asupra imobilelor arătate mai sus, pământul dobândit în întreaga țară pe baza legilor pentru reforma agrară, poate fi instrăinat numai cu respectarea anumitor condițiuni, printre care și aceia de a se face dovada achitării integrale a prețului către Stat, iar potrivit art. 5 alin. 1. din aceeași lege, pământul până la 25 ha. cultivabile, dobândit prin legile de reformă agrară, nu va putea fi ipotecat decât la societățile de credit agricol, funcționând în baza legii speciale de organizare a creditului funciar rural și a creditului agricol.

Sanctiunea acestor dispozițiuni prohibitive este prevăzută prin art. 6 legea amintită, potrivit căruia text orice instrăinări făcute fără respectarea acelor dispozițiuni, precum și orice sarcini sau ipoteci de orice natură, constituite în afară de prevederile acelei legi, *sunt nule de plin drept*, nulitate care este de ordine publică și deci se poate invoca în orice stadiu al pricinii, de orice parte interesată, precum și de Ministerul public, de Ministerul Agriculturii și de Serviciul Contencios al Statului.

Intrucât legea amintită nu face nici o distincție, *nulitatea* ce lovește sarcinile și ipotecile constituite în afară de prevederile legii, *se aplică atât la ipotecile constituite pe cale contractuală, cât și la cele constituite pe cale execuțională*, cea ce rezultă și din expresiunile „sarcini sau ipoteci de orice natură”.

Având în vedere că în speță ordonarea execuției prin intabularea dreptului de ipotecă execuțională, asupra imobilelor proprietatea urmăritului provenite din reforma agrară, s'a dispus de către prima instanță contrar prevederilor legale expuse mai sus, deoarece pe lângă că nu s'a făcut dovada achitării integrale a prețului către Stat, restricțiunea dedusă din această împrejurare fiind și astăzi notată în cartea funduară, dar în favoarea reclamantei urmăritoare în nici un caz nu se putea dispune intabularea dreptului de ipotecă execuțională, astfel că din acest punct de vedere întreaga procedură de

execuție imobiliară este lovită de nulitate ab initio.

Considerând că legea pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de improprietărire, a fost abrogată prin art. 200 pct. 4. *legea pentru organizarea și încurajarea agriculturii publicată în Monit. Oficial No. 67 din 22 Martie 1937* și această lege potrivit alin. I. din textul citat, se aplică pe întreg cuprinsul țării dela data publicării ei.

În conformitate cu art. I. alin. I. și lit. f. din legea amintită, transmiterea și ipotecarea proprietății agricole rurale, provenită dela Stat și prin Stat, se vor face potrivit dispozițiilor acelei legi, înțelegându-se prin această proprietate și pământul dobândit prin legile de reformă agrară pentru Transilvania, Banat, etc.

Având în vedere că potrivit art. 4. alin. I., lit. a. și b alin. 2 și 3 din aceeași lege, orice dobândire și orice sarcini constituite asupra proprietății agricole rurale, provenită dela Stat și prin Stat în sensul art. I. vor trebui intabulate și notate în registrele funduare la cererea părții interesate, iar calea de atac prevăzută de dreptul comun, în contra intabulării și notării în cartea funduară, este deschisă atât părților interesate, cât și Ministerului public și Ministerului de Agricultură și Domenii, fiind deschisă în același timp și calea contestației.

Însă după cum rezultă din dispozițiile legale mai sus citate, faptul că o parte, așa precum în speță pătătul urmărit, nu a recurs la calea contestației împotriva încheerii prin care s'a ordonat intabularea dreptului de ipotecă execuțională, aceasta nu-i răpește dreptul de a se folosi de căile de atac ordinare conform dreptului comun și cum publicația de licitație este considerată în sensul art. 153 alin. I. legea LX: 1881 și ca deciziune de ordonarea licitației, urmăritul putea să o atace cu recurs-apel conform art. 548 p. c., 165 legea LX: 1881 și art. 40 legea LIV: 1912.

Tot legea pentru încurajarea agriculturii dispune prin art. 8 alin. 1. că proprietățile

agricole rurale pot fi ipotecate numai la Creditul Funciar Rural, la societățile de credit agricol autorizate de lege să facă asemenea operațiuni, la casele de credit ale agricultorilor din județ și la unitățile cooperative de credit de orice grad, autorizate de Ministerul Agriculturii și Domeniilor să facă asemenea operațiuni.

Derogarea dela această restricție este prevăzută în alin. 5 din textul citat, cu privire la proprietățile agricole rurale pentru care s'a indeplinit obligațiunea de investiție prevăzută la art. 5 și cele prevăzute la art. 6, cari se pot vinde și ipoteca fără nici o restricție, însă nici la instanțele de fond nu s'a susținut în speță că imobilele urmăritului scoase la licitație, ar face parte din categoria celor exceptate prin textul citat.

Sanctiunea dispoziției restrictivă din art. 8, alin. 1. legea mai sus citată, este edictată prin art. 10 alin. 1. și 2. în virtutea cărui text, orice înstrăinări făcute fără respectarea dispozițiilor acelei legi, precum și orice sarcini sau ipoteci de orice natură, constituite în afară de prevederile legii, sunt nule deplin drept, nulitate care este de ordine publică și se poate invoca de orice parte interesată, precum și de Ministerul public sau de Ministerul Agriculturii și Domeniilor;

Că intrucât nici această lege nu face vreo distincție, întrebându-se termenul generic „sarcini sau ipoteci de orice natură”, rezultă că dispozițiile sale amintite mai sus și cari erau în vigoare la data când în speță s'a dat

decizia pentru intabularea dreptului de ipotecă execuțională și când s'a emis publicația de licitație, își au deopotrivă aplicarea atât la înstrăinările și ipotecile voluntare, cât și la cele efectate sau constituite pe cale execuțională.

Că intrucât nulitatea edictată de lege operează de plin drept și este de ordine publică, se poate invoca până la ultimul act ce încheie procedura execuției silite și chiar prin acțiune aparte, deci și pe calea apelului în contra publicației de licitație, așa cum bine a decis și Tribunalul.

Având în vedere că recurenta nu se poate prevala de excepțiunile prevăzute în art. 9 alin. 1 și 4 și art. 11 alin. 2 legea aintită, căci în prima ipoteză excepțiunea se referă la indivizibilitatea loturilor până la 2 Ha. care nu pot fi înstrăinate decât în întinderea lor totală, fără ca prin această dispoziție să se deroge dela principiul general al interdicției de înstrăinare și grevare în condițiunile prevăzute de lege, iar în a doua ipoteză excepțiunea se referă la gospodăriile agricole până la suprafața maximă de un hectar, care nu se poate ipoteca nici urmări, decât pentru dările către Stat, județ sau comună și ca orice dispoziție excepțională, este de strictă interpretare și nu poate fi extinsă prin analogie la cazuri neprevăzute.

Deci Tribunalul a făcut o judicioasă aplicare a textelor de lege mai sus citate și astfel recursul urmăritoarei, este a se respinge ca nefondat.

(C. de Apel Timișoara S. III. Dec. 3954 din 8 Februarie 1939 Președinția dlui V. M. Dimitriu, redactor dl. Eugen Gr. Dabija, consilier).

IX. PENSIUNI

150. *PENSIUNI. CALCUL.* Potrivit art. 3 legea generală de pensii, funcționarul demisionat înainte de a împlini vârsta de 57 ani sau termenul de serviciu prevăzut de art. 2 din lege, nu are dreptul la pensie, dacă nu are cel puțin 25 ani de serviciu.

Instanțele de fond pentru stabilirea drepturilor la pensii, sunt obligate a ține seama numai de situația de fapt rezultată

din acte, nefiind îngăduit părții de a alege situația de fapt care-i este mai favorabilă.

Având în vedere că prin decizia supusă recursului Curtea de Conturi Secția III-a, a respins apelul declarat de Gh. B. contra deciziei Comisiei de Pensii Secția I-a cu Nr. 4927-934, prin care i s'a respins cerererea de a fi înscris la pensii.

Că pentru a decide astfel, Curtea de Conturi constată și motivează că apelantul care demisionase pe ziua de 15 August 1931 din funcțiunea de cantonier județean, nu poate fi înscris la pensie, deoarece nu avea serviți 25 ani cu rețineri conform art. 3 din legea generală de pensii și în momentul demisiei, nu avea nici vârsta de pensie și termenul prevăzut de art. 2 din lege;

Că în ce privește motivele invocate de apelant că a renunțat la intervalul de timp servit în calitate de cantonier județean din care a demisionat și înțelege să și valorifice drepturile la pensie, numai pentru timpul servit ca sergent de oraș, dela 10 Mai 1908 — 1 Decembrie 1927 când a fost îndepărtat din serviciu. Curtea le înlătură, pe considerațiunea că art. 3 din legea generală de pensii nu dă dreptul funcționarilor de a renunța la un anumit timp servit și să aleagă pe acel care îi convine.

Având în vedere că prin motivul I de casare, recurentul se plânge de exces de putere și eroare gravă de fapt, prin aceea că având exclusiv dreptul ca să-și conducă acțiunea cum îi convine, putea foarte bine să renunțe la un timp de serviciu, care îi prejudicia interesele și anume la acel servit în calitate de cantonier și să-și restrângă valorificarea drepturilor la pensie numai pentru timpul servit ca sergent de oraș dela 10 Mai 1908 — 1 Decembrie 1927.

Considerând că legiuitorul dispunând prin art. 3 din legea generală de pensii că funcționarul demisionat înainte de a avea vârsta de 57 ani, sau termenul de serviciu prevăzut de art. 2 din lege, nu are dreptul la pensie dacă n'are cel puțin 25 ani de serviciu, Curtea de fond a făcut o justă aplicațiune a menționatului text atunci când a confirmat deciziunea comisiei de pensii, care respinsese cererea de înscriere la pensie introdusă de recurent, pe motivul că demisionând din serviciu la data de 15 August 1931, nu avea la acea dată decât 18 ani, 9 luni și 15 zile de serviciu, cu rețineri pentru pensie. Iar critica adusă prin moti-

vul de casare că instanța de fond ar fi comis un exces de putere și o eroare gravă de fapt, atunci când a respins cererea recurentului de a se stabili pensia numai pentru timpul servit ca sergent de oraș, în intervalul dela 10 Mai 1908 — 1 Decembrie 1927, când a fost îndepărtat din serviciu, întrucât voește a renunța la timpul servit în calitate de cantonier județean, în perioada dela 15 August 1930 — 1 Februarie 1931 și 15 Februarie 1931 — 15 August 1931, când a demisionat din serviciu, urmează a fi respinsă ca nefondată, întrucât instanțele de fond pentru stabilirea drepturilor la pensie sunt obligate a ține seama numai de situația de fapt rezultată din acte, nefiind îngăduit părții de a alege situația de fapt care-i este mai favorabilă.

Având în vedere că prin al doilea motiv de casare se susține, că prin soluția dată, Curtea a violat și a făcut o greșită aplicațiune a art. 3, 7 și 9 din legea generală de pensii și a art. 4, 12 și 16 din regulamentul legii, comițând în același timp un exces de putere, prin aceea că a aplicat în speță dispozițiunile art. 3 din legea generală de pensii care era inoperant, atâta vreme cât s'a făcut dovada că recurentul a fost îndepărtat din serviciu în anul 1927 și că la acea dată avea minimul de 10 ani de serviciu ceruți de art. 9 din lege, dovadă făcută în conformitate cu dispozițiunile art. 7 și a textelor respective din regulamentul legii.

Considerând că prin acest motiv recurentul nu face decât să prezinte sub o altă formă critica deja adusă deciziunei Curții, prin primul motiv de casare și întrucât prin respingerea susmenționatului motiv, s'a stabilit că Curtea făcut o justă aplicare a art. 3 din legea generală de pensii și acest al doilea motiv urmează a fi respins ca nefondat, cu 500 lei cheltuieli de judecată, fixate prin apreciere.

(Cas. III. Dec. Nr. 1874 din 8 Octombrie 1938, Președinția d-lui Gh. Duca, consilier).

151. PENSIUNI, TIMP SERVIT DUPĂ ÎNSCRIEREA LA PENSUNE. ADĂUGIREA LA ANII SERVIȚI ANTERIOR. CONDIȚIUNI.

Potrivit art. 62 din legea generală de pensuni, orice timp ar mai servi pensionarul după înscrierea sa la pensune, nu i se mai poate adăuga la anii mai înainte serviți pentru a i se modifica pensiunea, afară de excepțiile prevăzute de art. 68 și 88 din legea generală de pensuni combinate cu art. 3 al legii din 20 August 1929, după care, celui pensionat pentru infirmitate și reprimat în serviciu, i se poate adăuga anii serviți la timpul anterior.

În conformitate cu dispozițiile art. 62 din legea generală de pensuni, orice timp ar mai servi pensionarul după înscrierea sa la pensune, nu i se mai poate adăuga la anii mai înainte serviți pentru a i se modifica pensiunea.

Dela această dispozițiune de ordin general și aplicabilă tuturor categoriilor de pensionari, legea generală de pensuni face numai două excepții și anume: cele prevăzute de art. 68 legea generală de pensuni și art. 88 din aceeași lege combinat cu art. 3 al legii din 20 August 1929, după care, cel pensionat pentru infirmitate poate fi reprimat în serviciu, iar anii serviți după aceasta se vor adăuga la timpul anterior, stabilindu-i-se la urmă o nouă pensiune și cei pensionați din teritoriile alipite și reactivați în interesul statului, cărora deasemenea li se va rectifica pensie la urmă, prin adăugirea anilor din nou serviți.

Din împrejurarea că atât legea pensiilor cât și legea cumulului permit în anumite condițiuni, cumularea pensiei cu o nouă retribuțiune, nu se poate trage nici o consecință în ceea ce privește dreptul de a se rectifica pensiunea prin adăugirea anilor serviți, față de sistemul legii concretizat prin dispozițiile art. 62, mai sus expuse și care interzice în mod formal o atare procedură, afară bine înțeles de cele două excepțiuni, cari tocmai din cauza aceasta sunt de strictă interpretare și de limitată aplicațiune.

Astfel fiind, recursul de față este nefondat și urmează a fi respins.

(Cas. III. Dec. Nr. 1984 din 21 Octombrie 1938; președinția D-lui G. I. Duca, consilier.)

152. PRESCRIPTIA DREPTULUI LA PENSIE A PENSIONARILOR CE LOCUESC ÎN STRĂINĂTATE. Art. 71 din legea generală de pensuni nu se aplică decât numai atunci când e vorba de un drept la pensune care nu a fost reclamat și lichidat timp de 5 ani dela data de când el s'a născut, iar nu și în ipoteza când pensionarul este împiedicat să încaseze pensiunea din cauza unei împrejurări de fapt precum este cazul celor ce locuiesc în străinătate, când se face aplicațiunea art. 73 din legea generală de pensuni și care prevede un impediment exclusiv la încasarea pensiei dacă nu se face dovada că într'un an a locuit cel puțin 9 luni în țară.

In fapt: Reclamantul Căpitan T. L., a fost înscris la pensune de liquidatura pensiilor din Sibiu prin ordinul Nr. 8827 din 12—XI—1920, recunoscându-i-se o pensune de bază în valoare de 270 lei, 130 lei adaus de scumpete și 18 lei pensune de chirie lunară, care, după cum rezultă din referatul din 16 Mai 1936 al Casei Generale de pensuni i-a fost plătită din anul 1920 până la 1 Mai 1923, prin Administrația financiară Severin.

La această din urmă dată a părăsit țara plecând la Galbloncz în Cehoslovacia, pentru a face studii, perfecționându-se în industria textilă de unde la 15 Octombrie 1935, se întoarce în țară, în prezent fiind funcționar la Industria textilă „Buhuși” din București.

Cu petițiunea înreg. la Casa Generală de Pensuni sub Nr. 10796 din 11 Mai 1936, cere să i se plătească din nou pensiunea care-i fusese suspendată dela data plecării în străinătate la care autoritatea publică răspunde prin adresa Nr. 10796 din 20 Mai 1936, că drepturile sale de pensune sunt prescrise conform art.

71 din legea generală de pensii dela 1925.

În contra refuzului autorității publice de a satisface cererea, reclamantul a introdus prezenta acțiune de contencios administrativ, prin care cere anularea refuzului Casei Generale de Pensii, obligându-o în același timp să-i servească pensia dela data întoarcerii în țară 15 Octombrie 1935, sau în orice caz dela 1 Mai 1936, data dela care a sesizat autoritatea publică.

In drept: Conform art. 71 din L.G.P. dela 1925, pensiunile de tot felul se vor prescrie dacă nu vor fi reclamate în termen de 5 ani, iar cele rămase neincasate în timp de un an se vor șterge din registru și nu se vor reinscrie din nou decât numai după cererea celor în drept și că atât timpul de prescripție cât și cel de primare, se vor socoti cu începere de la prima zi a lunii în care s'a incasat ultima pensie.

Din cuprinsul acestui text rezultă că prescrierea dreptului de pensie nu se aplică decât numai atunci când e vorba de un drept la pensie care nu a fost reclamat și lichidat timp de 5 ani dela data de când el s'a născut.

Deasemenea acest text se referă la o pensie deja stabilită dar neincasată timp de un an prin voința exclusivă a părții, iar nu în ipoteza că pensionarul abilitat cu această calitate în baza unui titlu, definitiv, este împiedicat să încaseze pensia din cauza unei împrejurări de fapt cum este aceea a reclamantului care la 1923, a părăsit țara, plecând în Cehoslovacia unde a locuit până la 15 Octombrie 1935, când s'a reintors în țară.

În ceea ce privește pe aceștia, art. 73 din L.G.P. dela 1925, face o distincțiune reglementând în mod separat materia în sensul că recunoaște dreptul la incasarea pensiei numai acelor care au domiciliul stabilit în țară și locuiesc cel puțin nouă luni dintr'un an în țară de unde rezultă pe cale de consecință că aceia care nu locuiesc de loc nu vor putea incasa pensia.

Față de aceștia legiuitorul a prevăzut o împiedecare la incasarea iar nu la prescrierea însăși a dreptului de pensie întrucât dacă am

admite teza contrară ar însemna că acest text nu și-ar mai avea nici o aplicațiune.

Având în vedere că reprezentantul Casei Generale de Pensii a cerut respingerea acțiunii cu cheltueli de judecată arătând că art. 71 are o strânsă legătură cu art. 73 și în consecință dreptul reclamantului este prescris.

Considerând că, chiar din examinarea art. 71 din L. G. P. dela 1925, rezultă că prescripțiunea prevăzută acolo se referă numai la dreptul însăși de pensie, care nu a fost lichidat în termenele prevăzute de art. 31 și 32 din L. G. P. dela 1925 întrucât acest text cuprinde două idei și anume referitoare la concretizarea dreptului la pensie și alta referitoare la exercitarea dreptului deja recunoscut pentru care se prevede ștergerea din registre a pensiei dacă nu a fost incasată timp de un an, lăsând posibilitatea pensionarilor din această categorie de a fi reinscriși după cerere cu singura sancțiune de a nu mai putea cere pensia pentru timpul din urmă și fără arătarea vreunei altei decăderi.

Că art. 73 din L. G. P. dela 1925 fiind un text special pentru acei cari părăsesc țara în anumite condițiuni, prevede un impediment exclusiv la incasarea pensiei dacă nu face dovada că într'un an a locuit cel puțin 9 luni, în caz contrariu pensionarul fiind îndepărtat dela incasarea pensiei fără ca prin această împiedecare pensionarul să-și piardă însăși titlul de pensie.

Că legiuitorul a împiedicat numai incasarea pensiei pe care nu o poate prescrie vreun alt text de lege, întrucât pe această cale dintr'o împrejurare de fapt s'ar putea anula însăși titlul definitiv, opozabil Casei Generale de Pensii, recunoscut și plătit de aceasta ceea ce ar fi inadmisibil.

Așa fiind, obiecțiunea ce ridică Casa Generală de Pensii, că art. 71 are o strânsă legătură cu art. 73, este neîntemeiată.

Considerând că intimata nu a făcut dovada că reclamantul și-ar fi pierdut naționalitatea română și întrucât titlul său de pensie nu este alterat de vreo decădere sau împiedecare la incasarea regulată a pensiei sale prevăzută de vreun text de lege, acțiunea este întemeiată și urmează a fi admisă.

(C. de Apel S. V. București, Dec. Nr. 157 din 13 Apr. 1938 președinția d-lui M. Trandafirescu, președinte.)

Sumarul general al Nr. 7-8

DOCTRINĂ, INFORMAȚIUNI, RECENZII ETC.

	Pag.
Romanitatea Dreptului nostru, de Dl. <i>Andrei Rădulescu</i>	303
Mihail Eminescu, jurist și sociolog, de Dl. <i>I. N. Lungulescu</i>	315
Impozitul proporțional la transmisiunile de bunuri imobiliare, de Dl. <i>Eugen Chiovschi</i>	325
Circumstanțele ușurătoare, (continuare), de Dl. <i>Adrian C. Toma</i>	328
Recenzii, de Dl. <i>Nichifor Crainic</i>	330
Informator legislativ, de Dl. <i>Dr. Ion Tenchea</i>	331
Informator bibliografic, de Dl. <i>E. F.</i>	332

JURISPRUDENȚĂ ȘI SOLUȚIUNI JURISPRUDENȚIALE

I. Procedura civilă — — — — sp. 118—120	V. Legi speciale — — — — sp. 133—137
II. Drept comercial — — — — sp. 121—122	VI. Drept administrativ — — sp. 138—142
III. Drept penal și procedură penală — — — — — sp. 123—130	VII. Drept fiscal — — — — sp. 143—145
IV. Carte funduară — — — — sp. 131—132	VIII. Agrar — — — — — sp. 146—146
	IX. Pensuni — — — — — sp. 150—151

INDEX ALFABETIC :

	Pagina		Pagina
Act administrativ ilegal. Revocare		decât cu certificate comunale că este înscris în registre; iar în lipsa lor, cu certificate comunale cari să arate modul de dobândire a indigenatului. — — — — —	354
Sp. 142. — Autoritatea Administrativă dela care emană actul ilegal poate să-l revoace. Nu se pot opune drepturi câștigate față de un act administrativ ilegal. Cu nota Dlui <i>Dr. Emil Botiș</i> . — — — — —	357	Cheltueli de judecată.	
Acțiune în anulare. Curți administrative. Cine o poate înainta.		Sp. 118. — Restrângerea pretențiunilor reclamantului în instanță, nu presupune o pierdere parțială, pentru a se putea compensa cheltuelile de judecată. — — — — —	335
Vezi Sp. 139. — — — — —	355	Cifra de afaceri.	
Acțiune în anulare. Imobile dobândite prin împroprietărire. Prescripțiune.		Sp. 144. — Valoarea transportului produselor dela locul de producție la cumpărător, timbrele și impozitul pe cifra de afaceri nu intră în compunerea cifrei de afaceri și nu sunt supuse impozitului pe cifra de afaceri. Art. 4 legea pe lux și cifra de afaceri. — — —	360
Vezi Sp. 147. — — — — —	364	Citație. Penal.	
Apel. Infracțiuni la legea sanitară. Competență.		Vezi Sp. 125. — — — — —	340
Vezi Sp. 123 — — — — —	339	Comitete școlare. Fondurile lor au caracterul de bani publici.	
Calcul pensiuni.		Sp. 133. — Potrivit dispozițiilor cuprinse în legea Comitetelor Școlare, fondurile Comitetului având anume destinație și întrucât verificarea bugetului și gestiunii se face de Ministerul Instrucțiunii prin Casa Școalelor, urmează că ele au caracterul de bani publici și ca atare urmează a se aplica dispozițiunile legii contabilității publice. —	350
Vezi Sp. 150. — — — — —	369		
Vezi Sp. 151. — — — — —	370		
Cambial.			
Sp. — 122. — Prin art. 112 din noua lege cambială s'au abrogat, dispozițiunile procedurii civile ardelene, cuprinse în art. 606—619 referitoare la mandatele de plată cambiale. — — — — —	338		
Cetățenie română. Indigenat.			
Sp. 138. — Dovada indigenatului nu se poate face			

	Pagina
Competință. Apel. Infracțiuni la legea sanitară.	
Vezi Sp. 123. — — — — —	339
Competință. Infracțiuni la legile pentru valorificarea grâului. Caracter.	
Vezi Sp. 137. — — — — —	353
Contestație. Legea timbrului.	
Vezi Sp. 135. — — — — —	353
Contestație fiscală. Proba cu martori.	
Sp. 145. — Prin art. 153 din legea pentru unificarea procedurii fiscale, publicată în M. Of. 246 din 22 Octombrie 1938, estinzându-se și în Ardeal dispozițiunile art. 1191 cod. civil român în materie fiscală, probă cu martori este inadmisibilă în contestațiile pentru sume mai mari de 150 Lei. Cu nota Dlui Nicolae V. Mândru. — — — — —	362
Contribuțiuni directe. Recurs. Motivare.	
Sp. 143. — Dacă recursul contra deciziei Comisiunii de Apel se declară direct la Tribunal, nu se poate fixa termen pentru judecarea lui înainte de a se fi cerut dosarul de fond cu toate actele.	
Intrucât nu s'a observat această prescripțiune legală și s'a fixat termen în acest caz recursul nou poate fi anulat ca nemotivat, dacă la acel termen, dosarul de fond nu sosise și deciziunea fiscală nu era motivată. Art. 82 L. C. D. — — — — —	359
Curți Administrative. Acțiune de anulare. Cine o poate înainta.	
Sp. 139. — Potrivit art. 47 și 48 din legea pentru organizarea Comitetelor pe Revizuire, anularea sau reformarea actelor emanând dela organele administrațiilor locale, contrare legilor sau regulărilor în vigoare, se poate cere instanței jurisdicționale administrative competente, de organele de control administrativ sau de cei cari justifică un interes direct, născut actual și personal. — — — — —	355
Curți Administrative. Termen de apel la Curtea Superioară Administrativă. Reprezentarea Composesoratelor în justiție.	
Sp. 140. — Potrivit art. 37 din legea Comitetelor de revizuire din 1933, termenul de apel curge dela pronunțarea deciziei primei instanțe pentru partea prezentă personal sau prin mandatar ce în mod valabil putea să o prezinte. Art. 46 din Codul Silvic,	

	Pagina
aplicabil și composesoratelor, prevede că acestea sunt reprezentante în justiție prin majoritatea administratorilor, cari, ca număr, nu pot fi mai puțini de 3 și mai mulți de 5.	356
Daune. Legea circulației pe drumurile publice. Asigurare.	
Vezi Sp. 134. — — — — —	351
Dreptul de preemițiune al Statului. Legea agrară.	
Vezi Sp. 146. — — — — —	364
Eșire din indiviziune. Inscrierea în Cartea funduară.	
Sp. 131. — Convenția prin care se constată ieșirea din indiviziune asupra imobilelor, poate fi înscrisă în cartea funduară fără a fi nevoie de certificatul prevăzut de art. 22 din legea converstunii. — — — — —	348
Fondurile comunităților școlare au caracterul de bani publici.	
Vezi Sp. 133. — — — — —	350
Imobile dobândite prin improprietărire. Acțiune în anulare. Prescripțiune.	
Sp. 147. — Legea pentru circulația pământurilor dobândite prin reforma agrară din 1929 cu modificările din 1931 prevăzând un termen de prescripție de 3 ani pentru acțiunea în anulare iar legea pentru organizarea agriculturii din 1937 un termen de 10 ani, conflictul asupra prescripțiilor dintre aceste două legi, se rezolvă potrivit principiului că prescripțiunea începută în momentul când s'a pus în aplicare legea nouă, se regulează după legea nouă. — — — — —	364
Imobil rural. Ipotecare.	
Sp. 148. — Dispozițiunile art. 8 din legea pentru organizarea agriculturii din 22 Martie 1937, potrivit cărora proprietățile agricole rurale nu pot fi ipotecate decât numai la Creditul Funciar Rural și la numite societăți de credit agricol autorizate de lege, se aplică numai actelor încheiate după intrarea ei în vigoare iar nu și celor anterioare, această lege, conform art. 200 neavând putere retroactivă.	
Imobilelor provenite din reforma agrară dar înstrăinate către terți înainte de intrarea în vigoare a legii pentru organizarea agriculturii din 1937, nu se aplică restricțiunile acestei legi referitoare la ipotecare.	366

Infracțiuni la Decretele-lege pentru valorificarea grâului. Caracter. Competință.

- Sp. 137. — Judecătoria sesizată cu judecarea unei infracțiuni la decretul lege pentru valorificarea grâului din 1935, dar nesoluționată încă până la decretul lege din 1937, care a dat competența Oficiului Central pentru valorificarea grâului judecarea acestor fapte în prima instanță cu drept de apel la Tribunal, urmează a-și declina competența în favoarea aceluiași oficiu. — — — — — 353

Infracțiunile la legea devizelor se judecă conf. legii patrimoniului public.

- Vezi Sp. 130. — — — — — 348

Infracțiuni la legea sanitară. Apel. Competență.

- Sp. 123. — În contra deciziei de condamnare a Inspectoratului sanitar, se poate face apel la Ministerul Muncii și în ultimă instanță la Tribunal, ceea ce înseamnă că partea după epuzarea căilor administrative — apelul la Minister — are drept de apel la Tribunal. (Art. 162 din legea sanitară) — — — — — 339

Indigenat. Cetățenie română.

- Vezi Sp. 138. — — — — — 354

Inscriere în Cartea funduară. Eșire din indiviziune.

- Vezi Sp. 131. — — — — — 348

Ipotecare. Imobil rural.

- Vezi Sp. 148. — — — — — 366

Ipotecă. Pământ dobândit prin reforma agrară.

- Sp. 149. — Restricțiuni. Nulitatea edictată prin legea din 20 August 1929 pentru reglementarea circulației pământurilor dobândite prin legile de împroprietărire, cât și prin legea din 22 Martie 1937 pentru organizarea și încurajarea agriculturii, referitoare la sarcini și ipotecă constituite asupra proprietății agricole rurale provenită dela Stat și prin Stat, este de ordine publică, operând deplin drept și se aplică atât la ipotecile constituite pe cale contractuală, cât și la cele constituite pe cale execuțională. — — — — — 367

Ipotecă. Radierea intabulării pentru nevalabilitate originală.

- Sp. 132. — Procedura de urmărire și execuție se poate pune în curgere numai în contra evrei debitorului. Statul Român nu

este obligat să suporte creanțele ce le au particularii contra Statului Ungar, afară de cele precizate prin tratatul dela Trianon — 348

Legea agrară. Dreptul de preemțiune al statului.

- Sp. 146. — Intabularea dreptului de proprietate în favoarea dobânditorului prin vânzare-cumpărare, asupra unui imobil expropriat, nu poate avea loc decât după ce Statul și-a exercitat dreptul de preemțiune. Art. 47 legea agrară. — — — — — 364

Legea circulației pe drumurile publice. Daune. Asigurare.

- Sp. 134. — Proprietarii de autovehicule cari fac transporturi, sunt obligați să se asigure contra accidentelor în folosul publicului și al călătorilor. În caz de accident, victima se poate adresa direct societății de asigurări pentru despăgubiri, pe care o poate chema chiar înuinea instanței penale unde se judecă accidentul. Art. 52 din legea circulației pe drumuri publice din 1929 — — 351

Legea poliției sanitare veterinare. Regulator de competență.

- Sp. 124. — Contravențiunile la această lege, se judecă în primă instanță de serviciul sanitar veterinar județean respectiv Art. 76 din lege. — — — — — 340

Legea stabilizării. Monedă. Plată.

- Vezi Sp. — 121. — — — — — 337

Legea timbrului. Contestație.

- Sp. 135. — În caz de transmitere de bunuri, dacă prețul din act este inferior valorii venale fiscal are drept la diferența de impozit pentru plusul acelei valori pe calea contestației, care în realitate este o veritabilă acțiune. Termenul în care se poate înainta. Art. 54 din legea timbrului. Art. 145 din legea contabilității publice. — — — — — 352

Monedă. Plată. Legea stabilizării.

- Sp. 121. — Se aplică numai la plățile derivând din raporturi interne, nu și la plăți derivând din raporturi internaționale (Art. 1 și 2 l: monetară din 1929). — — — — — 337

Notari. Stabilitate.

- Sp. 141. — Potrivit art. 132 litera d. din legea administrativă din 27 Martie 1936, notarii și subnotarii, cum și secretarii de plasă cari nu îndeplinesc condițiunile art. 127 și 129, sau nu au un titlu academic, vor fi declarați notari stabili, dacă sunt absolvenți ai școalelor de notari. — — — — — 356

Opoziție. Sechestru penal.

Vezi Sp. 129 — — — — — 347

Paupertate.

Sp. 136. — Dacă la termenul acordat părții pentru a timbra acțiunea, ea prezintă act de paupertate, cerințele legii timbrului sunt satisfăcute. — — — — — 353

Patrimoniu public.

Sp. 130. — Infracțiunile la legea devizelor, se judecă conform legii patrimoniului public. Rațiune — — — — — 348

Pensiuni. Calcul.

Sp. 150. — Potrivit art. 3 legea generală de pensii, funcționarul demisionat înainte de a împlini vârsta de 57 ani sau termenul de serviciu prevăzut de art. 2 din lege, nu are dreptul la pensie, dacă nu are cel puțin 25 ani de serviciu.
Instanțele de fond pentru stabilirea drepturilor la pensie, sunt obligate a ține seama numai de situația de fapt rezultată din acte, nefiind îngăduit părții de a alege situația de fapt care-i este mai favorabilă. — — — — — 369

Pensiuni. Timp servit după înscrierea la pensie. Adăugirea la anii serviți anterior. Condițiuni.

Sp. 151. — Potrivit art. 62 din legea generală de pensii, oricât timp ar mai servi pensionarul după înscrierea sa la pensie, nu i se mai poate adăuga la anii mai înainte serviți pentru a i se modifica pensia, afară de excepțiile prevăzute de art. 68 și 88 din legea generală de pensii combinate cu art. 3 al legii din 20 August 1929, după care celui pensionat pentru infirmitate și reprimat în serviciu, i se poate adăuga anii serviți la timpul anterior. — — — — — 371

Perimare.

Sp. 119. — Acțiunii netimbrate sau insuficient timbrate nu i se dă curs, și dacă din lipsa timbrului a stat mai mult de 3 ani în nelucrare, se perimă. Neprezentarea la dezbateri din sistemul procedurii civile ardelene, citat fiind, echivalează cu n plata taxelor de citații pentru a putea fi citat, din sistemul legii accelerării judecăților și legii timbrului, ambele neglijențe având aceeași consecință, lăsarea pricinei în nelucrare. Art. 446 pr. civ. ard. — — — — — 335

Sp. 120. — Partea care a uzat de o cale de atac, nu mai poate cere redeschiderea dosarului și dezbateri în fond a cauzei, chiar dacă partea adversă ar accepta o asemenea situație, deoarece împlinirea perimării, prin trecerea a trei ani, operează indiferent de voința părților litigante. — — — — — 337

Penal. Citație.

Sp. 125. — Dacă comisarul de poliție nu este prezent la dresarea procesului verbal de afișarea citației, în cazul prevăzut de art. 86 pr. pen., procedura de citare nu este

îndeplinită. — — — — — 340

Plângere prealabilă.

Sp. 126. — Infracțiunile a căror încriminare și urmărire este condiționată de formularea plângerii prealabile, retragerea acestei plângeri, nu atrage nulitatea urmăririi — — — 341

Prescripțiune. Acțiune în anulare. Imobile dobândite prin împrumut.

Vezi Sp. 147. — — — — — 364

Prescripția dreptului la pensie a pensionarilor ce locuiesc în străinătate.

Sp. 152. Art. 71 din legea generală de pensii nu se aplică decât numai atunci (când vorba de un drept la pensie care nu a fost reclamat și lichidat timp de 5 ani dela data de când el s'a născut, iar și în ipoteza când pensionarul este împiedicat să încaseze pensia din cauza unei împrejurări de fapt precum este cazul celor ce locuiesc în străinătate, când se face aplicațiunea art. 73 din legea generală de pensii și care prevede un impediment exclusiv la încasarea pensiei dacă nu se face dovada că într'un an a locuit cel puțin 9 luni în țară. — — — — — 371

Prescripțiune penală.

Sp. 127. — Actele de cercetare îndeplinite de judecătorul de instrucție anterior emiterii rechizitorului introductiv, nu pot fi considerate ca acte întrerupătoare de prescripție. Art. 222 pr. pen. — — — — — 343

Proba cu martori. Contestație fiscală.

Vezi Sp. 145. — — — — — 362

Recurs. Contribuțiuni directe. Motivare.

Vezi Sp. 143. — — — — — 359

Recurs, depunerea lui prin poștă.

Sp. 128 — Recursul, indiferent pe ce cale este făcut, trebuie să se găsească la I. C. de Cas. cu cel puțin 3 zile libere înainte de primul termen. Art. 98, 446 și 481 pr. pen. — — — 346

Regulator de competența. Legea poliției sanitare veterinare.

Vezi Sp. 124. — — — — — 340

Reprezentarea posesorilor în Justiție. Termen de apel la Curtea Sup. Ad. tivă.

Vezi Sp. 140. — — — — — 356

Revocare. Act administrativ ilegal.

Vezi Sp. 142. — — — — — 357

Sechestru penal. Opoziție. Termen.

Sp. 129. — Termenul de opoziție contra ordonanței judecătorului de instrucție pentru aplicarea sechestrului penal este cel de zece zile prevăzut de art. 445 pr. pen. Carol II. — — — 347

Stabilitate. Notari.

Vezi Sp. 141. — — — — — 356

Termen de Apel la Curțile administrative.

Vezi Sp. 140. — — — — — 356

Juridice

I. N. Lungulescu : Dreptul forței și forța dreptului R.-Vâlcea 1921.	I. N. Lungulescu : Clasicism și romantism juridic (lucrare premiată) Timișoara 1937.
I. N. Lungulescu : Evoluția Dreptului și exegeza legii Timișoara 1934.	I. N. Lungulescu : În preajma votării noului cod de procedură penală Timișoara 1935.
I. N. Lungulescu : Călăuza ofițerului de poliție judiciară Timișoara 1938.	I. N. Lungulescu : Drept și Dreptate (lucrare premiată) București Fund. culturală Carol II,
I. N. Lungulescu Codul legilor penale speciale	I. N. Lungulescu Călăuza judecătorilor Comunale

Literar filosofice

I. N. Lungulescu : O nouă concepție despre lume R.-Vâlcea 1929.	I. N. Lungulescu : De pe culmile gândirii spre zarea Absolutului R.-Vâlcea 1930.
I. N. Lungulescu : Școala Alexandrină în lumina operelor lui Panten, Clement și Origen R.-Vâlcea 1930.	I. N. Lungulescu : Energia spirituală R.-Vâlcea 1931.
	I. N. Lungulescu : Problema sufletului în cultura contemporană Sibiu 1934.

INDUSTRIA LÂNEI S. A.

Capital: 80.000.000 lei;

Fabrică de postav, torcătorii de Kammgarn și Streichgarn, tricotaj și împletituri, fabrică de panglici (Stofe moderne și eftine pt. doamne și domni).

Sediul central Timișoara II. Spl. Industria Lânel I. Telefon 141-145

Sucursale: București str. Franklin Bouillon (fost Gabroveni) 4

Adresa telegrafică: ILSA Timișoara

Banca Românească S. A.

CAPITAL (31 XII. 1936): 544,362.101;

Operațiuni bancare în țară și străinătate; **Sediul central:** București (Reg. Soc. banc. No. 45 din 29 Oct. 1934); **Sucursale:** Arad, Bacău, Bălți, Bazargic, Botoșani, Brăila, Brașov, Cernăuți, Cetea Albă, Chișinău, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Ismail, Oradia, Ploesti, Satu Mare, Sibiu, Tg. Mureș, Timișoara, Tighina, Tulcea;

Adresa telegrafică: Românească

Băncile Bănățene Unite S. A. Timișoara

Fondat în anul 1888—Capital social deplin vărsat Lei 52,000,000 —
Rezerve Lei 11,550,000 Centrala: Timișoara — Sucursale: Arad, Jimbolia,
Lipova, Lugoj, Sănnicolaul-mare

Autorizată pentru comerțul cu devize. — Preia depuneri pe livrete de economie și pe cont curent; la vedere și pe termen.

Acordă credite și escontează remise. — Execută încasări și asemnări. — Cumpără și vinde efecte de stat. — Se ocupă cu transacțiuni în devize. — Inchiriază safe-uri. — Preia în păstrare efecte și alte valori. — Execută toate afacerile bancare cu conștiinciozitate și pe lângă condițiunile cele mai favorabile

Banca Victoria S. A. Arad

SUCURSALA TIMIȘOARA

Capital Lei 80,225.000 — Rezerve Lei 24,000.000

Telefon: 5-10

Sedii: Arad, Oradea, Buteni, Chișineu-Criș, Radna, Salonta, Șiria

Face toate operațiunile de bancă.